ALMANAK

VOOR DE

Ned. Herv. Kerk

IN

ZUID-AFRIKA

voor het jaar Onzes Heeren

1918.

Uitgegeven van wege de Algemeene Vergadering
der Nederduitsch Hervormde Kerk.

Onder Redactie van
Ds. JAC. VAN BELKUM. *Ds. P. W. ENNIS.*

J. STOKER,

Kerkstraat, Centraal,

PRETORIA.

Het Beste Adres

voor uwe

Kruidenierswaren.

Alle Bestellingen worden met de meeste nauwkeurigheid verpakt en verzonden.

Depot voor de welbekende

AMM'S TEE.

ALMANAK

VOOR DE

Nederduitsch Hervormde Kerk van Zuid-Afrika

voor het jaar Onzes Heeren

1918.

Uitgegeven van wege de Algemeene Vergadering der Nederduitsch Hervormde Kerk.

Onder Redaktie van
Ds. JAC. VAN BELKUM en Ds. P. W. ENNIS.

Gedrukt ter Volkstem-Drukkerij, Pretoria,

1917.

G. GLIETENBERG, D.B.O.A., F.I.O. (Lond.),

Gekwalificeerde Gezichtkundige en Brillenmaker.

Lid van het Instituut van Oogheelkundige Opticiens.

225 Pretorius Str., PRETORIA.

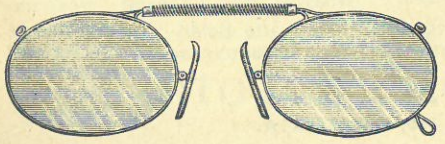

Passen en geschikt maken van oogheelkundige brillen voor het herstellen en verlichten van slechte ogen.

SPECIALITEIT in brillen met twee brandpunten onzichtbaar
(voor veraf en nabij zien).

Dr. SCHWABE.

Namen der Ziekten en hunne geneesmiddelen in de Homœopathie.

Alle middels met gebruiksaanwijzing zijn verkrijgbaar in druppels en pillen in botteltjes van Eén Shilling bij:

DE HOLLANDSCHE APOTHEEK,
Postbus 186, Pretoria, Marktplein v/d. Waltstr.

DE INTEROCEANA APOTHEEK,
Postbus 46, Pietersburg, Marktplein.

Postgeld 2d. per bottel.

Aambeien	Nux voc., Sulfur.
Aangezichtspijn, kloppend	Belladonna.
Ademhaling, bezwaren der	Phosphorus.
Ademhaling, ziekten der	Tartarus emeticus.
Afgang, waterig	Ipecacuanha.
Baarmoederbloeding	Ipecacuanha.
Been, aandoening v. 't chron.	Calcar, carb., Silicea.
Been, pijnen in het	Merc. sol.
Bevalling bij	Arnica.
Bleekzucht	China, Pulsatilla.
Bloedaandrang naar 't hoofd	Aconitum, Coffea.
Bloedophoesten	Ipecacuanha.
Bloedvloeiing bij de verlossing	China.
Borstkramp	Ipecacuanha.
Borstwaterzucht	Arsenicum.
Braken	Nux vom.
„ met diarrhee	Ipecacuanha.
Buikpijn bij kinderen	Cliamomilla.
Buikwaterzucht	Arsenicum.
Cholera	Arsenicum, Veratrum.
Cholerine	Ipecacuanha, Veratrum.
Croup	Hepar. sulf.
Diarhhee, verzwakkende	Phosphorus.
Diarrhee, waterige	Arsenicum.
Diarrhee, groene bij kinderen	Chamomilla.

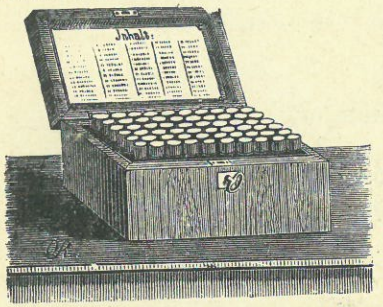

Diphteritis	Mercur. cyanatus.
Droge verkoudheid	Bryonia.
Duizeligheid	Belladonna.
Engelsche ziekte	Mercur. sol
Ettering der klieren	Sulfur.
Galbraken	Nux. vom.
Geelzucht	Bryonia.
Genezing van zweren	Silicea.
Gewrichtsrheumatisme	Bryonia.
Heeschheid	Drosera Spongia.
Hoesten der kinderen	Drosera.
Hoesten met opgeven	Bryonia.

Postzendingen worden vlug uitgevoerd naar alle delen van Afrika en alle inlichtingen gratis verstrekt op aanvraag bij

DE HOLLANDSCHE APOTHEEK,

Postbus 186, PRETORIA.

Enige invoerders van Dr. Schwabe's Wereldberoemde Homœopatische Geneesmiddelen.

INHOUD.

	bladz.
Feest en Vacantiedagen	4
Zon- en Maans-verduistering	4
Een woord vooraf	5
Bijbelsche Kalender	7
Historische kalender met zons op- en ondergang en maansveranderingen	31
Posttarief, enz.	55
Nederduitsch Hervormde Kerk in Z.-Afrika	63
Dienstdoende predikanten op 1 November 1917	93
Predikanten der Nederduitsch Hervormde Kerk sedert 1852	94
Bijdrage tot de Geschiedenis der Hervormde Kerk in Z.A. door Ds. Jac. van Belkum	95
Zijt niet wijs in uwe oogen, vrees den Heere en wijk van het kwade. Spr. 3:7	111
Judas Iskariot	113
Priesterbedrog en Roomse Haat	117
Het Voortrekkers Museum te Pietermaritzburg (met plaat)	133
Voor Zondagscholen	136
Twee Klassieke Liederen	139

FEEST- EN VAKANTIEDAGEN.

Kerkelike Feestdagen.

Goede Vrijdag	29 Maart.
Paaschdag	31 Maart.
Hemelvaartsdag	9 Mei.
Pinksteren	19 Mei.
Kerstfeest	25 December.

Kerkelike Gedenkdagen.

Hervormingsdag	31 Oktober.

Nationale Gedenkdagen.

Amajubadag	27 Februarie.
Dingaansdag	16 December.

Vacantiedagen.

Nieuwjaarsdag	1 Januarie.
Paaschmaandag	1 April.
Victoriadag	24 Mei.
Uniedag	31 Mei.
Boomplantdag	5 Augustus.
Bank Vakansiedag	8 Oktober.
2e Kerstlag...	26 December.

Zon- en Maans-verduisteringen.

In 't jaar 1918 zullen er twee verduisteringen zijn van de Zon, en een van de Maan.

1. Een totale Zonsverduistering op 7 Junie, onzichtbaar in de Unie van Zuid Afrika.
2. Een gedeeltelike Maansverduistering op 27 Junie, onzichtbaar in de Unie van Zuid Afrika.
3. Een jaarlikse Zonsverduistering op 3 December, gedeeltelik zichtbaar als een gedeeltelike verduistering over de Unie van Zuid Afrika in 't algemeen. Te Kaapstad begint

VOORBERICHT.

Een vroom, ernstig predikant werd eens door zijn kerkeraad gedwongen te bidden bij het begin van eene beroepingsvergadering. Hij wist dat elk lid de naam van den te beroepen leeraar in den zak had en weigerde eerst. Toen hij op 't reglement van orde gewezen werd dat beveelt, dat elke kerkeraadsvergadering met gebed moet beginnen, gaf hij in. Hij bad: Heer, laat mij nooit weer moeten bidden als er niets te vragen is.

Zoo gaat het mij met het voorbericht voor dezen Almanak. Ik heb niets te schrijven, en doe het dan ook niet.

Alleen mijn dank aan de Broeders Leeraars voor hun hulp bij de samenstelling vooral van de Statistiek, die dit jaar bijna volledig is.

JAC. VAN BELKUM.

Heidelberg,
28 November 1917.

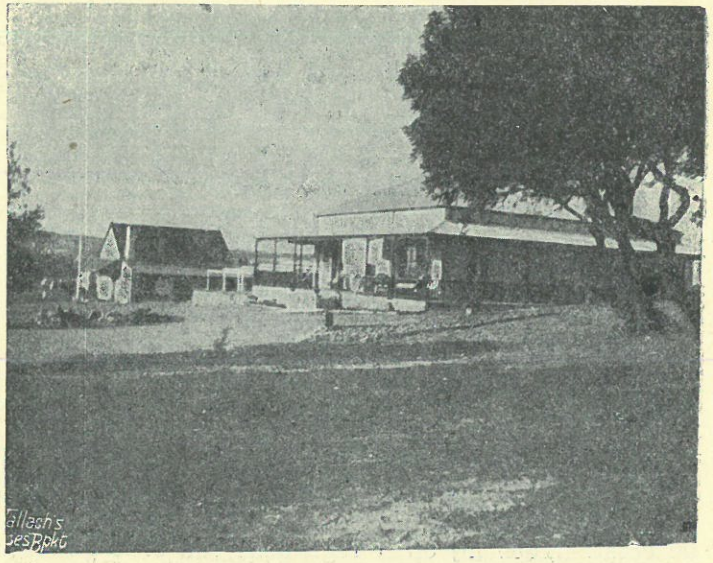

ZUID-AFRIKAANS HOSPITAAL EN DIAKONESSEN-HUIS, PRETORIA.

Dit private Hospitaal is een Zuid-Afrikaanse nationale instelling. In het Bestuur zijn de drie Afrikaanse Kerken van Pretoria vertegenwoordigd, elk door een Lid.

Het Hospitaal staat onder de bekwame leiding van Zuster A. Hartog, die wordt bijgestaan door een staf van Afrikaanse, TWEETALIGE Verpleegsters. Patienten worden in dit Hospitaal toegesproken in HUN EIGEN TAAL. Zij ontvangen er een liefderike en zorgvuldige verpleging in een Christelike en huiselike omgeving.

Het Hospitaal werd geopend op 15 April 1912. Het is lieflik gelegen tegen de Muckleneuk Rand. De inrichting is naar de laatste eisen. De operatie-tafel is van de allerbeste, en kostte £110.

De patienten worden behandeld door hun eigen Doktoren.

Verpleegkosten van af 10/- per dag, naar gelang van de klasse, waarin patienten wensen te worden verpleegd.

Voor opname wende men zich tot de Direktriese, Zuster A. Hartog, Walkerstraat 463, Pretoria. Telefoon No. 863. Telegram adres "Ziekenhuis", Pretoria.

Namens het Bestuur:

Prof. J. H. GREYVENSTEIN, Th. Dr.,

JANUARIE.

1	Din.	Verhef gij over ons het licht Uw aanschijns, o Heere, Psalm 4 : 7.
2	W.	Een os kent zijn bezitter, een ezel de krib zijns Heeren. Jesaja 1 : 3.
3	Don.	Ik zal Israel zijn als de dauw. Hosea 14 : 6.
4	Vr.	Nooit heeft een mensch gesproken, gelijk dezen mensch. Johannes 7 : 46.
5	Zat.	Nu leven wij, indien gij vast staat in den Heer. 1 Thessal. 3 : 8.
6	Zon.	De Heere is een schild dengene, die oprechtelijk wandelt. Spreuken 2 : 7.
7	M.	Het raakt tot U en gij wordt beroerd. Job 4 : 5.
8	Din.	Groot en wonderlijk zijn Uwe werken, Heere. Openb. 15 : 3.
9	W.	Hoe zou een mensch rechtvaardig zijn bij God? Job 25 : 4.
10	Don.	De liefde verdraagt alle dingen. 1 Corinthen 13 : 7.
11	Vr.	Die in den hemel zit, zal lachen. Psalm 2 : 4.
12	Zat.	Psalm zingt den Heer: want Hij heeft heerlijke dingen gedaan. Jesaja 12 : 5.
13	Zon.	Rabbi, waar woont gij. Johannes 1 : 39.
14	M.	Die zijne overtreding bedekt, zal niet voorspoedig zijn. Spreuken 28 : 13.
15	Din.	Zalig zijt gij, die nu weent, gij zult lachen. Lucas 6 : 21.
16	W.	God is geen man, dat Hij liegen zou. Numeri 23 : 19.
17	Don.	Uit genade zijt gij zalig geworden. Epheze 2 : 8.
18	Vr.	O Heere, ik hoop op Uw heil, enz. Psalm 119 : 166.
19	Zat.	Gij zijt mijne getuigen, dat ik God ben. Jesaja 43 : 12.
20	Zon.	Hoe lieflijk zijn Uwe woningen o Heer der Heirscharen. Psalm 84 : 2.
21	M.	Dat een iegelijk wete zijn vat te bezitten in heiligmaking. 1 Thess. 4 : 4.
22	Din.	Door de vreeze des Heeren, wijkt men af van het kwade. Spreuken 16 : 6.
23	W.	Die zijn broeder haat, is in de duisternis. 1 Johannes 2 : 11.
24	Don.	De Heere heeft ons ruimte gemaakt. Genesis 26 : 22.
25	Vr.	Wie van U zonder zonde is, enz. Johannes 8 : 7.
26	Zat.	Zou ik eenigzins lust hebben aan den dood der goddeloozen. Ezechiël 18 : 4.
27	Zon.	Zijt ons genadig o Heer. Psalm 123 : 3.
28	M.	Weent met de weenenden. Romeinen 12 : 15.
29	Din.	Die eene vrouw gevonden heeft, heeft een welgevallen getrokken van den Heere. Spreuken 18 : 22.
30	W.	God heeft hem niet toegelaten aan mij kwaad te doen. Genesis 31 : 7.
31	D.	Zoo, wanneer ik van de aarde zal verhoogd zijn, zal ik hen allen tot mij trekken. Joh. 12 : 32.

VERZUIM NIET ONZE INVENTARIS-UITVERKOOP TE BEZOEKEN DEZE MAAND.

SUGDENS, LTD., Opvolgers van STORE BROS.,
270 KERKSTRAAT. — PRETORIA.

STEUNT Z.AFRIKAANSE INDUSTRIE EN ROOKT

Eureka Bouquet Cigaretten

6d. per 20

De beste Transvaal Cigaret.

Overal verkrijgbaar.
Ook aan stations.

Fabrikant:

L. TE GROEN,

218-220 Vermeulenstraat, PRETORIA.

Voor het kopen van KLEREN voor de Jongens
GA NAAR
HAMILTONS.

Zij zijn specialiteiten in Jongens School Uitrustingen en Gymnastiek Kostuums voor de Meisjes.

FEBRUARIE.

1	Vr.	Gij richt mijne tafel toe voor mijne tegenpartijders. Psalm 23 : 5.
2	Zat.	Al waren uwe zonden als scharlaken, ze zullen wit worden als sneeuw. Jesaja 1 : 18.
3	Zon.	Oordeelt niet naar het aanzien. Johannes 7 : 24.
4	M.	Wij zijn vriendelijk geweest in het midden van U. 1 Thess. 2 : 7.
5	Din.	Vrees den Heere en wijk van het kwade. Spreuken 3 : 7.
6	W.	Zou een mensch reiner zijn dan zijn Maker? Job 4 : 17.
7	Don.	Zegent, die U vervloeken. Lucas 6 : 28.
8	Vr.	De liefde denkt geen kwaad. 1 Corinthen 13 : 5.
9	Zat.	Gij zijt den arme een sterkte geweest. Jesaja 25 : 4.
10	Zon.	**1e Lijdensweek.** Gij zijt mijn zoon. Psalm 2 : 7.
11	M.	Waar ik heenga, kunt gij niet komen. Johannes 8 : 22.
12	Din.	Als er geen hout is, gaat het vuur is. Spreuken 26 : 20.
13	W.	Gij hebt ons gekocht met Uw bloed, uit alle geslacht. Openbaring 5 : 9.
14	Don.	Wie op den Sabbathdag arbeid doet, zal gedood worden. Exodus 31 : 4.
15	Vr.	Eén Heer, één geloof, één doop. Ephese 4 : 5.
16	Zat.	Gij hebt mij vermoeid met Uwe ongerechtigheden. Jesaja 43 : 24.
17	Zon.	**2e Lijdensweek.** Zie het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt. Johannes 1 : 29.
18	M.	Geen vuile rede ga uit uwen mond. Ephese 4 : 29.
19	Din.	De mensch leeft van brood niet alleen. Deuter. 8 : 3.
20	W.	De liefde verblijdt zich in de waarheid. 1 Corinthen 13 : 6.
21	Don.	Nijd is verrotting der beenderen. Spreuken 14 : 30.
22	Vr.	Gij kleingeloovige, waarom hebt gij gewankeld. Matth. 14 : 31.
23	Zat.	Ziet alle zielen zijn mijne! Ezechiël 18 : 4.
24	Zon.	**3e Lijdensweek.** Niemand komt tot den Vader, dan door mij. Johannes 14 : 6.
25	M.	Gij zijt van God geleerd, om elkander lief te hebben. 1 Thess. 4 : 9.
26	Din.	De Heere heeft mijnen weg voorspoedig gemaakt. Genesis 24 : 56.
27	W.	Ik ben met U. Genesis 26 : 24.
28	Don.	Er is niemand rechtvaardig, ook niet één. Romeinen 3 : 10.

Norman Spencer & Norton,

241 Kerkstraat Centraal,
PRETORIA.

Meubel Handelaars en Fabriekanten.

Eetkamer, Slaapkamer en Zitkamer Meubilair.

Speciale Prijzen voor Scholen, Hotels en Logieshuizen.

KONTANT OF GEMAKKELIKE TERMEN.

Vraag om Geillustreerde Katalogus.

DE BESTE WAARDE IN TRANSVAAL.

N.B.—Leveranciers aan de Unie Regering.

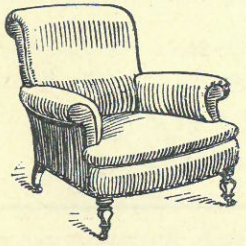

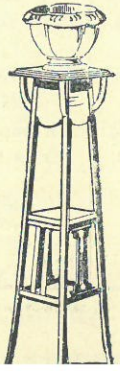

MAART.

1	Vr.	In benauwdheid hebt gij mij ruimte gemaakt. Psalm 4 : 2.
2	Zat.	Komt, laat ons opgaan tot het huis onzes Heeren. Jes. 2 : 3.
3	Zon.	**4e Lijdensweek.** Volg mij. Johannes 1 : 44.
4	M.	Tot U, o Heere! roep ik. Joel 1 : 39.
5	Din.	Die van zichzelven spreekt, zoekt zijne eigene eer. Johannes 7 : 18.
6	W.	Die onrecht doet, die zal het onrecht dragen. Koloss. 3 : 25.
7	Don.	Laat ons waken en nuchteren zijn. 1 Thessal. 5 : 6.
8	Vr.	Bij den Heere zijn uitkomsten tegen den dood. Psalm 68 : 21.
9	Zat.	Vertrouwt op den Heere tot in der eeuwigheid. Jesaja 26 : 4.
10	Zon.	**5e Lijdensweek.** Uw hart worde niet ontroerd. Joh. 14 : 27.
11	M.	De Vader heeft mij niet alleen gelaten. Johannes 8 : 29.
12	Din.	De weg der goddeloozen is als donkerheid. Spreuken 4 : 19.
13	W.	De mensch wordt tot moeite geboren. Job 5 : 7.
14	Don.	Bewaart u zelven in de liefde Gods. Judas 21.
15	Vr.	Niemand kan zeggen, Jezus den Heere te zijn, dan door den Heiligen Geest. 1 Cor. 12 : 3.
16	Zat.	Behalve Mij is er geen God. Jesaja 44 : 6.
17	Zon.	**6e Lijdensweek.** Blijft in deze mijne liefde. Joh. 15 : 9.
18	M.	Een goede tijding uit een ver land, is als koud water op een vermoeide ziel. Spreuken 25 : 25.
19	Din.	Wandelt als kinderen des lichts. Ephese 5 : 8.
20	W.	Christus is tot rechtvaardigheid een iegelijk, die gelooft. Rom. 10 : 4.
21	Don.	Wacht u zelven, dat Uw hart niet verleid worde. Deuter. 11 : 16.
22	Vr.	Met dezelfde maat, waarmede gij meet, zal U wedergemeten worden. Lucas 6 : 38.
23	Zat.	Zoo de moeder is, is hare dochter. Ezechiël 16 : 44.
24	Zon.	**Palm Zondag.** Hosanna, den Zone Davids. Mattheus 21 : 9.
25	M.	Hij zal zijne kudde weiden, gelijk een Herder. Jesaja 40 : 11.
26	Din.	Die mij liefheeft, zal van mijnen Vader geliefd worden. Johannes 14 : 21.
27	W.	Aangaande mij en mijn huis, wij zullen den Heere dienen. Jozua 24 : 15.
28	Don.	Hetgeen ik wil, doe ik niet. Romeinen 7 : 15.
29	Vr.	**Goede Vrijdag.** Mijn God, mijn God! waarom hebt gij mij verlaten. Psalm 22 : 2.
30	Zat.	Waarlijk deze mensch was Gods Zoon. Marcus 15 : 39.
31	Zon.	**Paaschfeest.** Vrouwe, wat weent gij, wien zoekt gij? Johannes 20 : 15.

SUGDENS, LTD., Opvolgers van STORE BROS.,
270 KERKSTRAAT, — PRETORIA.

STANDARD BANK

van ZUID-AFRIKA, Bpkt.

Gevestigd 1862.

Bankiers voor het Goevernement van de Unie van Zuid Afrika in de Kaap Provinsie; voor het Imperiale Goevernement in Zuid Afrika; en voor de Administratie van Rhodesië.

Voltekend Kapitaal **£6,194,100**

Gestort Kapitaal **£1,548,525**

Reserve Fonds **£2,000,000**

DIREKTEUREN:

De Heer Wm. Reierson Arbuthnot.
Sir David Miller Barbour, K.C.S.I., K.C.M.G.
De Heer Robert Edmund Dickinson, J.P.
De Heer James Fairbairn Finlay, C.S.I.
De Heer Horace Peel.
De Heer William Smart.
Rt. Hon. Lord Sydenham, G.C.M.G., G.C.S.I., G.C.I.E.
De Heer Herbert Leslie Melville Tritton.

Hoofd Kantoor:

10, CLEMENTS LANE, LOMBARD STREET, LONDON, E.C.

New York Agentschap:—No. 68, WALL STREET, NEW YORK, U.S.A.

Hoofd Kantoor in Zuid-Afrika:—Kaapstad.

Algemene Bestuurder: Hector Mackenzie.
Waarnemend Algemene Bestuurder: J. P. Gibson.
Assistent Algemene Bestuurder: Noel Jennings.

OVER 250 TAKKEN EN AGENTSCHAPPEN

in de Unie van Zuid Afrika, Rhodesia, Nyasaland, Oost Afrika Protektoraat, Uganda, Portugees Oost Afrika, Zuid West Afrika Protektoraat en het bezette gebied bekend als Duits Oost Afrika.

De Bank heeft Agenten en Korrespondenten over geheel Europa, Amerika, Kanada, Australië, Indië, China, Japan en het Verre Oosten in 't algemeen.

De beambten der Bank zijn gehouden gene verhandelingen van hunne

APRIL.

1	M.	Heere, richt Uwen weg voor mijn aangezicht. Psalm 5 : 9.
2	Din.	De Heere alleen zal in dien dag verheven zijn. Jesaja 2 : 11.
3	W.	Mijne leer is niet mijne, maar desgenen, die mij gezonden heeft. Johannes 7 : 16.
4	Don.	Weid mijne lammeren. Johannes 21 : 15.
5	Vr.	Indien gij met Christus opgewekt zijt, zoekt de dingen, die boven zijn. Kolossensen 3 : 1.
6	Zat.	De Heere is verheven; Hij woont in de hoogte. Jesaja 33 : 5.
7	Zon.	Kom en zie. Johannes 1 : 47.
8	M.	Op den berg Zion en te Jerusalem zal ontkoming zijn. Joel 2 : 32.
9	Din.	Broeders bidt voor ons. 1 Thessal. 5 : 25.
10	W.	Bestraf den wijze en hij zal u liefhebben. Spreuken 9 : 8.
11	Don.	God maakt te niet de gedachten der arglistigen. Job 5 : 12.
12	Vr.	Bewaart u zelven van de afgoden. 1 Johannes 5 : 21.
13	Zat.	Ik zal u gorden, hoewel gij mij niet kent. Jesaja 45 : 7.
14	Zon.	De waarheid zal U vrijmaken. Johannes 8 : 32.
15	M	Ik ben den zwakke geworden als een zwakke. 1 Cor. 9 : 22.
16	Din.	Zijt niet nijdig over de booze lieden. Spreuken 24 : 1.
17	W.	Zij heeft veel liefgehad. Lucas 7 : 47.
18	Don.	Wij danken U en loven den naam uwer heerlijkheid. 1 Kronieken 29 : 13.
19	Vr.	Wordt niet dronken in wijn. Ephese 5 : 18.
20	Zat.	Ik zal hun tot een God zijn. Ezechiël 11 : 20.
21	Zon.	Gedenk niet der zonden mijner jonkheid. Psalm 25 : 7.
22	M.	De geest is wel gewillig, maar het vleesch zwak. Marcus 14 : 38.
23	Din.	Die de wet bewaart, is een verstandig zoon. Spreuken 28 : 7.
24	W.	Waakt dan, te aller tijd, biddende. Lucas 21 : 36.
25	Don.	Ik zal den Heere verbeiden. Jesaja 8 : 17.
26	Vr.	Een goed woord verblijdt het hart. Spreuken 12 : 25.
27	Zat.	Maakt U vrienden uit den onrechtvaardigen mammon. Lucas 16 : 9.
28	Zon.	Wend U tot mij en wees mij genadig. Psalm 25 : 16.
29	M.	Mij hebt gij niet altijd. Marcus 14 : 7.
30	Din.	Roep tot mij en ik zal U antwoorden. Jeremia 33 : 3.

Begrijpt Gij Verzekering?

Sedert 1845 hebben verstandige Afrikaners voordeel getrokken uit de degelikheid, de grote winsten, en de absolute zekerheid van de Zuid-Afrikaanse "Mutual" polis. Duizende huisgezinnen in dit land getuigen vandaag voor de wijsheid en voorzorg van diegenen, die zekerheid kochten voor hun afhankeliken, tegen zeer geringe prijs. GIJ behoort alles hiervan te weten. Gij neemt onnodig risiko op U. Schrijf **voordat** er weer een jaar voorbij is, om biezonderheden en vrij advies aan

DE BESTUURDER

ZUID-AFRIKAANSE "MUTUAL" LEVENSVERZEKERING MAATSCHAPPIJ,

Postbus 5,

PRETORIA.

Opgericht 1845. **Fondsen boven £8,000,000.**

MEI.

1	W.	Heere, verlos mij om Uwer goedertierenheid wil. Psalm 6 : 5.
2	Don.	Zegt den rechtvaardige, dat het hem wel zal gaan. Jesaja 3 : 10.
3	Vr.	Die mijn vleesch eet, en mijn bloed drinkt, die heeft het eeuwige leven. Johannes 6 : 54.
4	Zat.	Volg mij. Johannes 21 : 19.
5	Zon.	Zie waarlijk een Israëliet, in wien geen bedrog is. Johannes 1 : 48.
6	M.	Wie is een God gelijk Gij die de ongerechtigheid vergeeft. Micha 7 : 18.
7	Din.	Gij zijt in Hem volmaakt. Kolossensen 2 : 10.
8	W.	De genade van onzen Heere Jezus Christus zij met ulieden. 1 Thess. 5 : 28.
9	Don.	**Hemelvaartsdag.** Ik ga heen tot mijnen Vader. Joh. 14 : 12.
10	Vr.	Waarom kent gij mijne spraak niet? Johannes 8 : 43.
11	Zat.	O Heere neig Uw oor en hoor. Jesaja 37 : 17.
12	Zon.	Dezen Jezus heeft God opgewekt, waarvan wij getuigen zijn. Handelingen 2 : 32.
13	M.	Vervloekt zij die vader of moeder veracht. Deut. 27 : 16.
14	Din.	De hoop der rechtvaardigen is blijdschap. Spreuken 10 : 28.
15	W.	Voor den arme is er verwachting. Job 5 : 16.
16	Don.	Wij weten, dat wij uit God zijn. 1 Johannes 5 : 19.
17	Vr.	Hij is de behouder des lichaams. Ephese 5 : 23.
18	Zat	Mijn raad zal bestaan. Jesaja 46 : 10.
19	Zon.	**Pinksterfeest.** Wordt behouden van dit verkeerd geslacht. Handelingen 2 : 40.
20	M.	Uw hart zij niet nijdig over de zondaren. Spreuken 23 : 17.
21	Din.	Zoo iemand achter mij wil komen, die verloochene zichzelven. Lucas 9 : 23.
22	W.	Heere er is niemand gelijk Gij. 1 Kronieken 19 : 20.
23	Don.	Meester, bekommert het U niet, dat wij vergaan? Marcus 4 : 38.
24	Vr.	De Heere Uw God is in het midden van U. Deuter. 7 : 21.
25	Zat.	Mijn oog zal het niet verschoonen en Ik zal niet sparen. Ezechiël 7 : 9.
26	Zon.	Hoe groot is het goed, dat gij weggelegd hebt voor degenen, die U vreezen. Psalm 31 : 20.
27	M.	Gij zult gehaat worden van allen, om mijns naamswil. Marcus 13 : 13.
28	Din.	Gij zijt een heilig volk den Heere Uwen God. Deuter. 14 : 2.
29	W.	Uwe oogen zijn open over alle wegen der menschen. Jeremia 32 : 19.
30	Don.	Ik ben in 't midden van U, als een die dient. Lucas 22 : 27.
31	Vr.	Gedenkt de vorige dingen niet. Jesaja 43 : 18.

SCHRIJF DEZE MAAND OM PATRONEN VAN JAPONSTOFFEN VOOR HET NIEUWE SEIZOEN.

SUGDENS, LTD., Opvolgers van STORE BROS., — PRETORIA.

Het beste Adres voor:

TUIN- EN BLOEMZADEN.

Vruchtbomen, Rozen, en enige soort Planten.

Van der Wal & Reesse,

417, KERKSTRAAT, OOST,

PRETORIA.

Postbus 96. **Telefoon 186.**

VARKENSVOER

7/6 per

150 lbs.

Zwarte Molen,

JUNI.

1	Zat	O Heere, hoe heerlijk is Uw naam op de gansche aarde. Psalm 8 : 10.
2	Zon.	Wee den goddelooze: het zal hem kwalijk gaan. Jesaja 3 : 11.
3	M.	Niemand kan tot Mij komen, tenzij de Vader Hem trekke. Johannes 6 : 44.
4	Din.	Broeders, ik weet, dat gij dit door onwetendheid gedaan hebt. Handelingen 3 : 17.
5	W.	Niet dat ik de gave zoek, maar ik zoek de vrucht. Philipp. 4 : 17.
6	Don.	Die verstandeloos is veracht zijnen naaste. Spreuken 11 : 12.
7	Vr.	Die in de liefde blijft, blijft in God en God in hem. 1 Johannes 4 : 16.
8	Zat.	Gij Heere, hebt mij gezond gemaakt, en gij hebt mij genezen. Jesaja 38 : 16.
9	Zon.	Maakt niet het huis mijns vaders tot een huis van koophandel. Johannes 2 : 16.
10	M.	Zie, een man wiens naam is Spruijt, zal uit zijne plaats spruiten. Zacharia 6 : 12.
11	Din.	Ik eer mijnen Vader, en gij onteert mij. Johannes 8 : 49.
12	W.	Gij zult een volkomen en gerechten weegsteen hebben. Deuter. 25 : 15.
13	Don.	De rijke heerscht over den arme. Spreuken 22 : 7.
14	Vr.	Het dwaze der wereld heeft God uitverkoren. 1 Korinthen 2 : 27.
15	Zat.	Ik zal mijne eere aan geenen anderen geven. Jesaja 48 : 11.
16	Zon.	Wie mij ontvangen zal, ontvangt Hem, die mij gezonden heeft. Lucas 9 : 48.
17	M.	Verwerp de kastijding des Allerhoogsten niet. Job 6 : 17.
18	Din.	Voedt uwe kinderen op in de vermaning des Heeren. Ephese 6 : 4.
19	W.	Ik heb uw gebed gehoord. 2 Koningen 20 : 5.
20	Don.	Wie kan de zonden vergeven, dan God alleen? Marcus 2 : 7.
21	Vr.	Ik ga heen, maar kom weder tot U. Johannes 14 : 28.
22	Zat.	Ik zal U richten naar Uwe wegen. Ezechiël 7 : 8.
23	Zon.	Het is den mensch gezet, eenmaal te sterven en daarna het oordeel. Hebreën 9 : 27.
24	M.	Bekeert U en leef. Ezechiël 18 : 32.
25	Din.	Hoe bezwaarlijk zullen zij, die goed hebben, in het Koningrijk Gods inkomen. Marcus 10 : 23.
26	W.	Wee dien, die met zijn Formeerder twist. Jesaja 45 : 9.
27	Don.	Een broeder wordt in benauwdheid geboren. Spreuk. 17 : 17
28	Vr.	Wij zijn onnutte dienstknechten. Lucas 17 : 10.
29	Zat.	Kunnen de bruiloftskinderen vasten, terwijl de bruidegom bij hen is. Marcus 2 : 19.
30	Zon.	Zijt sterk en Hij zal ulieder hart versterken. Psalm 31 : 25

Gebroeders BRINK,

MONTAGU, K.P.

HET BEROEMDE AFRIKANER HANDELSHUIS VOOR DE BEKENDE MONTAGU WIJN EN BRANDEWIJN. OOK ROZIJNEN, GEDROOGDE VRUCHTEN EN MOSKONFIJT.

Wij maken Specialiteit van Nachtmaals Wijn.

BRANDEWIJN WORDT DOOR ONSZELVE GESTOOKT EN GERIJPT.

Wilt gij zuivere en onvervaiste drank hebben tegen een geringe prijs, schrijft voor onze prijslijsten.

ROOK——

Gebroeders MOOSDYK'S

Beroemde "RAVEN" Merk

Geurige Magaliesberg Tabak

Licht, Medium en Sterk.

Sigaren en Sigaretten.

Alle soorten Reparaties aan Pijpen worden gedaan.

Adres:—

531 MARKTSTRAAT, PRETORIA.

JULIE.

1	M.	De Heere zal een hoog vertrek zijn voor den verdrukte Psalm 9 : 10.
2	Din.	Wee dengene, die huis aan huis trekken. Jesaja 5 : 8.
3	W.	Ik zal U niet meer weiden. Zacharia 11 : 9.
4	Don.	Ik ben het brood des levens. Johannes 6 : 35.
5	Vr.	Zoo iemand mijn woord zal bewaard hebben, die zal den dood niet zien. Joh. 8 : 51.
6	Zat.	Wat hebben zij gezien in Uw huis? Jesaja 39 : 4.
7	Zon.	Een iegelijk die kwaad doet, haat het licht. Johannes 3 : 20.
8	M.	De Heere is nabij. Philippensen 4 : 5.
9	Din.	Een os zult gij niet muilbanden, als hij dorscht. Deut. 25 : 4.
10	W.	Indien ons hart ons veroordeelt, God is meerder dan ons hart. 1 Johannes 3 : 20.
11	Don.	Wat is de mensch, dat gij hem groot acht. Job 7 : 17.
12	Vr.	De arbeider is zijn loon waardig. Lucas 10 : 7.
13	Zat.	Ik ben de Heere, Uw God, die U leidt op den weg, dien gij gaan moet. Jesaja 48 : 17.
14	Zon.	Hij is vóór alle dingen. Kolossensen 1 : 17.
15	M.	Wat maakt gij hier, Elia? 1 Koningen 19 : 13.
16	Din.	God heeft ons niet gesteld tot toorn. 1 Thess. 5 : 9.
17	W.	Ik ben naar Uwen naam genoemd, o Heere, God der heirscharen. Jeremia 15 : 16.
18	Don.	Het geloof, indien het de werken niet heeft, is bij zichzelven dood. Jacobus 2 : 17.
19	Vr.	Ik zal des Heeren gramschap dragen. Micha 7 : 9.
20	Zat.	Gij zijt toch onze Vader! Jesaja 63 : 16.
21	Zon.	Wij kunnen niet nalaten te spreken, hetgeen wij gezien en gehoord hebben. Hand. 4 : 20.
22	M.	Wie de tucht liefheeft, heeft de wetenschap lief. Spreuken 12 : 1.
23	Din.	Bidt zonder ophouden. 1 Thessal. 5 : 17.
24	W.	Werp den troon Uwer heerlijkheid niet neder. Jeremia 14 : 21.
25	Don.	De beproeving des geloofs werkt lijdzaamheid. Jacobus 1 : 3.
26	Vr.	De hoogmoed des menschen zal hem vernederen. Spreuken 29 : 23.
27	Zat.	Ik zal U richten een ieder naar zijne wegen. Ezech. 18 : 30.
28	Zon.	Ik heb niet voorgenomen iets te weten, dan Jezus Christus en dien gekruisigd. 1 Cor. 2 : 2.
29	M.	Een leugenachtig getuige zal vergaan. Spreuken 21 : 28.
30	Din.	Een iegelijk, die uit God geboren is, zondigt niet. 1 Johannes 5 : 18.
31	W.	Welgelukzalig is de mensch, die de Heere de ongerechtigheid niet toerekent. Psalm 32 : 2.

GROTE UITVERKOOP DEZE MAAND VAN ALLE WINTERGOEDEREN.

SUGDENS, LTD., Opvolgers van STORE BROS.,

KERKSTRAAT. — PRETORIA.

Een Goede Oogst

hangt groteliks af van weersgesteldheid, tenzij de landen niet onder besproeiing zijn, doch Moderne Plaatsgereedschappen helpen zekerlik tot verkrijging van grotere en betere oogsten, en bovendien vergemakkeliken zij het werk, vandaar wordt een groter profijt gemaakt. Wij bieden een komplete reeks betrouwbare werktuigen aan, waaronder elk een nodig om het zaadbed gereed te maken, te planten, te schoffelen, en de oogst binnen te halen.

Malcomess' Modern Plaatsgereedschap

Ploegen :

"Little Chief" lichte 2-voor-ploeg, "Canadian Chief" medium gewicht 2-voor-ploeg, "Big Chief" 2- en 3-voor-ploeg, "South African Chief" Schotelploeg, 2-, 3- en 4-voor, "Flying Dutchman" 2- en 3-voor-ploeg, "Famous" en "Blue Bird" enkelvoor ploegen.

Kultivators :

Zig-Zag Eggen, Schoteleggen, alle maten, met of zonder uitgesneden schotels, Puntige Tandeggen, Mielieschoffelploegen, in verschillende grootten, met schoffels of schotels.

Planters :

"Planters Friend" 1-Rij Mielieplanter, "Champion" 2- en 3-rij Mielieplanter, "Monitor" Dubbelschijf Zaadboren, verschillende grootten, 1- en 2-Rij Katoenplanters.

Oogst-Machinerie :

Maaiers voor een en twee paarden Oogsters, Zelfbinders, Hooiharken, Op- en Afladers, enz.

Besproeiing :

"Samson" Dubbeltandrad Windmolens, Cylinders, Pompen, Onderdelen, Handpompen, enz.

Malcomess & Co., Bpt.

OOST LONDEN en DURBAN.

Vraag Katalogus.

AUGUSTUS.

1	Don.	Heere wees niet zoozeer verbolgen. Jesaja 64 : 9.
2	Vr.	Wee dengene, die zich vroeg opmakende, sterken drank najagen. Jesaja 5 : 11.
3	Zat.	Ik zal een Herder verwekken in dit land. Zacharia 11 : 16.
4	Zon.	Hij moet wassen, ik minder worden. Johannes 3 : 30.
5	M.	Gelooft gij in den Zoon van God. Johannes 9 : 35.
6	Din.	Niet dat ik het alreede verkregen heb of alreede volmaakt ben. Philipp. 3 : 12.
7	W.	Een waarachtige lip zal bevestigd worden in eeuwigheid Spreuk. 12 : 19.
8	Don.	Die zijne broeder niet liefheeft, blijft in den dood. 1 Johannes 3 : 14.
9	Vr.	Een iegelijk waarin hij geroepen is, blijve in hetzelve bij God. 1 Cor. 7 : 24.
10	Zat.	Alle vleesch is als gras. Jesaja 40 : 6.
11	Zon.	Laat de Heidenen weten, dat zij menschen zijn. Psalm 9 : 20.
12	M.	Dit is het werk Gods, dat gij gelooft in Hem, Dien Hij gezonden heeft. Johannes 6 : 29.
13	Din.	Hoe zou de mensch rechtvaardig zijn bij God. Job 9 : 1.
14	W.	Wie mij verwerpt, verwerpt Dengene, die mij gezonden heeft. Lucas 10 : 16.
15	Don.	Ik ben alleen overgebleven. 1 Koningen 19 : 10.
16	Vr.	Wij spreken wijsheid Gods. 1 Corinthen 2 : 7.
17	Zat.	Door zijn kennis, zal Mijn knecht, de Rechtvaardige, velen rechtvaardig maken. Jesaja 53 : 11.
18	Zon.	De God onzer Vaderen heeft Jezus opgewekt. Hand. 5 : 30.
19	M.	Wie heeft U tot een Rechter over ons gesteld. Hand. 7 : 35.
20	Din.	Gerechtigheid en recht te doen, is bij den Heere uitgelezener dan offer. Spreuken 20 : 2.
21	W.	De Heer is getrouw, die U zal versterken. 2 Thessal. 3 : 3.
22	Don.	Met wat maat gij meet, zal U gemeten worden. Marc. 4 :24.
23	Vr.	De woning der rechtvaardigen, enz. Spreuken 3 : 33.
24	Zat.	De Geest des Heeren heeft mij gezonden, om te verbinden de gebrokenen van hart. Jesaja 61 : 1.
25	Zon.	Bekeer U dan van deze Uwe boosheid. Handelingen 8 : 22.
26	M.	De dood is geklommen in onze vensters. Jeremia 9 : 21.
27	Din.	Zie toe, dat niet iemand verachtere van de genade Gods. Hebreeën 12 : 15.
28	W.	De Heere zal zijne heerlijkheid doen hooren. Jesaja 30 : 30.
29	Don.	Weest zonder aanstoot te geven. 1 Korinthen 10 : 32.
30	Vr.	Dien God, in wiens hand uw adem is, hebt gij niet verheerlijkt. Daniël 5 : 23.
31	Zat.	Welgelukzalig is het volk, welks God de Heere is. Psalm 33 : 12.

Voor stipte aandacht en hoogste prijzen verzend aan

Malcomess & Ko., Bpt.

OOST LONDEN.

Een van de grootste Verkopers van

WOL EN

BOKHAAR.

SCHEERSELS ingezonden door Boeren EEN SPECIALITEIT.

Billike Voorschotten op Bezendingen.

Verschepingen van Scheersels van Boeren aan de Europese Markt worden, indien verlangd, ondernomen.

Verkoping door ons eigen Londense Magazijn.

HUIDEN en VELLEN gekocht tegen hoogste prijzen

SEPTEMBER.

1	Zon.	Ik stel den Heere geduriglijk voor mij. Psalm 16 : 8.
2	M.	Wee dengene ,die het bittere tot zoet stellen en het zoete tot bitter. Jesaja 5 : 20.
3	Din.	Mijn verbond met hem was het leven en den vrede. Maleachi 2 : 5.
4	W.	Ik neem geen getuigenis van een mensch. Johannes 51 : 34.
5	Don.	Ik ben Jezus, dien gij vervolgt. Handelingen 9 : 5.
6	Vr.	Dat gevoelen zij ook in U, dat in Christus Jezus was. Phillipp. 3 : 5.
7	Zat.	De Schepper van de einden der aarde wordt noch moede noch mat. Jesaja 40 : 28.
8	Zon.	God geeft den geest niet met mate. Johannes 3 : 34.
9	M.	Vliedt de hoererij. 1 Corinthen 6 : 18.
10	Din.	Armoede en schande is dergenen, die de tucht verwerpt. Spreuken 13 : 18.
11	W.	Geene zonde is in Hem. 1 Johannes 3 : 5.
12	Don.	God vermenigvuldigt de volken en verderft ze. Job 12 : 23.
13	Vr.	Ga heen en doe gij desgelijks. Lucas 10 : 37.
14	Zat.	Maak de plaats Uwer tente wijd. Jesaja 54 : 2.
15	Zon.	Zijt uwe voorgangers gehoorzaam. Hebreën 13 : 17.
16	M.	Sta op, ik ben ook zelf een mensch. Handelingen 10 : 26.
17	Din.	Het lot wordt in den schoot geworpen, maar het beleid daarvan is van den Heere. Spreuken 16 : 33.
18	W.	Het huwelijk zij eerbaar onder allen. Hebreën 13 : 4.
19	Don.	Laat hen door Mij niet beschaamd worden, die U verwachten Psalm 69 : 7.
20	Vr.	Ik ben de deur der schapen. Johannes 10 : 7.
21	Zat.	De Heere zal U wezen tot een eeuwig Licht. Jesaja 60 : 19.
22	Zon.	Gods akkerwerk, Gods gebouw zijt gij. 1 Corinthen 3 : 9.
23	M.	Sta op en eet, want de weg zoude voor U te veel zijn. 1 Koningen 19 : 7.
24	Din.	Wie is toch deze, dat ook de wind en de zee hem gehoorzaam zijn. Marcus 4 : 41.
25	W.	Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, zal vernachten in de schaduw des Almachtigen. Psalm 91 : 1.
26	Don.	Niet mijn wil, de Uwe geschiedde. Lucas 22 : 42.
27	Vr.	Zijn naam is Vredevorst. Jesaja 9 : 5.
28	Zat.	Ik zal mijne vreeze in hun hart geven. Jeremia 32 : 40.
29	Zon.	Wee mij, indien ik het Evangelie niet verkondig. 1 Corinthen 9 : 16.
30	M	De Engel des Heeren legert zich rondom degenen, die Hem eeren. Psalm 34 : 8.

SCHRIJF DEZE MAAND OM PATRONEN VAN NIEUWE JAPONSTOFFEN VOOR DE ZOMER.

SUGDENS, LTD., Opvolgers van STORE BROS.,

DRINKT

—EN—

GENIET

"FIVE

ROSES"

TEE.

OCTOBER.

1	Din.	Bewaar mij als het zwart des oogappels. Psalm 17 : 8.
2	W.	Eisch U een teeken van den Heer, uwen God. Jesaja 7 : 11.
3	Don.	Ik ben een groot koning en mijn naam is vreeselijk onder de Heidenen. Maleachi 1 : 14.
4	Vr.	Ik kan van mij zelven niets doen. Johannes 6 : 30.
5	Zat	Mij vermenigvuldigt de Sterkte, dien, die geen krachten heeft. Jesaja 40 : 29.
6	Zon.	Vanwaar hebt gij het levende water. Johannes 4 : 11.
7	M.	Die in zijne oprechtheid wandelt, enz. Spreuken 14 : 1.
8	Din.	Doe U zelven geen kwaad. Handel. 16 : 28.
9	W.	Alle dingen zijn mij geoorloofd, maar niet alle dingen zijn oorbaar. Corinthen 6 : 12.
10	Don.	Dit is de belofte, die Hij ons beloofd heeft, het eeuwige leven. 1 Johannes 2 : 25.
11	Vr.	Geef ons heden ons dagelijks brood. Lucas 11 : 3.
12	Zat.	Met eeuwige goedertierenheid, zal ik enz. Jesaja 54 : 8.
13	Zon.	Heere, zie dien gij liefhebt is krank. Johannes 11 : 3.
14	M.	Door ootmoedigheid achte de een den ander uitnemender dan zich zelven. Philip. 2 : 3.
15	Din.	De baan der oprechten is van het kwaad, enz. Spr. 16 : 17.
16	W.	Indien iemand van U wijsheid ontbreekt, enz. Jacobus 1 : 5.
17	Don.	De Heere is God, de Heere is God. 1 Koningen 19 : 38.
18	Vr.	Ziet toe wacht U van den zuurdeesem des Farizeeën. Marcus 8 : 15.
19	Zat.	Gij zult weten, dat ik de Heere ben, enz. Jesaja 60 : 16.
20	Zon.	Niemand kan een ander fundament leggen, dan hetwelk is Jezus Christus. 1 Cor. 3 : 11.
21	M.	Gewen U toch aan God en heb vrede. Job 22 : 21.
22	Din.	Effatha, d.i. wordt geopend. Marcus 7 : 34.
23	W.	Al de werkers der ongerechtigheid zullen verstrooid worden. Psalm 92 : 10.
24	Don.	Het geloof is een vaste grond der dingen, die men hoopt. Hebreeën 11 : 1.
25	Vr.	Jezus Christus zelf vertrooste Uwe harten. 2 Thessal. 2 : 17.
26	Zat.	De zachtmoedigen daarentegen zullen de aarde erfelijk bezitten. Psalm 37 : 11.
27	Zon.	Op den dag des Sabbath ging Paulus, enz. Hand. 16 : 13.
28	M.	Gij zijt mijn lof. Jeremia 17 : 14.
29	Din.	God verkondigt nu alle menschen, dat zij zich bekeeren. Hand. 17 : 30.
30	W.	Ik schep de vrucht der lippen, v r e d e. Jesaja 57 : 19.
31	Don.	**Hervormingsdag.** Wordt geene dienstknechten des menschen. 1 Korinthen 7 : 23.

VICTORIA KOLLEGE, Stellenbosch

DE RAAD.

Prof. A. MOORREES, President.
Ds. D. S. BOTHA.
De Heer P. D. CLUVER, Burgemeester.
Dr. D. F. MALAN.
De Heer F. W. ROBERTS, C.C. en R.M.
Prof. J. I. MARAIS, B.A., D.D.
De Heer C. M. NEETHLING.
J. H. NEETHLING, M.B., C.M.
De Heer T. J. DE WAAL.

DE STAF.

Bestaat uit de volgende Professoren en Lektoren:
P. VAN BRAAM, M.A., Litt. D.—Latijn.
C. S. EDGAR, M.A.—Grieks.
J. BASSON, M.A., Ph. D.—Klassieken.
C. G. CILLIE, M.A., Ph. D.—Opvoedkunde.
D. A. A. PAUW, B.A.—Methodiek.
R. WILCOCKS, B.A., Ph. D. } —Wijsbegeerte.
N. J. BRUMMER, M.A., B.D. }
H. C. NOTCUTT, B.A.—Engels.
W. A. JOUBERT, B.A., Litt. D.—Nederlands.
J. J. SMITH, B.A.—Frans en Duits.
W. BLOMMAERT, Litt. D.—Geschiedenis.
S. F. N. GIE, B.A., Ph. D.—Zuid-Afrikaanse Geschiedenis.
A. H. MACKENZIE, M.A. } —Wiskunde.
A. B. BARTMANN, M.A. }
W. E. MALHERBE, B.A., B.Sc.—Natuurkunde.
J. T. MORRISON, M.A., B.Sc.—Toegepaste Wiskunde.
B. DE ST. J. VAN DER RIET, M.A., Ph. D.—Scheikunde.
C. D. VAN DER MERWE, B.A., Ph. D.— Scheikunde.
E. J. GODDARD, B.A., D.Sc.—Dierkunde.
S. J. SHAND, Ph. D., D.Sc.—Aardkunde.
A. I. PEROLD, B.A., Ph. D.—Oenologie en Wijnbouw.
J. H. NEETHLING, M.Sc.—Landbouw Plantkunde.
J. P. DU BUISSON, B.A., M.Sc., Ph. D.—Landbouw Scheikunde.
Mej. A. V. DUTHIE, M.A.—Lektor in Plantkunde.
M. H. JACKSON, B.A.—Lektor in Engels.
D. B. BOSMAN, M.A., Litt. D.—Lektor in Nederlands.
S. C. HARVEY, B.A.—Lektor in Natuurkunde.
E. T. STEGMANN, B.A., D.Sc.—Lektor in Toegepaste Wiskunde.
C. S. GROBBELAAR, M.A.—Lektor in Dierkunde.
S. GARSIDE, M.Sc.—Lektor in Plantkunde.
J. McCULLA, M.A.—Lektor in Klassieken.
D. F. DU TOIT, M.A., Ph. D.—Lektor in Scheikunde.
Mej. M. LE ROUX, B.A.—Lektor in Geschiedenis.
M. M. DONALD, M.A.—Lektor in Opvoedkunde.
Mej. A. SCHRODER—Lektor in Opvoedkunde.
E. STOCKENSTROM, B.A.—Lektor in Opvoedkunde.
M. F. STORK, Litt. D.—Lektor in Hebreeuws.
De Registrateur: D. J. ACKERMANN, B.A.

GEWONE LEERGANG:—Zij die het Matrikulatie eksamen hebben afgelegd, worden toegelaten tot 't eerste jaar van de B.A. Kursus in een der volgende groepen: Oude of Nieuwe Talen. Wijsbegeerte, Geschiedenis, Wis- en Natuurkunde. Ook wordt voorziening gemaakt voor gegradueerden ter voortzetting van hun studieën en biezondere vakken en ter verkrijging van biezondere graden, zoals 't B.D. der Londense Universiteit of 't L.N.C. der Nederlandse Hogescholen.

DE LANDMETERSKURSUS: omvat al wat vereist wordt voor het Landmeters Eksamen.

DE KURSUS IN HET MIJNWEZEN sluit in de vereisten voor het Eerste Eksamen in dit vak, alsook een degelike voorbereiding voor het tweede deel van de Kursus te Johannesburg.

DE MEDIESE KURSUS omvat al wat verwacht wordt van een student in 't eerste jaar van zijn mediese studieën, en de lessen, welke gehouden worden door de hoogleeraren in de Natuurkunde, Schei- en Dierkunde, worden als zodanig erkend door de Edinburgse Hogeschool.

OPVOEDING:—Eerste en Tweede-klas onderwijzers(essen) worden opgeleid.

LANDBOUW:—De Fakulteit in de Landbouw maakt voorziening voor:

(a) 'n Diploma Kursus (voor Boeren).

(b) 'n B.Sc. Graad Kursus.

(c)Speciale Kursussen voor Onderwijzers.

Behalve de genoemde eksamens worden studenten ook voorbereid voor de Hoogste en Diploma Taalbond Eksamens en het Admissie Eksamen tot de Kweekschool van de Ned. Geref. Kerk.

Men richte alle brieven en aanvragen om Kalenders aan:

NOVEMBER.

1	Vr.	De vreeze des Heeren is rein, bestaande tot in eeuwigheid. Psalm 19 : 10.
2	Zat.	God is met ons. Jesaja 8 : 10.
3	Zon.	De Vader zoekt dezulken, die Hem in geest en waarheid aanbidden. Johannes 4 : 23.
4	M.	Ben ik een Heere, waar is mijne vreeze. Maleachi 1 : 6.
5	Din.	Die den Zoon niet eert, eert den Vader niet, die Hem gezonden heeft. Johannes 6 : 23.
6	W.	Waarom lijdt gij niet liever ongelijk. 1 Corinthen 6 : 7.
7	Don.	Elke dwaas zal zijne schuld verbloemen. Spreuken 14 : 9.
8	Vr.	Gij hebt de zalving van den Heilige, en gij weet alle dingen. 1 Joh. 2 : 20.
9	Zat.	Ik, de Heere, Uw God, grijp uwe rechterhand aan. Jesaja 41 : 13.
10	Zon.	Vader, ik dank U, dat gij mij gehoord hebt. Johannes 11 : 41.
11	M.	Ik zal U vragen, onderricht gij mij. Job 42 : 4.
12	Din.	Een iegelijk die bidt, die ontvangt. Lucas 11 : 10.
13	W.	Begeer wat Ik U geven zal. 1 Koningen 3 : 5.
14	Don.	Gij bidt en gij ontvangt niet, omdat gij kwalijk bidt. Jacobus 4 : 3.
15	Vr.	Ik spreek woorden van waarheid en gezond verstand. Hand. 26 : 25.
16	Zat.	Alle instrument, dat tegen U bereid wordt, zal niet gelukken. Jesaja 54 : 17.
17	Zon.	Sommigen prediken Christus ook wel door goedwilligheid. Philipp. 1 : 15.
18	M.	Een wijs zoon zal den Vader verblijden. Spreuken 15 : 20.
19	Din.	Ziet toe en wacht U van de gierigheid. Lucas 12 : 15.
20	W.	Wees met innerlijke ontferming over ons bewogen en help ons. Marcus 9 : 22.
21	Don.	De Heere weet de gedachten des menschen, dat zij ijdelheid zijn. Psalm 94 : 11.
22	Vr.	Hebt een goed geweten. 1 Petrus 3 : 16.
23	Zat.	In mijn welbehagen heb ik mij over U ontfermd. Jesaja 60 : 10.
24	Zon.	Weet gij niet, dat gij Gods tempel zijt? 1 Corinthen 3 : 16.
25	M.	De Heere vergeeft al Uwe ongerechtigheden. Psalm 103 : 3.
26	Din.	Een iegelijk, die zondigt, heeft Hem niet gezien. 1 Johannes 3 : 6.
27	W.	De Heere is aan Uwe rechterhand. Psalm 110 : 5.
28	Don.	Oefen Uzelven tot godzaligheid. 1 Timotheus 4 : 7.
29	Vr.	Gij zijt de Christus. Marcus 8 : 29.
30	Zat.	Verlaat mij niet o Heere, mijn God. Psalm 38 : 22.

SUGDENS, LTD., Opvolgers van STORE BROS.,
270 KERKSTRAAT, — PRETORIA.

ROYAL WORCESTER CORSETS

Fraaie Nieuwe Modellen

in deze populaire Korsetten wachten op uw kritiese bezichtiging.

Hoe meer gij de grillen van de Mode van nabij volgt, des te meer waardeert gij de stijl overtroffenheid van de tegenwoordige modellen.

Met besliste zekerheid slaan ze de nieuwe toon aan op 't gebied van Korsetten, en lenen een onweerstaanbare lieftalligheid aan iedere drager.

Korset Boekjes gratis en postvrij aan ieder, die er om vraagt.

OVER 60 SOORTEN OM VAN UIT TE ZOEKEN.

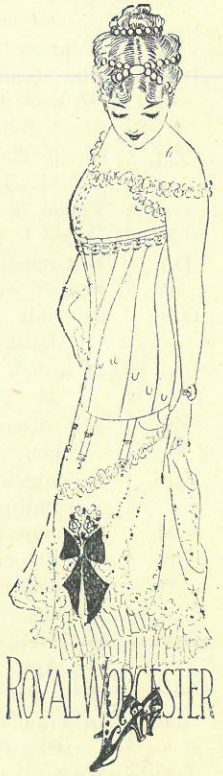

Model 542.
Dit is een geheel nieuw Model biezonder aangepast aan de behoeften van 't gemiddelde figuur. Heeft een lage buste, lange gesp onder de middel, medium rok met voldoende heupruimte. 6 Kousendragers.

ENIGE AGENTEN :—

WM. MILLAR & Co. - Pretoria.

DECEMBER.

1	Zon.	**1e Advent.** Gezegend zij Hij, die komt in den naam des Heeren. Psalm 118 : 26.
2	M.	De goddeloosheid brandt als vuur. Jesaja 9 : 17.
3	Din.	Zal een mensch God berooven. Maleachi 3 : 8.
4	W.	Doet wel degenen, die U haten. Mattheus 6 : 44.
5	Don.	De Vader heeft den Zoon lief. Johannes 5 : 20.
6	Vr.	Indien wij nu met Christus gestorven zijn, zoo gelooven wij ook dat wij met hem zullen leven. Rom. 6 : 8.
7	Zat.	Zingt den Heere een nieuw lied. Jesaja 42 : 10.
8	Zon.	**2e Advent.** Zie Uw koning zal U komen. Zacharia 9 : 9.
9	M.	Die zijn leven liefheeft, die zal het verliezen. Joh. 12 : 25.
10	Din.	Die haastig is tot toorn, zal dwaasheid doen. Spreuk. 14 : 17.
11	W.	Kinderkens, het is de laatste ure. 1 Johannes 2 : 18.
12	Don.	Wijsheid is beter dan kracht. Prediker 9 : 16.
13	Vr.	De Heere kent de overleggingen des wijzen, dat zij ijdel zijn. 1 Cor. 3 : 20.
14	Zat.	Roept den Heere aan, terwijl Hij nabij is. Jesaja 55 : 6.
15	Zon.	**3e Advent.** Een profeet zal U de Heere verwekken. Deut. 18 : 15.
16	M.	Dit bid ik God, dat uwe liefde nog meer en meer overvloedig worde. Philipp. 1 : 9.
17	Din.	Smeed geen kwaad tegen Uwen naaste. Spreuken 3 : 29.
18	W.	Gij kunt niet God dienen en den Mammon. Lucas 16 : 13.
19	Don.	Zucht niet tegen elkander broeders. Jacobus 5 : 9.
20	Vr.	Vele eersten zullen de laatsten zijn. Marcus 10 : 31.
21	Zat.	De langmoedige is groot van verstand. Spreuken 14 : 29.
22	Zon.	**4e Advent.** Er zal een Verlosser tot Zion komen. Jesaja 59 : 20.
23	M.	Indien gij lijdt om der gerechtigheid wil, zijt gij zalig. 1 Petrus 3 : 14.
24	Din.	Mijne gedachten zijn niet ulieder gedachten. Jesaja 55 : 8.
25	W.	**Kerstfeest.** Heden is U geboren de Zaligmaker. Lucas 2 : 11.
26	Don.	Die Mij zal ontvangen, die ontvangt Mij niet, maar Dien, die mij gezonden heeft. Marcus 9 : 37.
27	Vr.	De Heere zal zijn volk niet begeven. Psalm 94 : 14.
28	Zat.	Die vreest, is niet volmaakt in liefde. 1 Johannes 4 : 18.
29	Zon.	Gaat tot zijne poorten in met lof. Psalm 100 : 4.
30	M.	Wat hebt gij, dat gij niet ontvangen hebt. 1 Corinthen 4 : 7
31	Din.	Neem uwe plagen van op mij weg. Psalm 39 : 11.

Foto's Vergroot tot Levensgrootte

VOOR

30/-

MET PRACHTIGE LIJST EN GLAS, GEHEEL KOMPLEET EN GOED VERPAKT NAAR UW NAASTE STATIE GEZONDEN.

Betaalbaar bij Aflevering.

2 Personen op 1 Vergroting 5/- ekstra.

Tevredenheid Gewaarborgd.

Zend Foto, met vermelding van volledig Postadres en naaste Statie aan:

HALLIS & CO.,

Mainstraat, Port Elizabeth, K.P.

Bestaat sinds 26 jaar.

JANUARIE, 31 DAGEN.

Dag der Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 5, Laatste Kwartier, 1,50 n.m. 13, Nieuwe Maan, 0,36 v.m. 19, Eerste Kwartier, 4,38 n.m. 27, Volle Maan, 5,14 v.m.	Zons opg.	Zons ond.	Spoorweg-tijd.
			u.m.	u.m.	
D	1	Verschijning van de Almanak der Ned. Herv. Kerk, 1907.	5 19	7 3	
W	2		5 19	7 3	
D	3		5 20	7 3	
V	4	Remonstranten door de Dortse Synode veroordeeld, 1619.	5 21	7 3	
Z	5		5 22	7 3	
Z	6	Eerste dienst in de eerste kerk te Kaapstad, 1704.	5 23	7 3	
M	7		5 23	7 4	
D	8		5 24	7 4	
W	9	Ds. P. van Drimmelen bevestigd te Pietersburg, 1915.	5 25	7 4	
D	10		5 25	7 4	
V	11	Afscheiding van de Gereformeerde kerk in Z. A., 1859.	5 26	7 4	
Z	12	Ds. J. J. Kuhn bevestigd te Zwartruggens, 1916.	5 27	7 4	
Z	13		5 28	7 4	
M	14	Inwijding van de Herv. kerk te Wolmaransstad, 1911.	5 29	7 4	
D	15		5 30	7 4	
W	16	De Dortse Leerregels plechtiglik in de kerk te Dordrecht afgelezen, 1619.	5 30	7 4	
D	17	Eerste Algemene Vergadering in Kaapstad, 1747.	5 31	7 4	
V	18		5 32	7 4	
Z	19		5 33	7 3	
Z	20		5 33	7 3	
M	21	Inzegening v. Ds. H. C. M. Fourie te Bronkhorstspruit, '11	5 34	7 3	
D	22		5 35	7 3	
W	23		5 36	7 2	
D	24		5 36	7 2	
V	25		5 37	7 2	
Z	26		5 38	7 2	
Z	27		5 39	7 1	
M	28		5 40	7 1	
D	29		5 40	7 1	
W	30		5 41	7 0	
D	31		5 42	7 0	

KOOPJES IN ELKE AFDELING
bij SUGDENS, LTD., Opvolgers van STORE BROS.,
270 KERKSTRAAT, — PRETORIA.

J. H. de LOOR

WILHELMINA BAKKERIJ.

Visagiestraat 48, Pretoria.

Postbus 124. **Telefoon 395.**

Houdt zich beleefd aanbevolen voor de levering van

EERSTE KWALITEIT

Brood en alle soorten Gebak.

MACHINAAL BEREID.

SLECHTS BLANKE ARBEID.

Orders van buiten worden met de meeste spoed uitgevoerd.

Men kan geen bril proberen zoals men een pak kleren aanpast. De bril moet in overeenstemming gebracht worden met een ieder zijn oog door een bekwame gezichtkundige die zijn vak verstaat, juist zoals medisijnen worden gegeven voor een ziek lichaam door een knappe dokter.

Als gij goede ogen wilt hebben, en de gemakken die verbonden zijn aan een behoorlik uitgekozen bril, dan moet gij niet nalaten mij een bezoek te brengen, de eerste keer dat gij in Pretoria komt.

Mijn adres is: S. MEYERSON,

Standard Pharmacy, 254 KERKSTRAAT,

PRETORIA.

FEBRUARIE, 28 DAGEN.

Dag der Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 4, Laatste Kwartier, 9,52 v.m. 11, Nieuwe Maan, 0,5 n.m. 18, Eerste Kwartier, 2,57 v.m. 25, Volle Maan, 11,35 n.m.	Zons opg. (Spoorweg-tijd.) u m.	Zons ond. (Spoorweg-tijd.) u m.
			5 42	7 00
V	1		5 43	6 59
Z	2		5 44	6 59
Z	3		5 44	6 58
M	4		5 45	6 58
D	5		5 46	6 57
W	6	Kerk te Heilbron ingewijd, 1916.	5 47	6 56
D	7		5 48	6 55
V	8		5 48	6 55
Z	9		5 49	6 54
Z	10		5 49	6 54
M	11		5 50	6 53
D	12		5 51	6 52
W	13		5 51	6 52
D	14		5 52	6 51
V	15		5 53	6 50
Z	16		5 54	6 49
Z	17		5 54	6 49
M	18	Martin Luther gestorven, 1546	5 55	6 48
D	19		5 56	6 47
W	20		5 57	6 46
D	21	Ds. C. W. du Toit geboren, 1842.	5 57	6 45
V	22		5 58	6 44
Z	23		5 58	6 43
Z	24	Inwijding van het Ned. Herv. Kerkgebouw te Potchefstroom, 1866.	5 59	6 42
M	25	Inwijding van het Ned. Herv. Kerkgebouw te Pretoria, 1905.	5 59	6 41
D	26		6 0	6 40
W	27	Slag van Amajuba, 1881. Stichting der gemeente Johannesburg, 1895.	6 1	6 40
D	28			

Vruchtboomen

Van 1/- en hoger volgens bestelde hoeveelheid.

KOSTELOOS AFGELEVERD

bij uw naaste spoorwegstation op order van 50 bomen of meer.

Handelsmerk.

Voor Geïllustreerde Prijslijst in Engels en Hollands inhoudende termen, voorwaarden en volle biezonderheden (postvrij), schrijf aan

H. E. V. Pickstone & Brother, Ltd.

P.K. SIMONDIUM, Kaap Provincie.

MAART, 31 DAGEN.

Dag der Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 6, Laatste Kwartier, 2,44 v.m. 12, Nieuwe Maan, 9,52 n.m. 19, Eerste Kwartier, 3,30 n.m. 27, Volle Maan, 5,33 n.m.	Zons opg. Spoorwegtijd. u.m.	Zons ond. Spoorwegtijd. u m.
V	1		6 1	6 39
Z	2		6 2	6 38
Z	3		6 2	6 37
M	4		6 3	6 36
D	5	Hoeksteenlegging van het Hervormde Kerkgebouw te Ermelo, 1910.	6 3	6 35
W	6		6 4	6 34
D	7	Ds. P. van Drimmelen bevestigd te Zeerust, 1907.	6 5	6 33
V	8		6 5	6 32
Z	9		6 6	6 31
Z	10		6 6	6 30
M	11		6 7	6 29
D	12		6 7	6 28
W	13		6 8	6 27
D	14		6 8	6 26
V	15		6 9	6 25
Z	16		6 9	6 23
Z	17		6 10	6 22
M	18		6 10	6 21
D	19		6 11	6 20
W	20		6 11	6 19
D	21		6 12	6 18
V	22		6 12	6 17
Z	23		6 13	6 16
Z	24		6 13	6 15
M	25		6 14	6 14
D	26		6 14	6 13
W	27		6 14	6 11
D	28	Kerk te Ventersdorp ingewijd, 1913.	6 15	6 10
V	29		6 15	6 9
Z	30		6 16	6 8
Z	31		6 16	6 7

VOOR GORDIJNEN, KARPETTEN EN LINOLEUM.
SUGDENS, LTD., Opvolgers van STORE BROS.,
270 KERKSTRAAT, — PRETORIA.

SALAMANDER Brand

Assurantie Maatschappij.

LAAGSTE KOMPETITIE TARIEVEN.

Onze Polissen dekken ook enige schade aangericht door **Weerlicht,** onverschillig of daarbij brand ontstond of niet.

Polissen uitgereikt in een der **beide Landstalen** al naar verkiezing van de geassureerde.

Schaden worden prompt geregeld en betaald door de ondergetekende gevolmachtigde Hoofd-Agenten voor Transvaal.

Schrijf ons voor verdere biezonderheden.

TAYLOR & GEERLING,

29 KERKPLEIN, PRETORIA, P.K. Bus 738.

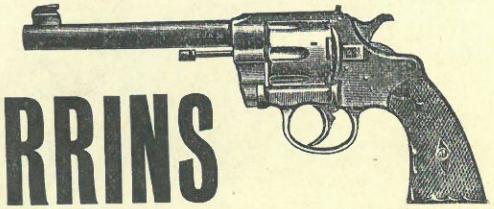

G. F. PERRINS

& Co.,

201, Pretoriusstraat,

PRETORIA.

Geweermakers.

Hagelgeweren, Kamergeweren, Ammunitie, Vistuig.

Telegrammen: "SHOTGUN." **Telefoon 492.**

APRIL, 30 DAGEN.

Dag der Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 4, Laatste Kwartier, 3,33 n.m. 11, Nieuwe Maan, 6,34 v.m. 18, Eerste Kwartier, 6.8 v.m. 26, Volle Maan, 10.5 v.m.	Zons opg. Spoorweg-tijd. u.m.	Zons ond. Spoorweg-tijd. u m.
M	1	Dr. J. H. Greyvensteijn, Professor aan de Kweekschool, 1917.	6 16	6 6
D	2		6 17	6 5
W	3		6 17	6 4
D	4		6 18	6 3
V	5		6 18	6 2
Z	6	Van Riebeek geland in Tafelbaai, 1652.	6 19	6 1
Z	7		6 19	6 0
M	8		6 20	5 59
D	9		6 20	5 58
W	10		6 21	5 57
D	11		6 21	5 56
V	12	Inwijding van het Hervormde Kerkgebouw te Bronkhorstspruit, 1913.	6 22	5 55
Z	13		6 22	5 54
Z	14		6 22	5 53
M	15		6 23	5 52
D	16	Ds. van Warmelo als Hervormde predikant ingezegend. Potchefstroom, 1864.	6 23	5 51
W	17	Martin Luther voor Rijksdag te Worms, 1521. Ds. M. J. Goddefroy Emeritus, 1917.	6 24	5 50
D	18		6 24	5 49
V	19		6 25	5 48
Z	20	Hoeksteenlegging van het Hervormde Kerkgebouw te Chrissiesmeer, 1892.	6 25	5 47
Z	21	Ds. van Warmelo te Heidelberg overleden, 1892.	6 26	5 47
M	22		6 26	5 46
D	23	Kerkeraad van de Herv. Gem. Witfontein besluit niet te verenigen, 1886.	6 26	5 45
W	24		6 27	5 44
D	25	Protest van de Hervormers te Spiers, 1592.—Vandaar "Protestanten."	6 28	5 43
V	26		6 28	5 42
Z	27		6 29	5 42
Z	28		6 29	5 41
M	29		6 29	5 40
D	30		6 30	5 39

J. L. VAN SCHAIK,

Kerkstraat, **Postbus 724.**

Sentraal. **Telefoon 792.**

PRETORIA.

Hollandse en Afrikaanse Boekhandel.

Heeft steeds voorhanden de grootste voorraad

CHRISTELIKE EN THEOLOGIESE

Boeken, Bijbels, Psalm- en Gezangboeken.

Wandteksten en Zondagschoolkaarten.

Schrijf ons wanneer gij een Boek wenst te bestellen.

We ontvangen met iedere Mail NIEUWE BOEKEN.

SOBRAJ & Co.,

JAPANSE BAZAAR.

Volledige voorraden van de fijnste Zijde van alle soorten, Maltese Kant, Madras- en Egypties Borduurwerk, Indiese Karpetten en Kleden, Teneriffe met de handgemaakt Draadwerk, tegen de laagste prijzen.

HANDELAARS IN INDIESE ZIJDE.

NOTEER HET ADRES:

240, ST. ANDRIESSTRAAT, PRETORIA,

Tussen Grand Theater en Malan & Co. (Tegenover Greatrex Bept.)

MEI, 31 DAGEN.

Dag der Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 4, Laatste Kwartier, 0,26 v.m. 10, Nieuwe Maan, 3,1 n.m. 17, Eerste Kwartier, 10,14 n.m. 26, Volle Maan, 0,32 v.m.	Zons opg. Spoorwegtijd.	Zons ond. Spoorwegtijd.
			u.m	u.m.
W	1	Eerste dienst der Hervormden in Wolmaransstad, 1892.	6 30	5 38
D	2		6 30	5 38
V	3	Dr. J. H. Greyvensteyn te Pretoria bevestigd, 1914.	6 31	5 37
Z	4		6 32	5 36
Z	5		6 32	5 35
M	6		6 33	5 34
D	7	Ds. J. J. Kuhn te Krugersdorp bevestigd, 1909.	6 33	5 34
W	8	Gemeente Memel gesticht, 1915.	6 34	5 33
D	9		6 34	5 33
V	10		6 35	5 32
Z	11		6 36	5 31
Z	12	Eerste Doop en Avondmaal in Z.Afrika door Ds. G. Bakkerus, 1652.	6 36	5 31
M	13		6 36	5 30
D	14		6 37	5 30
W	15	"De Hervormer" uitgekomen, 1909.	6 38	5 29
D	16		6 38	5 29
V	17		6 38	5 29
Z	18		6 39	5 28
Z	19		6 40	5 28
M	20	Vertrek van Ds. van Warmelo naar Holland, 1873.	6 41	5 27
D	21	Erasmus Smit, Leeraar bij de Voortrekkers, 1837.	6 41	5 27
W	22	De nieuwe Psalmen voor 't eerst gezongen in Kaapstad, 1775.	6 41	5 27
D	23		6 42	5 26
V	24		6 42	5 26
Z	25		6 43	5 25
Z	26		6 43	5 25
M	27	Calvijn overleden, 1564.	6 43	5 25
D	28		6 44	5 24
W	29	Sluiting van de Dortse Synode, 1619.	6 44	5 24
D	30		6 45	5 24
V	31		6 45	5 24

FRAAIE SORTERING IN JAPONNEN EN HOEDEN
bij SUGDENS, LTD., Opvolgers van STORE BROS.,
270 KERKSTRAAT, — PRETORIA.

John Scott & Co.

Siviele-, Militaire- en Dames-Uitrusters.

Postbus 1185. **Telefoon 1374.**

305 Kerkstraat, Marktgebouwen,

PRETORIA.

DE HEREN JOHN SCOTT & KO. WENSEN HUN VELE KLANTEN VOOR HUN ONDERSTEUNING TE BEDANKEN EN VRAGEN HUN VERDERE BEGUNSTIGING EN ALLE KLANTEN ZULLEN DE PERSOONLIKE AANDACHT HEBBEN VAN DE HEER JOHN SCOTT ZELF.

KORRESPONDENTIE IN HOLLANDS EN ENGELS—BEIDE TALEN WORDEN IN HUN BEZIGHEID GEBRUIKT.

NOOT:—Spesiale korting van 7½% wordt gegeven aan klanten die deze advertentie noemen.

Monsters en Vormen voor zelf-maat-nemen op aanvrage verstrekt.

JUNIE, 30 DAGEN.

Dag der Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 2, Laatste Kwartier, 6,20 v.m. 9, Nieuwe Maan, 0,3 v.m. 16, Eerste Kwartier, 3,12 n.m. 24, Volle Maan, 0,38 n.m.	Zons opg. Spoorwegtijd.	Zons ond. Spoorwegtijd.
			u.m.	u.m.
Z	1		6 46	5 23
Z	2		6 46	5 23
M	3	Ouderling G. J. Engelbrecht, L.T.V., (Standerton), aan kogelwonden overleden, 1901.	6 47	5 23
D	4	Ds. J. van Belkum bevestigd te Rustenburg, 1891.	6 47	5 23
W	5	Uitspraak van het Hooggerechtshof inzake het Kerkgebouw te Trichardsfontein, 1893.	6 48	5 23
D	6	Gemeente Humpata gesticht 1910 door Ds. P. van Drimmelen.	6 48	5 23
V	7		6 49	5 23
Z	8		6 49	5 23
Z	9		6 50	5 23
M	10		6 50	5 23
D	11	Ds. G. W. Smits komt te Kaapstad aan, 1863.	6 50	5 23
W	12		6 51	5 23
D	13	Kerk te Ermelo ingewijd, 1910.	6 51	5 23
V	14		6 51	5 23
Z	15	Verlating van Schoemansdal, 1867.	6 52	5 23
Z	16		6 52	5 23
M	17		6 52	5 24
D	18	Ds. F. S. Toit, van Ventersdorp, gestorven, 1914.	6 53	5 24
W	19		6 53	5 24
D	20		6 53	5 24
V	21		6 54	5 24
Z	22		6 54	5 24
Z	23		6 54	5 24
M	24		6 54	5 24
D	25		6 55	5 25
W	26		6 55	5 25
D	27		6 55	5 25
V	28		6 55	5 25
Z	29		6 55	5 26
Z	30		6 56	5 26

A. R. GLEN,

Piano- en Orgel-Magazijn.

Postbus 723. **Telefoon 619.**

Kerkstraat, Pretoria.

ENIG AGENT.

Deze prachtige Instrumenten zijn gemaakt spesiaal voor het Transvaalse Klimaat en zijn ten volle gegarandeerd voor een tijdperk van zes jaar.

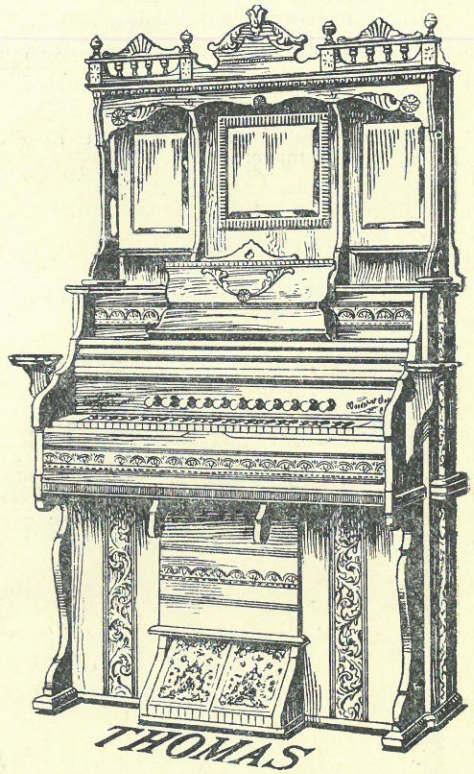

PRACHTIG KERK MODEL
in fraaie Eikenhouten kast.
19 Registers.

THOMAS ORGELS hebben de beste reputatie.
Schrijf vandaag om biezonderheden.

THOMAS ORGELS.

GE-ILLUSTREERDE PRIJSLIJST GRATIS TOEGEZONDEN OP AANVRAGE AAN DE

Enig Agent

A. R. GLEN, Pretoria.

JULIE, 31 DAGEN.

Dag der Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 1, Laatste Kwartier, 10,43 v.m. 8, Nieuwe Maan, 10,22 v.m. 16, Eerste Kwartier, 8,25 v.m. 23, Volle Maan, 10,35 n.m. 30, Laatste Kwartier, 3,14 n.m.	Zons opg. Spoorweg-tijd.	Zons ond.
			u.m.	u.m.
M	1		6 55	5 26
D	2		6 55	5 27
W	3		6 55	5 27
D	4		6 55	5 27
V	5		6 55	5 28
Z	6		6 55	5 28
Z	7	Johannes Huss verbrand, 1415.	6 55	5 29
M	8	Gemeente Bloemhof gesticht 1916.	6 54	5 29
D	9		6 54	5 30
W	11	Calvijn geboren, 1509.	6 54	5 30
D	10		6 54	5 31
V	12		6 54	5 31
Z	13		6 54	5 31
Z	14		6 53	5 32
M	15		6 53	5 32
D	16		6 53	5 33
W	17		6 52	5 33
D	18	Ds. van Warmelo te Heidelberg bevestigd, 1868.	6 52	5 23
V	19		6 52	5 34
Z	20		6 51	5 34
Z	21		6 51	5 35
M	22	Ds. van Warmelo te Schoemansdal bevestigd, 1864.	6 51	5 35
D	23	Dood van Gen. A. W. Pretorius, 1853.	6 50	5 36
W	24		6 50	5 37
D	25	Afscheid van Prof. Dr. P. J. Muller van de gemeente Pretoria, 1910.	6 50	5 37
V	26	Nieuwe Kerkeorde van A. L. de Mist ingevoerd, 1804.	6 49	5 38
Z	27		6 49	5 38
Z	28		6 49	5 39
M	29		6 48	5 39
D	30		6 48	5 39
W	31		6 47	5 40

KOMPLETE VOORRAAD VAN KINDERKLEREN
bij SUGDENS, LTD., Opvolgers van STORE BROS.,
270 KERKSTRAAT, — PRETORIA.

EEN GEVAL VOOR

KEROL

Een boer heeft gene verontschuldiging wanneer hij vee verliest door Paardeziekte, Galziekte, Geilziekte, Draadworm, Blauwtong, Bloedpens of enige andere noodlottige Zuid-Afrikaanse plaag, wanneer hij Kerol geen behoorlike proef gegeven heeft. Gewoonlik wordt het gegeven met zout, een halve bottel met een parafientin vol zout, goed vermengd, of een gallon op 500 lbs.

KEROL IS NIET GIFTIG.

Het wordt in alle goede winkels verkocht tegen dezelfde prijs, op korte krediettermijn. 1 Gallon **8/6.** 5 gallon **40/-** (**8/-** per gallon).

Speciale instrukties voor enige biezondere ziekte, of boekjes met algemene instrukties voor doses, dippen, genezen van wonden, en andere biezonderheden worden op verzoek **CRATIS** verschaft door "De Kerol Specialist", Postbus 114, Queenstown.

Enig Importerende Agenten in Transvaal, **MOSENTHAL BROS., BEPT.,** Postbus 1124, Johannesburg.

AUGUSTUS, 31 DAGEN.

Dag der Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 6, Nieuwe Maan, 10,30 n.m. 15, Eerste Kwartier, 1,16 v.m. 22, Volle Maan, 7,2 v.m. 28, Laatste Kwartier, 9,27 n.m.	Zons opg. Spoorweg-tijd. u.m.	Zons ond. Spoorweg-tijd. u.m.
D	1		6 47	5 40
V	2		6 46	5 41
Z	3	Ds. J. van Belkum bevestigd te Heidelberg, 1903.	6 45	5 42
Z	4		6 45	5 42
M	5	Hoeksteenlegging van de Hervormde kerk te Witpoort, 1878.	6 44	5 43
D	6		6 44	5 43
W	7		6 43	5 43
D	8		6 42	5 44
V	9		6 41	5 44
Z	10		6 40	5 45
Z	11		6 39	5 45
M	12		6 38	5 46
D	13		6 38	5 46
W	14		6 37	5 46
D	15	Vertrek van Ds. van Warmelo uit Holland naar Z. Afrika, 1862.	6 37	5 47
V	16	Stichting der gemeente Vereeniging, 1913.	6 36	5 47
Z	17		6 35	5 48
Z	18		6 34	5 48
M	19		6 33	5 49
D	20		6 32	5 49
W	21		6 31	5 50
D	22		6 30	5 50
V	23	J. van Arckel, Eerste predikant in Kaapstad, 1616.	6 29	5 50
Z	24	Bloedbad van St. Bartolomeus, 1572.	6 29	5 51
Z	25		6 28	5 51
M	26		6 27	5 52
D	27		6 26	5 52
W	28		6 25	5 53
D	29		6 24	5 53
V	30		6 23	5 54
Z	31		6 22	5 54

WIJ HEBBEN KLIENTEN

die reeds 16 jaar bij ons laten werken—die eerst hun rijwiel —daarna hun Motorfiets en later hun Auto bij HAAK kochten en laten repareren.

Voorwaar een benijdenswaardige reputatie!

U weet immers—Haak's werk is **goed** werk!

B.S.A. RIJWIELEN—HARLEY DAVIDSON MOTOR FIETSEN—FORD KARREN.

HAAK & ZOON,

PRETORIA.

Tudor Apotheek, Bpt.

PRETORIA.

Postbus 167. Telefoon 100. Telegr. Adres: "Tudor Pharmacy".

Het beste van alles is in deze winkel verkrijgbaar. DROGERIJEN, CHEMIKALIEN, PATENT- EN EIGENDOMS MEDICIJNEN, TOILET ARTIKELEN EN BENODIGDHEDEN, HOLLANDSE MEDICIJNEN, enz.

Wij maken een specialiteit van orders per post. Alle orders worden op de dag van ontvangst toegezonden.

KORRESPONDENTIE VERZOCHT.

SEPTEMBER, 30 DAGEN.

Dag der Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 5, Nieuwe Maan. 0,44 n.m. 13, Eerste Kwartier, 5,2 n.m. 20, Volle Maan, 3,1 n.m. 27, Laatste Kwartier, 6,39 v.m.	Zons opg. Spoorwegtijd.	Zons ond. Spoorwegtijd.
			u.m.	u.m.
Z	1		6 21	5 55
M	2	Prof. Hofmeyr overleden, 1909.	6 20	5 55
D	3		6 19	5 55
W	4		6 18	5 56
D	5		6 16	5 56
V	6		6 15	5 56
Z	7		6 14	5 57
Z	8	Ds. van Warmelo geboren, 1835.	6 13	5 57
M	9		6 12	5 57
D	10		6 11	5 58
W	11		6 10	5 58
D	12		6 9	5 59
V	13		6 8	5 59
Z	14		6 7	5 59
Z	15		6 6	6 0
M	16		6 5	6 0
D	17		6 4	6 0
W	18		6 2	6 1
D	19		6 1	6 1
V	20	Prof. J. Lion Cachet overleden, 1912. Eerste huweliksordinantie van A. L. de Mist afgekondigd, 1804.	6 0	6 2
Z	21		5 59	6 2
	22		5 58	6 3
M	23		5 57	6 3
D	24		5 56	6 3
W	25		5 55	6 4
D	26		5 54	6 4
V	27		5 53	6 5
Z	28	Kerk te Witpoort ingewijd, 1912.	5 51	6 5
Z	29		5 50	6 5
M	30	Ds. M. J. Goddefroy te Witfontein bevestigd, 1887.	5 49	6 5

PARASOLS, PARAPLUIES EN REGENMANTELS.
bij SUGDENS, LTD., Opvolgers van STORE BROS.,
270 KERKSTRAAT, — PRETORIA.

PROBEER

Dr. Nabob's

Indies Hoofdpijn Geneesmiddel.

HET BESTE.

Verkocht door

JOHN SACHS,

Apotheker,

PRETORIA

EN

Pretoria Drug Co., Bept.,

PRETORIA.

Otto Husemeyer,

FOTOGRAAF.

KOCHSTRAAT 179,

naast Ds. Bosman's Kerk,

PRETORIA.

Eerste Klas

PORTRETTEN.

VERGROTINGEN

van

OUDE PORTRETTEN

en geheel omlijst.

Postbus 355. **Telefoon 16.**

Phillips & Ko., Bept.

APOTHEKERS.

Voor de beste Medicijnen.

HUIS APOTHEKEN.

Heerlike Parfum, Zepen en Poeder.

267 Kerkstraat Oost,

PRETORIA.

Eendracht Logies Huis,

125 VERMEULENSTRAAT,

Pretoria. Bus 901.

Telefoon 424.

(Voorheen Eendracht Meisjes Tehuis), nabij de Grote Kerk.

Eerste klas bediening.

Aangenaam verblijf

voor Pretorianen en Reizigers.

Ruime, zindelike kamers.

Uitstekende Afrikaanse Tafel.

Sentraal gelegen.

Prijs £7 per maand,

£2.10 per week, 8s. per dag.

Termen op aanvraag verstrekt.

C. J. BISSCHOFF,

(laatstelik van T.W.Beckett & Co)

OKTOBER, 31 DAGEN.

MAANSVERANDERINGEN.

5, Nieuwe Maan, 5,5 v.m.
13, Eerste Kwartier, 7,0 v.m.
19, Volle Maan, 11,35 n.m.
26, Laatste Kwartier, 7,35 n.m.

Dag der Week.	Dag der Maand.		Zons opg.—ond. Spoorweg-tijd. u.m.	Zons opg.—ond. Spoorweg-tijd. m
D	1		5 48	6 6
W	2		5 47	6 7
D	3		5 46	6 7
V	4		5 45	6 8
Z	5		5 44	6 8
Z	6		5 43	6 9
M	7	Ouderling D. P. J. van Schalkwijk van Standerton overleden, 1911.	5 42	6 9
D	8		5 41	6 10
W	9	Ds. Dirk van der Hoff te Potchefstroom overleden, 1881.	5 40	6 10
D	10	Ds. S. J. Strijdom bevestigd te Krugersdorp, 1914. Hoeksteen gelegd van de Hervormde Kerk te Pietersburg door Ds. M. J. Goddefroy, 1891.	5 39	6 10
V	11	De Hervormer Ulrich Zwingli gesneuveld, 1531.	5 37	6 11
Z	12		5 36	6 11
Z	13		5 35	6 12
M	14		5 34	6 13
D	15		5 33	6 13
W	16		5 33	6 14
D	17	Ds. S. Vermooten te Zeerust bevestigd 1915.	5 32	6 14
V	18	Eerste dienst der Hervormden in Lichtenburg, 1891.	5 31	6 15
Z	19		5 31	6 15
Z	20		5 30	6 16
M	21		5 29	6 16
D	22	Edikt van Nantes herroepen, 1685.	5 27	6 17
W	23		5 26	6 18
D	24		5 25	6 18
V	25		5 24	6 19
Z	26		5 23	6 20
Z	27		5 23	6 20
M	28		5 22	6 21
D	29		5 21	6 21
W	30	Ds. J. J. Prinsloo te Trichardsfontein ingezegend, 1909.	5 21	6 22
D	31	Hervormingsdag. Samenkomst van Kom. N. Herv. kerk en N. Ger. kerk om te verenigen, 1882.	5 20	6 22

Buitengewoon Aanbod

6 Grote Bijbel Teksten.

Hollandse Bewoording.

Versierd met prachtige bloemen, geheel kompleet met fraaie lijst en glas, enz., en klaar om te worden opgehangen voor

GROOTTE 27 x 23 **75/-** **GROOTTE 27 x 23**

(Werkelik het dubbele waard).

Per spoor naar enige statie in de Unie verzonden, stevig verpakt.

Vracht betaald. — Geen geld vooruit.

Te worden betaald bij aflevering.

NOTEER HET ADRES:

HALLIS & CO.,

Handelaars in Kunstwerken en Lijstemakers.

87, Mainstraat, Port Elizabeth, K.P.

Bestaat sedert 26 jaar.

NOVEMBER, 30 DAGEN.

Dag der Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 3, Nieuwe Maan, 11,2 n.m. 11, Eerste Kwartier, 6,46 n.m. 18, Volle Maan, 9,33 v.m. 25, Laatste Kwartier, 0,25 n.m.	Zons opg. Spoorwegtijd. u.m.	Zons ond. Spoorwegtijd. u.m.
V	1	Eerste dienst der Hervormden in Krugersdorp, 1891. Theologiese School te Stellenbosch geopend, 1859.	5 19	6 23
Z	2	Nederduits Hervormde Algemene Vergadering te Kaapstad geopend, 1824.	5 18	6 23
Z	3		5 17	6 24
M	4		5 16	6 25
D	5	Naam van de Ned. Hervormde kerk in de Kaap Kolonie, veranderd in Ned. Geref., 1842.	5 16	6 25
W	6		5 15	6 26
D	7		5 15	6 27
V	8		5 14	6 28
Z	9		5 14	6 28
Z	10	Martin Luther geboren, 1483.	5 13	6 29
M	11		5 12	6 30
D	12		5 12	6 30
W	13	De Dortse Synode geopend, 1618.	5 12	6 31
D	14		5 11	6 32
V	15	Gemeente Standerton gesticht, 1879.	5 11	6 33
Z	16		5 11	6 34
Z	17		5 10	6 35
M	18		5 10	6 35
D	19		5 10	6 36
W	20		5 9	6 37
D	21		5 9	6 37
V	22		5 8	6 38
Z	23		5 8	6 38
Z	24		5 8	6 39
M	25		5 8	6 40
D	26	Inwijding van de kerk te Memel, 1915.	5 8	6 41
W	27		5 8	6 42
D	28		5 8	6 42
V	29	Opening der Geref. Theologiese School te Burgersdorp, 1869.	5 8	6 43
Z	30		5 7	6 44

ZWEMKOSTUMES EN MUTSEN.
bij SUGDENS, LTD., Opvolgers van STORE BROS.,
270 KERKSTRAAT, — PRETORIA.

DE STANDARD

LEVENSVERZEKERING

:: MAATSCHAPPIJ ::

Opgericht 1825. Ingelijfd in 1910.

Fondsen bijna 14 Miljoen Pond.

Prospektus in 't Hollands.

Polissen in 't Hollands.

Korrespondentie in 't Hollands.

Hoofdkantoor voor Zuid-Afrika:

JOHANNESBURG (Winchester House).

Foon 1926. — P.Bus 5535.

Sekretaris: Mnr. E. S. KIMBER.

Vertegenwoordiger voor Pretoria en Ermelo Distrikt:

Mnr. J. N. ROTHCHILD.

DECEMBER, 31 DAGEN.

Dag der Week.	Dag der Maand.	MAANSVERANDERINGEN. 3, Nieuwe Maan, 5,19 n.m. 11, Eerste Kwartier, 4,31 v.m. 17, Volle Maan, 9,18 n.m. 25, Laatste Kwartier, 8,31 v.m.	Zons opg. Spoorweg-tijd.	Zons ond. Spoorweg-tijd.
			u m.	u.m.
			5 7	6 45
Z	1		5 7	6 45
M	2		5 7	6 46
D	3		5 7	6 46
W	4	Ned. Geref. kerk in de Z. A. R. georganizeerd, 1866.	5 8	6 47
D	5		5 8	6 47
V	6	Voortrekkersgelofte, 1838.	5 8	6 48
Z	7		5 8	6 49
Z	8		5 8	6 50
M	9		5 9	6 51
D	10		5 9	6 52
W	11		5 9	6 53
D	12		5 9	6 53
V	13		5 10	6 54
Z	14		5 10	6 54
Z	15		5 10	6 55
M	16	Dingaansdag, 1838.	5 11	6 55
D	17		5 11	6 56
W	18	Inwijding van de kerk te Vereeniging, 1915.	5 11	6 56
D	19		5 12	6 57
V	20		5 12	6 58
Z	21		5 12	6 58
Z	22		5 13	6 59
M	23		5 13	6 59
D	24		5 13	7 0
W	25	Kerstdag.	5 14	7 0
D	26		5 14	7 1
V	27		5 15	7 1
Z	28	Prof. D. Postma overleden te Burgersdorp, 1890	5 16	7 2
Z	29		5 17	7 2
M	30		5 18	7 3
D	31	Gemeente Heidelberg gesticht, 1865.		

De Nationale Bank van Zuid-Afrika

BEPERKT.

(Waarmede de Bank van Afrika, Bpkt., opgericht in 1879; de Nationale Bank der Oranjerivier-Kolonie, Bpkt., opgericht in 1877; en de Natal Bank, Bpkt., opgericht in 1854; zijn vereenigd.)

Bankiers der Unieregeering in Transvaal, den Oranje-Vrijstaat, en Natal, en der Rijksregeering.

Geplaatst en Gestort Kapitaal **£2,850,000**
Met machtiging dit te vermeerderen tot **£4,000,000**
Kapitaal en Reserve **£3,550,000**

COMMISSARISSEN:

De Ed.Achtb. HUGH CRAWFORD, Voorzitter.
J. EMRYS EVANS, C.M.G., Onder-Voorzitter.
J. ELLIS BROWN
P. DUNCAN, C.M.G., L.W.V.
De Ed.Achtb. ALBERT OLIFF.
E. J. RENAUD.
De Ed.Achtb. Sir ANTONIE G. VILJOEN, Senator.
De Ed.Achtb. Sir EDGAR H. WALTON, K.C.M.G., L.W.V.
H. O'K. WEBBER.
Hoofddirecteur: E. C. REYNOLDS.

HOOFDKANTOOR: PRETORIA.

Kantoren te Londen: London Wall, Londen, E.C.2.
18, St. Swithin's Lane, Londen, E.C.4.
Kantoor te Nieuw-York: 10, Wall Street, Nieuw-York.

DE BANK HEEFT MEER DAN 300 BIJKANTOREN EN AGENTSCHAPPEN,

en is in alle voorname steden in de Kaapprovincie, Transvaal, den Oranje-Vrijstaat, Natal, Rhodesië, op Portugeesch Grondgebied, in Oost-Afrika, en het Zuidwest-Protectoraat, vertegenwoordigd.

Agenten in Britsch West-Afrika, den Belgischen Congo, op Mauritius, Madagascar, enz.

Agenten te Amsterdam, Parijs, Petrogrado en Rome, en in de belangrijkste steden der wereld.

Bankzaken van alle soorten worden door alle Bijkantoren ondernomen.

Rekeningen-Courant worden op de gebruikelijke voorwaarden geopend, en Deposito's worden voor vastgestelde termijnen aangenomen, tegen een rentevoet, welke op aanvraag zal worden medegedeeld.

Wissels op alle plaatsen worden verhandeld en geïnd.

Credietbrieven en Wissels worden afgegeven en Handelscredieten worden gevestigd op alle Bijkantoren en Agentschappen der Bank in Afrika en het buitenland.

De Reizigers-Credietbrieven der Bank zijn in de geheele wereld geldig.

Belegging in, en verkoop van, allerhande Zuid-Afrikaansche en buitenlandsche effecten. Dividenten en lijfrenten worden geïnd.

Brandkluizen zijn beschikbaar voor de veilige bewaring van documenten en ander door cliënten der Bank gedeponeerd eigendom.

Keur afdeeling.—Goud, Tin, en alle Minerale Ertsen, worden gekeurd en te gelde gemaakt.

De Ambtenaren der Bank zijn, wat de handelingen harer cliënten betreft, tot geheimhouding verplicht.

POST TARIEF.

Brieven, Nieuwsbladen, Drukwerk, Enz.

Naar	Brieven.	Postkaarten.	Nieuwsbladen.	Drukwerk.
Transvaal, Kaap Kolonie, O.V.S., Rhodesië, Bechuanaland en Mozambique	1d. per ½ ons.	½d. per stuk.	½d. per 4 ons.	½d. per 2 ons.
Overzee (Britsche Kolonies en Bezittingen) ook Australie	1d. ,,	1d. ,,	½d. per 2 ons.	½d. ,,
Vreemde Overzeesche Landen	2½d. ,,	1d. ,,	½d. ,,	½d. ,,

Pakketten Post naar Transvaal, K.K., O.V.S., en Natal (Z. A. Unie) 2d. voor 4 onzen of gedeelte daarvan
4d. voor 8 oz. Boven 8 oz. 6d. per pond of gedeelte daarvan.
,, ,, Prov. Mozambique, 4d. voor 8 ons en 2d. voor elke 4 ons meer of part van 4 ons
,, ,, Rhodesië 1/6 per lb. of gedeelte van een lb.
,, ,, Britsche Landen overzee 9d. per lb. of gedeelte van een lb.
,, ,, andere Overzeesche Landen verschillende tarieven. Informatie op Postkantoren verkrijgbaar
,, ,, Bechuanaland Protectoraat 1/- per lb.

Registrasie.—Brieven, enz. kunnen geregistreerd worden ad 4d. extra.

R. MÜLLER,

Het Grote Warenhuis.

91—93, Waterkantstraat, t.o. St. Andrew's Kerk,

KAAPSTAD.

P.K. Bus 133.
Tel. Adres:
"RELLUM".

PIANOS. De beste in de wereld. Schrijf voor prijslijst.

R. MÜLLER maakt het mogelik voor U het instrument dadelik te hebben waarop gij zolang gewacht hebt. Schrijf nog vandaag.

Orgels, Spreekmachines en alle andere Muziek-Instrumenten.

IN GROTE VERSCHEIDENHEID. Een postkaart of brief zal een Katalogus vrij bij U thuis brengen.

R. MÜLLER'S prijzen en termen stelt U in staat enig artikel dat gij wenst dadelik te krijgen, en goedkoper dan op enige andere plaats, zelfs plaatselik.

GEDRUKTE MUZIEK VAN ENIGE SOORT.

Nieuwigheden elke week.

ORGELS EN MEUBELEN.

Slaapkamer, Eetkamer en Zitkamer Ameublementen, Buffetten, Schoorsteenspiegels, Dinnerwagens, Eikenhouten Ledikanten enz.

Alle meubelen zijn in Kaapstad gemaakt, vrij verpakt. R. MÜLLER heeft de beste.

De volgende Postzegels zijn bij den Postdienst in gebruik,: ½d., 1d., 2d., 2½d., 3d., 4d., 6d., 1/-, 2/-, 2/6, 5/-, 10/-, 20/-.

Briefomslagen voor aangeteekende stukken (Registraties), voorzien van een zegelafdruk van 4d. voor het aanteekeningsrecht, zijn verkrijgbaar tegen de navolgende prijzen.

Afmetingen.	Per dozijn.	Per stuk.
4¼ x 3¼" en 3¼ x 6"	4/3	4¼d.
4" x 9"	4/3	4¼d.
6" x 11"	4/3	4¼d.

Gezegelde omslagen voor de verzending van nieuwsbladen en boekposten verkrijgbaar tegen navolgende prijzen:

Met ½d. postzegel: 6d. per doz. ½d. per stuk.

Met 1d. postzegel: 1/- per doz. 1d. per stuk.

Ongefrankeerde en onvoldoend gefrankeerde brieven, enz., worden belast met een port ten bedrage van tweemaal de ontbrekende som.

Voor verandering van bestemming van brieven, enz., behalve pakketten (readresseering) wordt geen afzonderlijk port geëischt.

Brieven bevattende munten, goud, juwelierswaren, en in 't algemeen kostbaarheden moeten aangeteekend worden.

PRIVATE POSTZAKKEN.

Personen langs eenen postweg wonende, kunnen gebruik maken van een privaten postzak, waarin hun brieven, enz., van 't naaste postkantoor met de postkar worden verzonden tegen huur van £1 per jaar. De postzak moet door den persoon, die verlangt er van gebruik te maken, zelf verschaft worden; deze kan van den postdienst gekocht worden tegen betaling.

POSTWISSELS.

kunnen worden verkregen en uitbetaald. Het bedrag van een Postwissel mag niet hoger zijn dan £40 en geen onderdeelen van 1d. mogen daarin voorkomen.

Draagt slechts

LONGMORE'S

MODIESE

HOEDEN

De laatste Modes komen wekeliks in, en de prijzen zijn aanmerkelik lager dan van andere Hoedemagazijnen.

LONGMORE'S

DE MODERNE MANUFAKTURENWINKEL,

245 KERKSTRAAT CENTRAAL, PRETORIA.

Geen Beter Geschenk
dan een fraaie
Schilderij, Ets of Gravure.

Pas ontvangen: Een grote kollektie Hollandse, Engelse en Noorse Etsen.

OLIEVERF SCHILDERIJEN van Afrikaanse Artisten.
Prachtige Foto- en Schilderij Lijsten.

Breng een bezoek aan onze Kunst-Galerij.

E. SCHWEIKERDT,
Kerkstraat Centraal, PRETORIA.

COMMISSIE.

Voor het verleenen van Postwissels wordt een commissie gevorderd berekend tegen 6d. voor elke £4 in de Z.A. Unie. Een 9d. voor elke £4 in de andere Kolonies in Zuid Afrika. Een 1/- voor elke £4 in de Overzeesche Landen.

Postwissels kunnen per telegraaf worden verzonden in Zuid Afrika (Unie) tegen 1/- extra voor elke £40.

Zuid Rhodesië 2/- voor £10.

Noord West Rhodesië 3/- voor £10.

Noord Rhodesië 5/- voor £10.

Portugees O. Afrika 6/6 voor £40.

Beira en Macquece 3/- voor £40.

Beira Spoorw. Station 3/- voor £40.

POSTORDERS.

6d.	1d.	11/-	3d.
1/-	1d.	11/6	3d.
1/6	1d.	12/-	3d.
2/-	1d.	12/6	3d.
2/6	1d.	13/-	3d.
3/-	1d.	13/6	3d.
3/6	1d.	14/-	3d.
4/-	1d.	14/6	3d.
4/6	1d.	15/-	3d.
5/-	1d.	15/6	3d.
5/6	2d.	16/-	3d.
6/-	2d.	16/6	3d.
6/6	2d.	17/-	3d.
7/-	2d.	17/6	3d.
7/6	2d.	18/-	3d.
8/-	2d.	18/6	3d.
8/6	2d.	19/-	3d.
9/-	2d	19/6	3d.
9/6	2d	20/-	3d.
10/-	2d.	20/6	3d.
10/6	2d.	21/-	3d.

Zelfde bedragen voor Britsche Landen Overzee verkrijgbaar.

De Hollands-Afrikaanse Winkel

— VAN —

GEBRS. BISCHOFF

Eerste klas bezigheid. **Eerste klas goederen.**

Eerlike bediening. **Billike prijzen.**

GROTE NIEUWE VOORRADEN IN:

Bloeses, Rokken, Kostuums, Mantels, Hoeden, Bonten, Onderkleren, Korsetten, Kousen, Schorten, Borduursel, Kant, Katoenen- en Wollen Stoffen, Wollen Dekens, Lakens, Slopen, Spreien, Handdoeken, Gordijnen, Huislinnen, Flanellet, enz. enz.

Een gediplomeerd Kostuumnaaister en een eerste klas Modiste maken het allernieuwste en fijnste naar uw eigen keuze.

Trouw-Uitzetten, Baby-Kleren en Buitenorders staan onder Ekspert kontrôle.

KOM ZELF OF SCHRIJF ONS.

Gebrs. BISCHOFF,

282-284 en 286 Marktstraat, Pretoria. Bus 935. Telefoon 1203

INVULLING.

De invulling van den naam van den ontvanger en van 't kantoor van uitbetaling kan geschieden door den kooper zelf. Op verzoek kan 't ook door den postmeester geschieden.

Postorders zijn slechts voor drie maanden geldig, na dien tijd kan betaling plaats hebben tegen betaling van een nieuwe commissie voor iedere volgende 3 maanden of gedeelte er van.

AANTEEKENING VAN NUMMER.

Veiligheidshalve wordt het publiek aangeraden een aanteekening te houden van de nummers van orders.

Telefoonverbinding met bijna alle dorpen in Transvaal.

Private Bussen (klein) 25/- per jaar.

Private Bussen (groot) 35/- per jaar.

Tweede jaar 20/- en 30/- per jaar.

NORTHERN
ASSURANCE COMPY
LIMITED

OPGERICHT 1836. **WERKENDE IN ZUID-AFRIKA VOOR MEER DAN 50 JAREN.**

GEZAMENLIKE FONDSEN AAN 'T EINDE VAN 1916:
£7,987,700 (BEHALVE NOG £2,700,000 ONGEBEZIGD KAPITAAL.)

Behandelde Bezigheid:

BRAND VERZEKERING: — Verzekering tegen verlies of schade door Brand en/of Weerlicht van alle soorten van eigendommen, roerende en onroerende goederen, ook hooimijten, op plaatsen.

LEVENS VERZEKERING: Familie Voorziening, Voorziening voor ouderdom, Opvoeding of Uitrusting van Kinderen, Vennootschap Polissen, Nevenborg voor Leningen, en andere Bezigheids Voorvallen, Verpachtings Lossingen, Jaargelden, enz.

ONGEVALLEN VERZEKERING:—Kompensatie bij Ongeschiktheid tot werken door Ongevallen en/of zekere aangegeven Ziekten, **Verantwoordelikheid onder Werkmans Kompensatie Wetten of gewone Wet,** Automobielen, Spiegelglas Brekingen, Getrouwheids Garantie, Diefstal en/of Huisinbraken, Publieke Verantwoordelikheid, Borgstellingen voor Invoerrechten, Agenten of Hooggerechtshof Aanstellingen.

Het Kantoor van de "NORTHERN" te Kaapstad behandeld bezigheid in de volgende streken:—

Unie van Zuid-Afrika, Bechuanaland Protektoraat, Nyassaland Protektoraat, Portugees Oost Afrika, Duits Oost Afrika, Brits Oost Afrika, Uganda en Zanzibar Protektoraten, Belgiese Kongo, Duits Zuid West Afrika, en heeft **vakatures voor energieke plaatselike vertegenwoordigers.**

Tak-kantoor voor de Transvaal:

No. 8 Southern Buildings, Main Street, Johannesburg.

R. L. BRINKWORTH, Plaatselik Sekretaris.

AGENTEN:

ROMIJN en HILL, Kerkplein, Pretoria.

M. E. ROOD, Klerksdorp.

BRAMMER & ORR, Germiston.

BOARD OF EXECUTORS AND TRUST CO., Potchefstroom.

H. S. CLARK, Bestuurder voor Zuid-Afrika,
106 St. George Straat, KAAPSTAD.

Nederduitsch Hervormde Kerk
in Zuid-Afrika.

De Algemeene Vergadering der Nederduitsch Hervormde Kerk komt gewoonlijk alle drie jaren bijeen (Art. 11 der Wetten) en bestaat uit alle dienstdoende predikanten, en twee ouderlingen en een diaken, door elke gemeente afgevaardigd (Art. 8). Zij vergaderde laatste maal in Mei 1916 te Pretoria.

De Commissie der Algemeene Kerkvergadering bestaat uit de volgende leden:

Ds. L. E. Brandt, Voorzitter, sec. Ds. S. Vermooten, Ds. Jac. van Belkum, Scriba, sec. Ds. H. C. M. Fourie; Ds. J. J. Prinsloo, sec. Ds. P. W. Ennis; en de B.Br. A. D. W. Wolmarans, sec. A. P. Roos; H. C. van der Merwe, sec. P. J. Pienaar; N. M. Prinsloo, sec. J. H. N. Visagie Sr.; G. J. Engelbrecht, sec. J. H. Vorster.

De Financieele Commissie voor de Algemeene Fondsen, tw. het Weduwenfonds, het Algemeene Fonds, het Kerkblad Fonds, het Almanak Fonds en het Zondagschool Roosterfonds, bestaat uit de leden Ds. L. E. Brandt, Voorzitter, en B.Br. H. C. van der Merwe en M. J. van der Westhuijzen.

De Kassier en Scriba is de heer H. J. L. Th. Roorda, postbus 444, Johannesburg. Aan hem moeten alle gelden voor de verschillende fondsen gezonden worden.

Het Curatorium voor de Theologische School bestaat uit de volgende leden:

Di. Jac. van Belkum, Voorzitter; H. C. M. Fourie, Scriba; L. E. Brandt, en de B.Br. A. D. W. Wolmarans, A. van den Broek, W. J. Basson, G. J. Engelbrecht.

Het beste Huis voor Heren Kleding is:

A. Savelkoul & Ko.

Hoek Markt- en Pretoriusstraten,

PRETORIA.

Altijd voorhanden een uitgebreide sortering Manskleren, Schoenen, Hemden, Onderkleren, etc., tegen de voordeligste prijzen.

Onze Specialiteit : Pakken op maat gemaakt,

vanaf **£5.10** en hoger.

Telefoon 946. **Bus 811.**

DRINK MIJN GEURIGE JOKO THEE.

DE ROY,

293-295 MARKTSTRAAT, nabij SCHOEMANSTRAAT.

Postbus 647. **PRETORIA.** **Telefoon 1357.**

Beste Adres voor steeds Verse Kruidenierswaren, Delikatessen, Huishoudelike Artikelen, enz., enz.

NIEUW! NIEUW!

Probeer mijn **WASHO** om het wasgoed helder wit te maken. Minder gebruik van zeep en in de helft van de tijd.

Gebruiksaanwijzing in elk pakje.

Prijs: 6d., 1/-, 2/- per pak.

Professor van de Kweekschool is Dr. J. H. J. A. Greijvensteijn.

De Kassier van het Curatorium is Br. J. A. Malherbe te Potchefstroom.

De algemeene Kerkvergadering van 1916 heeft nog de volgende Commissies benoemd:

Commissie van Waakzaamheid voor Lager Onderwijs: Ds. S. Vermooten, Dr. J. H. J. A. Greijvenstein, Ds. L. E. Brandt, de B.Br. A. J. G. Oosthuysen en J. H. Vorster.

Commissie voor de Zending: Ds. C. W. du Toit, Ds. Jac. van Belkum, Ds. H. C. M. Fourie en de B.B. T. Beckley en D. W. Möller.

Commissie van Redactie voor 't Kerkblad: behalve alle leeraren, als Uitvoerende Commissie Dii. Jac. van Belkum, L. E. Brandt en Dr. J. H. J. A. Greijvenstein.

Commissie Administratie voor 't Kerkblad: Ds. L. E. Brandt, en de heeren J. A. Wormser en H. J. L. Th. Roorda.

Commissie voor boeken: de predikanten J. J. Kuhn, M. J. Goddefroy, S. Vermooten, Dr. J. H. J. A. Greijvenstein, L. E. Brandt en Jac. van Belkum.

Van wege de Algemeene Vergadering worden uitgegeven:

I. Een jaarlijksche Almanak onder Redactie van Ds. Jac. van Belkum en Ds. P. W. Ennis; de prijs is 1/- per exemplaar.

II. Een maandelijksch kerkblad, de Hervormer, onder Hoofdredactie van Di. Jac. van Belkum, L. E. Brandt en Dr. J. H. J. A. Greijvenstein: alle andere leeraars worden geacht ook bijdragen te zenden.

Alle stukken moeten gezonden worden aan Ds. Jac. van Belkum. Het kost 7/6 per jaar vooruit te betalen.

Dit is

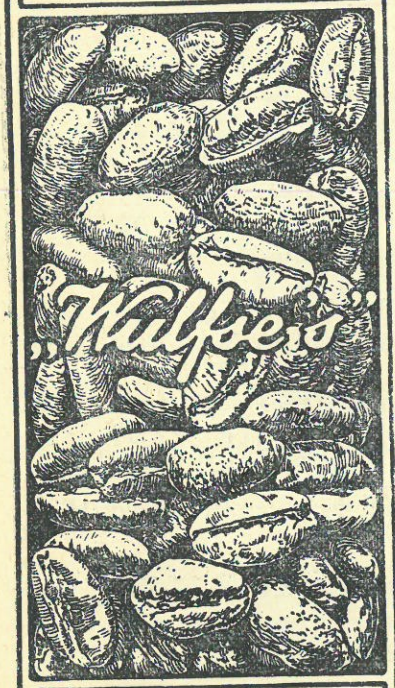

Koffie

L. C. RUYSSENAERS,
SLACHTERIJ,
Hoek Potgieter en Visagie Str.,
Bus 684. Telefoon 686.
PRETORIA.
DAGELIKS
Vers Beestevlees, Schapevlees en Varkensvlees.
Leverworst en Boterhamworst, 1/- per pond.
Muisjes gerookt Vlees.
Beendermeel voor Hoenders.
Slechts 4d. per pond.

Telefoon 149.
GOUD EN ZILVER MONTERING.
Gebrs. MULLER,
Horlogemakers, Juweliers, Diamant Zetters, Brilleglazen-makers en Graveurs.

Prachtige sortering van Horloges, Klokken en Juwelen tegen de laagste prijzen.

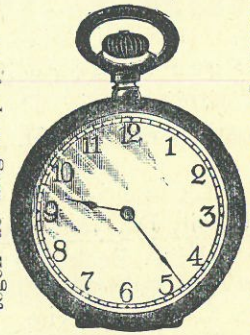

JUWELEN naar enige Tekening worden gemaakt volgens order.

Enig werk in het ambacht wordt uitgevoerd.
291, Marktstraat, PRETORIA.

III. Zondagschool Roosters onder Redactie van den Hoofd-Superintendent Ds. Jac. van Belkum met medewerking van de Rings-superintendenten. Deze Rooster verschijnt elk jaar in December en kost 1/6 per 10 en 15/- per 100 exemplaren.

Vaste leges zijn te betalen:

Voor Doop, Lidmaten en Huwelijks certificaten... 2/6
Voor huwelijks certificaten moet nog een zegel van 1/- aan de Regeering betaald worden.
Voor Registratie van Doop 5/-
Voor Registratie van Aanneming 7/6
Voor Huwelijksafkondiging 10/-
Voor Huwelijksbevestiging 10/-

N.B.—Indien een lid eener gemeente der Kerk trekt naar een andere gemeente wordt een attestatie door den Kerkeraad GRATIS op verzoek van het trekkende lid g e z o n d e n aan den Kerkeraad zijner nieuwe woonplaats.

Het adres van den S c r i b a d e r A l g e m e e n e V e r g a d e r i n g is Ds. Jac. van Belkum, J a c o b s t r a a t, H e i d e l b e r g, T r a n s v a a l.

De kerk is verdeeld in drie Ringen, t.w. de Noordelijke, de Oostelijke en de Westelijke Ring.

NOORDELIJKE RING.

Gemeente: Pretoria, Rustenburg, Zoutpansberg, Pietersburg, Waterberg, Middelburg, Lijdenburg en Erasmus.

R i n g s C o m m i s s i e:—Voorzitter, Ds. A. Murray, J.zn., sec. Ds. H. C. M. Fourie; Scriba, Ds. P. van Drimmelen, sec. Ouderling H. Hofland; B.Br. J. H. Vorster, sec. H. Hofland; J. S. Esterhuijse, sec. N. J. Geijser; J. A. Duvenage, sec. J. C. de Lange.

PRETORIA:—Ds. H. D. van Broekhuizen. C o n s u l e n t: Ds. A. Murray, Rustenburg.

Ouderlingen: F. A. Smit, T. P. Loggenberg, A. P. Prinsloo, P. C. Prinsloo, G. Brits, J. A. Duvenage, F. W. Wagner, J, van Zijl, L. L. Steen, A. D. W. Wolmarans, P. J. Voorloop, M. J. van der Westhuijsen, G. P. Horn.

Diakenen: E. B. le Roux, J. J. Erasmus, P. J. J. Moll, L. N. Robbertse, J. D. Reyneke, W. J. Seymore, D. M. van Vuuren, H. J. van Rensburg, A. J. de Clercq, D. P. Bellenghan, R. J. Minnaar, P. A. Oberholzer.

Koster: J. J. Verheem.

Orgelist: P. Westmaas.

Scriba van den Kerkeraad: L. L. Steen, Buitenstraat 73, Pretoria.

Kassier: J. A. Wormser, bus 748.

Zielen 2420, Lidmaten 863, Aangenomen 25, Gedoopten 90, Vertrokken met attestaties 10, Ingekomen met attestaties 23, Gehuwd 11 paren.

RUSTENBURG.—Predikant: Ds. A. Murray. Consulent: H. C. M. Fourie.

Ouderlingen. J. L. Otto, G. Basson, H. Putter, J. E. van den Bergh, G. Els, J. C. Barnard, J. S. Esterhuyse, Jan. van der Westhuijsen.

Diakenen: A. W. J. van Rensburg, G. McDonald, P. Coetzee, M. C. Barnard, H. H. P. van Noorden, J. J. Robbertze, G. de Beer, J. L. Otto.

Koster: J. J. van der Merwe.

Orgelist: H. P. van Noorden.

Scriba van de Kerkeraad: Ds. A. Murray.

Kassier: H. P. van Noorden.

Zielen 2000, Lidmaten 800, Aangenomen 58, Gedoopt 136, Vertrokken 5, Ingekomen 11, Gehuwd 36 paren.

ZOUTPANSBERG. — Predikant: Ds. P. van Drimmelen. Consulent: Ds. H. D. van Broekhuizen.

Ouderlingen: J. J. du Preez, S. P. J. van Vuuren, H. C. Roos, C. J. Bezuidenhout, P. C. Grobler, J. C. de Lange, D. E. H. Buchling.

Diakenen: H. C. de Beer, M. C. J. van Schalkwijk, J. J. v. d. Merwe, C. P. Appelgrijn, G. M. Knoetze, W. A. Grobler, N. J. Roos.

Koster: de Lange.

Orgelist:

Scriba van den Kerkeraad: H. C. de Beer, P.K. Duivelskloof, via Pietersburg.

Kassier: De Kerkeraad.

Zielen 700, Lidmaten 290, Aangenomen 25, Gedoopten 20, Vertrokken met Attestaties 2, Ingekomen, met Attestaties 2, Gehuwd 1 paar.

PIETERSBURG.—Predikant: P. van Drimmelen. Consulent: A. Murray.

Ouderlingen: J. M. Mijnhardt H. C. J. v. Rensburg, P. J. Roets, G. P. Botha, D. F. Jacobs, P. J. Dreijer, G. P. Steenkamp, A. J. M. van Tonder, J. D. Venter, J. M. van Schalkwijk, A. P. Botha, A. J. Smit.

Diakenen: J. L. P. Botha, C. P. J. Pienaar, G. J. Buitendag, F. J. Nel, D. H. Grobler, H. K. de Beer, N. C. Venter, J. J. Coetzee, P. S. Snijman, G. R. J. Strijdom, F. H. Geijser.

Koster: H. L. Botha.

Orgelist: M. E. Jorissen.

Scriba van den Kerkeraad: P. S. Snijman, bus 98, Pietersburg.

Kassier: D. H. Grobler, Graspan, P.K. Pietersburg.

Zielen 1046, Lidmaten 530, Aangenomen 40, Gedoopten 62, Vertrokken met Attestaties 15, Ingekomen met Attestaties 14, gehuwd 6 paren.

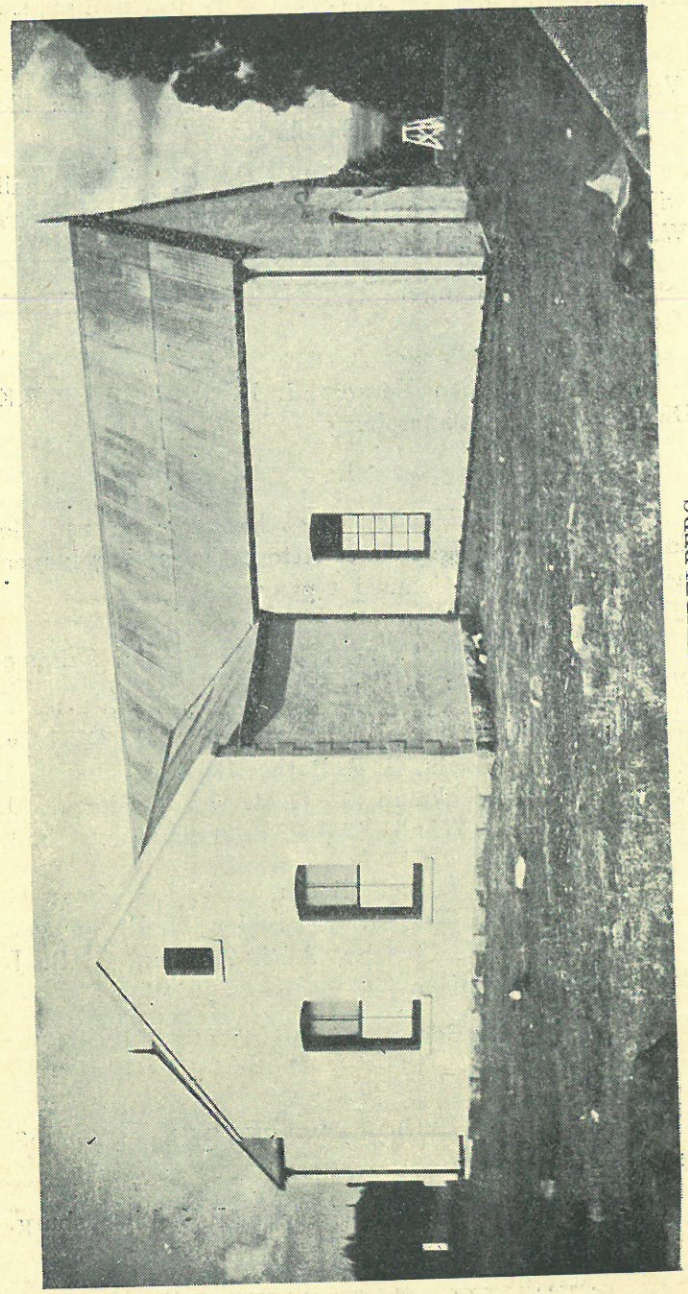

KERK TE HEIDELBERG.

WATERBERG.—Predikant: Ds. P. v. Drimmelen. Consulent: Ds. H. D. van Broekhuizen.

Ouderlingen: H. J. Geyser, L. C. v. d. Merwe, W. A. Botes, J. A. v. Staden, Th. A. Oosthuizen, L. P. v. d. Merwe, H. Willemse, J. P. Snijman, N. H. van Heerden.

Diakenen: F. A. Schmiedeskamp, H. J. van Heerden, P. A. v. d. Walt, J. A. de Beer, J. J. H. Engelbrecht, J. S. Viljoen, J. J. L. Engelbrecht, D.zn., F. P. Nel, C. W. H. Boshof, J. G. Duvenage.

Koster: P. v. d. Merwe.

Orgelist: Mej. H. A. Burgers.

Scriba van den Kerkeraad: Ds. P. van Drimmelen, bus 48, Pietersburg.

Kassier: F. A. Schmiedeskamp.

Zielen 1194, Lidmaten 525, Aangenomen 31, Gedoopten 57, Vertrokken met attestaties —, ingekomen met attestaties 42, Gehuwd 7 paren.

MIDDELBURG.—Predikant: Vacant.
Consulent: Ds. H. C. M. Fourie.

Ouderlingen: J. H. N. Visage, J H. Vorster, J. H. Erasmus, P. R. Botha, C. J. Ras, F. W. J. Smit, E. J. Visage, F. H. Maré, P. H. Ferreira, M. Brits, J. C. Muller, H. D. Pretorius, P. J. de Vos, C. J. Strijdom.

Diakenen: H. W. Ras, W. Bezuidenhout, W. J. Botha, B. J. Prinsloo, J. J. van der Merwe, A. C. Oosthuijsen, H. J. G. van Wijk, P. Bezuidenhout, J. P. Steijn, W. J. Niemann, P. Steenkamp, P. Lindeque, M. M. Bezuidenhout, L. Ferreira.

Koster: P. A. Ras.

Orgelist: B. van Pr. van der Horst.

Scriba van den Kerkeraad: P. A. van Jaarsveld, P.K. Hammerkop.

Kassier: C. P. Allaart.

Zielen 1500, Lidmaten 846, Aangenomen 53, Gedoopten 104, Vertrokken met attestaties —, Ingekomen met attestaties 7, Gehuwd 1 paar.

LIJDENBURG.—Predikant:
Consulent: Ds. P. van Drimmelen.

Ouderlingen: C. J. Joubert, H. Hofland, H. Ahlers, W. Oosthuijzen.

Diakenen: J. W. Greyling, Th. Kloppers, J. H. H. Jansen.

Koster: H. Ottens.

Scriba van den Kerkeraad: H. Hofland.

Kassier: J. H. H. Janson.

Zielen: 560. Lidmaten 273, Aangenomen 11, Gedoopten 20. Vertrokken met attestaties 2. Ingekomen met attestaties 18. Gehuwd 1 paar.

ERASMUS.—Predikant: Ds. H. C. M. Fourie.
Consulent: Ds. A. Murray Jzn.

Ouderlingen: N. M. Prinsloo, J. P. Prinsloo, J. N. Roets, B. P. Coertze, W. J. Prinsloo, P. F. Vermaak, N. J. Bronkhorst, J. D. Venter, H. A. Potgieter, W. J. de Beer, J. Zagt, J. J. Prinsloo.

Diakenen: N. M. Prinsloo, J. J. Vermaak, J. J. Prinsloo, H. O. Oberholzer, C. Joubert, A. C. Greylingh, D. S. Vermaak, J. J. Botha, P. C. Breytenbach, L. J. Riekert, J. P. Nel, A. van Jaarsveld.

Koster: J. G. Snijman.

Orgelist: Mevr. H. C. M. Fourie.

Scriba van den Kerkeraad: J. J. Prinsloo, Bus 1, Erasmus.

Kassier: J. W. Gehle, Erasmus.

Zielen 2152, Lidmaten 997, Aangenomen 34, Ge-
Vertrokken met attestaties 7, Ingekomen

NOORDELIKE RING.

	Zielen.	Lidmaten.	Aangenomen.	Gedoopten.	Met Attestatie Vertrokken.	Met Attestatie Ingekomen.	Gehuwde paren.
Pretoria	2420	863	25	90	10	23	11
Rustenburg	2000	800	58	136	5	11	36
Zoutpansberg	700	290	25	20	2	2	1
Pietersburg	1046	530	40	62	15	14	6
Waterberg	1194	525	31	57	—	42	7
Middelburg	1500	846	53	104	—	—	1
Lijdenburg	560	273	11	20	2	18	1
Erasmus	2152	997	34	104	7	15	14
	11572	5124	277	593	41	125	77

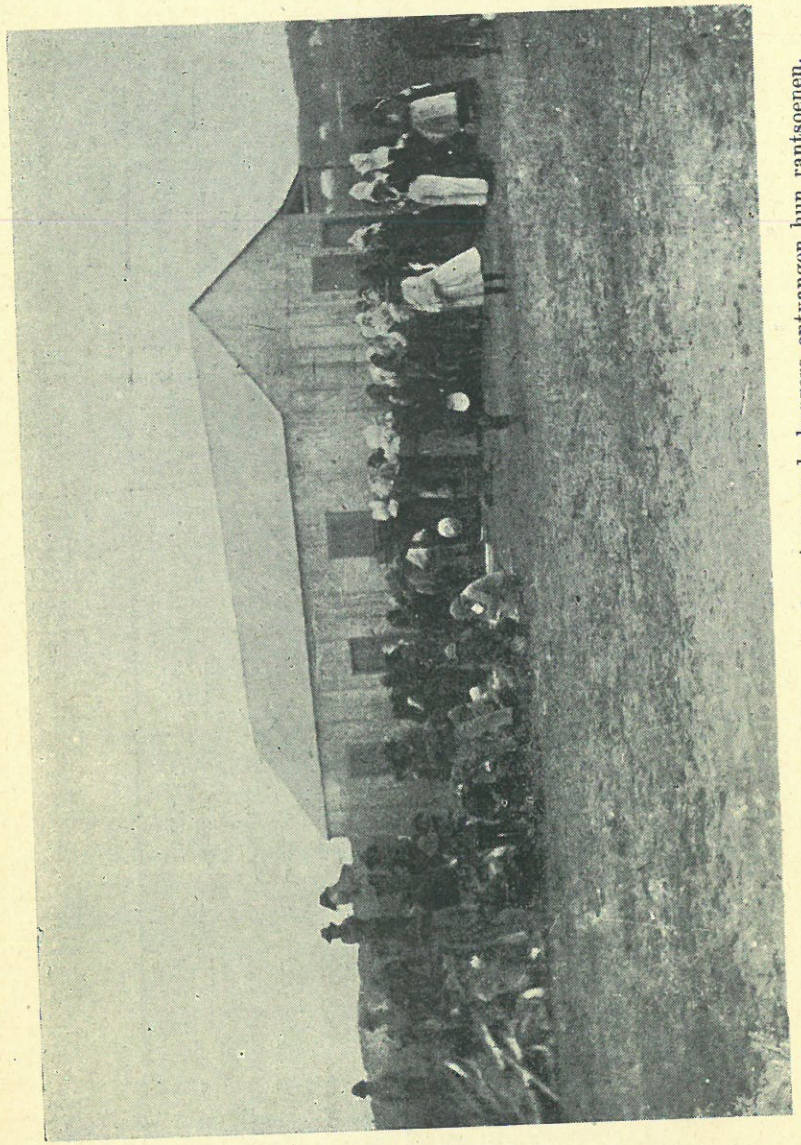

Uit het Merebank Kamp in 1902. De daar inwonende burgers ontvangen hun rantsoenen.
Photo: Ds. van Belkum.

OOSTELIJKE RING.

Gemeenten: Heidelberg, Krugersdorp, Johannesburg, Standerton, Bethal, Ermelo, Volksrust, Vrede, Oost-Rand, Heilbron, Utrecht, Vereeniging, Memel, Piet Retief.

Rings Commissie: Voorzitter: Ds. Jac. van Belkum, sec. Ds. J. J. Prinsloo; Scriba Ds. L. E. Brandt, sec. Ds. S. J. Strijdom. Leden B.Br. P. L. Moolman, sec. vacant, A. P. B. Breytenbach, sec. P. W. Labuschagne, G. P. Brits, sec. vacant.

HEIDELBERG.—Predikant: Ds. Jac. van Belkum. Consulent: Ds. J. J. Prinsloo.

Ouderlingen: J. F. Janse van Rensburg, N. H. Jacobs, W. J. Pretorius, J. H. Labuschagne, F. M. J. Janse van Nieuwenhuys, C. F. J. Strijdom, B. P. de Beer, I. B. Bierman, J. S. Smit, B. J. Smit, H. P. Janse van Nienwenhuijse.

Diakenen: F. J. van der Westhuysen, P. D. Bekker, P. J. Brits, W. J. Nel, L. E. Bongers, P. J. van Zijl, N. J. G. Jacobs, A. H. P. Marais, J. H. van der Westhuysen, en G. J. Grové.

Koster: J. J. Bronkhorst.

Orgelist: L. E. Bongers.

Scriba van den Kerkeraad: L. E. Bongers, Postbus 96, Heidelberg.

Kassier: L. E. Bongers.

Zielen 2200, Lidmaten 950, Aangenomen 39, Gedoopten 125, Vertrokken met attestaties 7, Ingekomen met attestaties 8, Gehuwd 23 paren.

KRUGERSDORP.—Predikant: Ds. S. J. Strijdom. Consulent: Ds. L. E. Brandt.

Ouderlingen: G. P. Brits, H. C. v. d. Merwe, J. C. Esterhuisen, F. J. C. de Bruyn, H. J. Cilliers, D. M. Möller, C. J. van Zijl, J. J. A. Lombard, A. W. Heynecke, P. J. van Zijl, B. J. Vorster, P. B. Botha.

Diakenen: H. C. v. d. Merwe, G. P. Engelbrecht, J. H. Vorster, M. J. v. d. Berg, J. J. Marneweck, I. J. van Wijk, L. A. van Heerden, J. P. Nortje, J. F. Bolton, J. J. Grobler, A le Roux, J. J. v. d. Berg, M. J. Pretorius.

Koster: P. B. Botha.

Orgelist: P. B. Botha.

Scriba van den Kerkeraad: D. M. Möller.

Kassier: D. M. Möller.

Zielen 1101, Lidmaten 519, Aangenomen 57, Gedoopten 83, Vertrokken met attestaties 13, Ingekomen met attestaties 22, Gehuwd 13 paren.

JOHANNESBURG.—Predikant: Ds. L. E. Brandt. Consulent: Ds. Jac. van Belkum.

Ouderlingen: A. S. Scholtz, F. G. Bezuidenhout, P. J. Coetzee, L. J. Steyn, W. J. Heyneke, M. P. D. Everts, G. J. Snijman, J. B. Lindeque, H. J. M. Matthijsen, D. J. P. Burger, W. H. Austin, J. A. C. de Beer en G. D. Ruthven.

Diakenen: B. J. Smit, J. J. Heyneken, C. G. J. Neuhoff, T. B. du Plooy, W. E. Steenkamp, J. P. Maré, N. J. van Staden, J. H. Lingenfelder, J. J. Smit, F. A. Booysen, W. J. P. Meyer, J. J. Brits, A. J. du Plooy, J. J. L. Swart, J. A. Breedt.

Koster: S. J. Loots.

Orgelist: J. Pretorius.

Scriba van den Kerkeraad: Ds. L. E. Brandt. 123 Jutastraat, Johannesburg.

Kassier: G. Siemelink, bus 1946, Johannesburg.

Zielen 2019, Lidmaten 861, Aangenomen 65, Gedoopten 153, Vertrokken met attestaties 26, Ingekomen met attestaties 55, Gehuwd 27 paren.

STANDERTON.—Predikant:

Consulent: Ds. Jac. van Belkum.

Ouderlingen: F. G. Wolmarans, M. L. J. Grobler, B. J. de Lange, G. J. Engelbrecht, P. W. Labuschagne, J. C. Heyneke.

Diakenen: J. G. Steyn, G. A. van Deventer, J. H Pienaar, W. J. Engelbrecht, J. N. du Plessis, D. S. Jacobs.

Koster: A. Janse van Vuuren.

Orgelist:

Scriba van den Kerkeraad: Ds. Jac. van Belkum.

Kassier: G. A. van Deventer.

Zielen 748, Lidmaten 408, Aangenomen 19, Gedoopten 31, Vertrokken met attestaties —, Ingekomen met attestaties —, Gehuwd 1 paar.

BETHAL.—Predikant: Ds. J. J. Prinsloo. Consulent: Ds. Jac. van Belkum.

Ouderlingen: J. C. Esterhuijsen, D. P. J. van Schalkwijk, L. C. Bester, J. C. J. van Schalkwijk, S. T. Prinsloo, D. S. Venter, P. J. L. Venter, A. P. B. Breytenbach, J. P. Prinsloo, P. P. Roets, J. G. Duvenage, J. Booysen, P. A. Ras, C. Willemse.

Diakenen: W. P. v. R. v. Oudshoorn, J. H. Oberholzer, D. E. T. Steyn, D. J. Pretorius, B. J. Prinsloo, F. P. Vorster, J. P. Visage, J. P. H. Nagel, P. J. L. Venter, D. Senekal, H. L. Venter, C. Boshoff, A. Roelofse, E. Bachman.

Kosters: L. A. J. van Nieuwenhuijsen en M. J. Prinsloo.

Orgelist:

Scriba van den Kerkeraad: Bethal: Ds. J. J. Prinsloo; Eendracht: Br. D. J. Prinsloo.

Kassier:

Zielen 1482, Lidmaten 779, Aangenomen 37, Gedoopten 143, Vertrokken met attestaties , Ingekomen met attestaties —, Gehuwd 6 paren.

VOLKSRUST.—Predikant:
Consulent: Ds. S. J. Strijdom.

Ouderlingen: H. G. Stoop, J. D. Coetzer, T. J. Muller, D. Struwig, L. P. D. North.

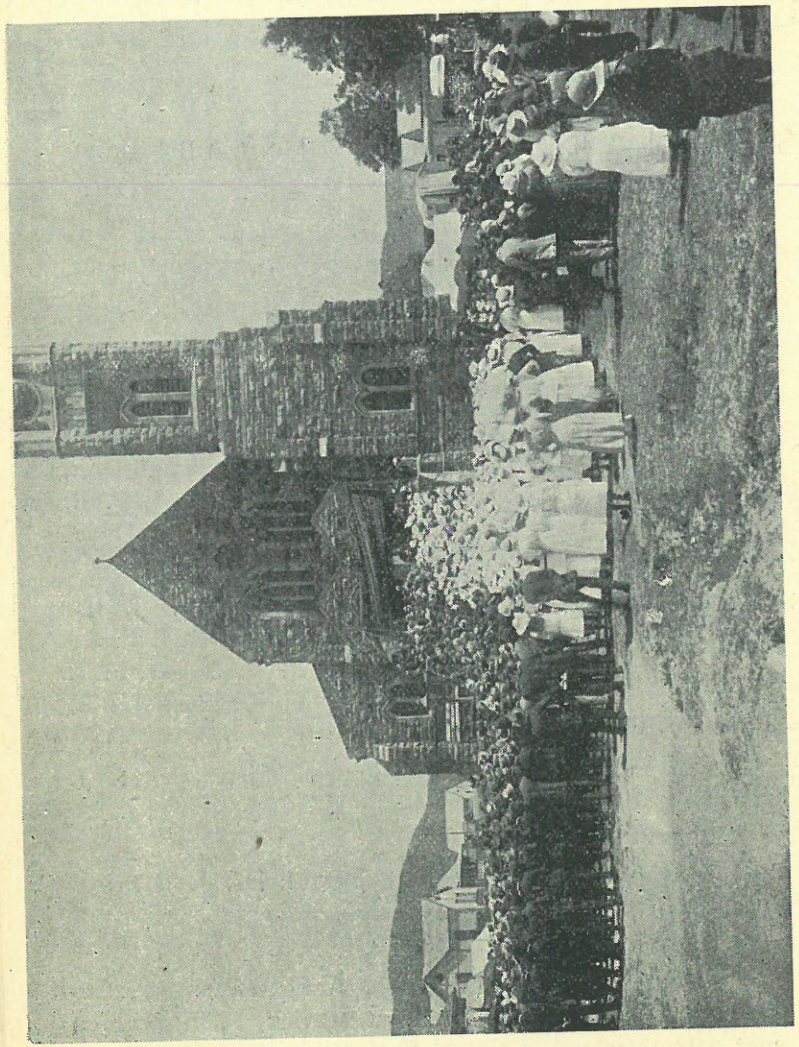

Optocht der kinderen van de scholen te Heidelberg ter herinnering van de Hervorming in Nov., 1917, voor de kerk der Nederduitsch Hervormde of Gereformeerde Gemeente. Photo: Blaettler.

Diakenen: F. J. Delport, P. W. Kemp, D. Hattingh, J. W. Stoop.

Koster: D. J. Struwig.

Orgelist:

Scriba van den Kerkeraad: H. G. Stoop.

Kassier: F. Delport.

Zielen 449, Lidmaten 270, Aangenomen 16, Gedoopten 23, Vertrokken met attestaties 3, Ingekomen met attestaties 5, Gehuwd 2 paar.

ERMELO (Ermelo).—Predikant:
Consulent: Ds. J. J. Prinsloo.

Ouderlingen: D. G. S. Wolmarans, N. S. Grobler, C. A. B. Grobler, F. Joubert.

Chrissies Meer:—J. N. v. d. Linde, E. E. Meyer, M. Bos, J. C. L. du Preez.

Diakenen: F. G. A. Wolmarans, J. A. Geldenhuis, P. Labuschagne, Reyneke.

Chrissies Meer:—J. N. v. d. Linde, E. E. Meyer, W. C. Buitendag, P. J. van Rooyen.

Koster: Br. Reyneke en J. M. Botha.

Orgelist: N. M. J. B. Wolmarans.

Scriba van den Kerkeraad: F. G. A. Wolmarans en J. A. Joubert.

Kassier: F. G. A. Wolmarans en J. A. Joubert.

Zielen 460, Lidmaten 370, Aangenomen 15, Gedoopten 15, Vertrokken met Attestaties 6, Ingekomen met Attestaties 6, Gehuwd 1 jaar.

VREDE.—Predikant: Consulent:
Ds. Jac. van Belkum.

Ouderlingen: W. J. Botha, J. J. Strijdom.

Diakenen: J. J. Roelofse, C. J. Smit.

Koster:

Orgelist:

Scriba van den Kerkeraad: Ds. Jac. van Belkum.

Kassier: J. J. Strijdom.

Zielen 69, Lidmaten 36, Aangenomen 2, Gedoopten 3, Vertrokken met attestaties —, Ingekomen met attestaties —, Gehuwd — paren.

OOST-RAND.—Predikant:

Consulent: Ds. L. E. Brandt.

Ouderlingen: C. P. S. Barnard, J. D. Posthumus, H. J. J. Viljoen, J. W. J. Germishuizen, L. C. Janse van Vuuren, J. H. Smit, P. C. Potgieter, J. F. Beytell, C. J. Dreyer, H. C. Barnard, P. D. Pretorius.

Diakenen: J. S. J. Labuschagne, N. J. Jordaan, C. H. P. Venter, M. F. Trieloff, M. C. du Toit, C. E. G. Roetz, C. J. Schutte, A. S. Kleynhans, J. J. Lindeque, H. Wenzel, J. C. du Plessis, H. M. Jacobs, J. S. H. Steyn, J. P. le Roux.

Koster:

Orgelist:

Scriba van den Kerkeraad: Ds. L. E. Brandt, 123 Jutastraat, Johannesburg.

Kassier: Ds. L. E. Brandt.

Zielen 1530, Lidmaten 709, Aangenomen 30, Gedoopten 105, Vertrokken met attestaties 8, Ingekomen met attestaties 18, Gehuwd — paren.

HEILBRON.—Predikant:

Consulent: Ds. S. J. Strijdom.

Ouderlingen: M. C. Strijdom, M. P. J. Lindeque, J. J. v. d. Merwe, S. I. W. Joubert, W. A. du Toit.

Diakenen: J. Campher, J. C. Opperman, G. D. Celliers, A. van Coller, N. Herbst.

Koster: W. Miller.

Orgelist:

Scriba van de Kerkeraad: W. A. Vergeer, Heilbron.

Kassier:

Zielen 230, Lidmaten 131, Aangenomen 5, Gedoopten 17, Vertrokken met attestaties 1, Ingekomen met attestaties 8, Gehuwd — paren.

UTRECHT.—Predikant:

Consulent: Ds. J. J. Prinsloo.

Ouderlingen: J. C. van Deventer.

Koster:

Orgelist:

Scriba van den Kerkeraad:

Kassier: H. Grobler.

Zielen 59, Lidmaten 40, Aangenomen —, Gedoopten 2, Vertrokken met attestaties —, Ingekomen met attestaties —, Gehuwd — paren.

VEREENIGING.—Predikant:

Consulent: Ds. L. E. Brandt.

Ouderlingen: L. R. G. Marx, H. Strijdom, T P. Pretorius, J. J. H. Pretorius, H. H. Nieuwoudt, S. I. W. Marx, H. J. Jacobs, A. M. van der Merwe.

Diakenen: D. J. C. van Wijk, J. P. Cronje Tzn., J. P. Cronje S.Czn., G. J. J. van der Merwe, J. J. Jacobs, C. L. Fick, C. J. Smit, Th. F. Cronje.

Koster: W. A. Marx.

Orgelist:

Scriba van den Kerkeraad: J. P. Cronje Tzn., Vlakfontein, Bus 32, Vereeniging.

Kassier: Ds. L. E. Brandt, 123 Jutastraat, Johannesburg.

Zielen 1151, Lidmaten 542, Aangenomen 22, Gedoopten 26, Vertrokken met attestaties —, Ingekomen met attestaties 4, Gehuwd 7 paren.

MEMEL.—Predikant:

Consulent: Ds. S. J. Strijdom.

Ouderlingen: P. L. Moolman, J. J. Uys.

Diakenen: C. J. Uys, W. H. Brooks.

Koster: L. F. Hasebroek.

Orgelist: Mevr. H. J. J. Uys.

Scriba van den Kerkeraad: P. L. Moolman (Sterkfontein, P.K. Memel).

Kassier: P. L. Moolman.

Zielen 164, Lidmaten 83, Aangenomen 8, Gedoopten 7, Vertrokken met attestaties 2, Ingekomen met attestaties 6, Gehuwd — paar.

PIET RETIEF.—Geen opgaven ontvangen.

KERK TE VEREENIGING INGEWIJD 18 DECEMBER 1915.

OOSTELIJKE RING.

	Zielen.	Lidmaten.	Aangenomen.	Gedoopten.	Vertrokken. Met Attestatie	Ingekomen.	Gehuwde paren.
Heidelberg	2200	950	39	125	7	8	23
Krugersdorp	1101	519	57	83	13	22	13
Johannesburg	2019	861	65	153	26	55	27
Standerton	748	408	19	31	—	—	1
Bethal	1482	779	37	143	—	—	6
Ermelo	460	370	15	15	0	12	—
Volksrust	449	270	16	23	2	5	2
Vrede	69	36	—	2	—	—	—
Oost-Rand	1530	709	30	105	8	18	—
Heilbron	230	131	5	17	1	8	—
Utrecht	59	40	—	2	—	—	—
Vereeniging	1151	542	22	26	—	4	7
Memel	164	83	6	4	2	6	—
Piet Retief	—	—	—	—	—	—	—
	11662	5698	311	729	59	138	79

WESTELIJKE RING.

Gemeenten: Potchefstroom, Venterskroon, Klerksdorp, Makwassie, Lichtenburg, Marico, Ventersdorp, Wolmaransstad, Zwartruggens, Beetsjoeanaland, Bloemhof.

Rings Commissie: Voorzitter Ds. P. W. Ennis, sec. Ds. J. J. Kuhn; Scriba Ds. S. Vermooten, sec. Br. Diaken A. N. Oosthuysen, Leden de B.Br. A. J. G. Oosthuisen, sec. N. J. S. Basson, A. J. Joubert, sec. J. J. L. Terblanche; I. H. Visser, sec. J. G. van der Berg.

POTCHEFSTROOM. Predikant: Ds. C. W. du Toit. Consulent: Ds. S. Vermooten.

Ouderlingen: J. A. Broodrijk, A. H. Koomans, A. R. Fleischack, J. A. S. Malherbe, L. Badenhorst, M. J. Wolmarans, J. C. van der Marwe, H. J. Dreyer, T. B. Badenhorst, T. F. J. Steyn, T. F. J. Dreyer, A. J. G. Oosthuisen, M. H. J. le Roux, P. M. Wilmans, P. J. van Baalen, P. P. van den Berg, M. J. Prinsloo, C. J. du Preez, Paul Roux, Izak S. Joubert, P. Botha, C. Fouché, P. Botha Hzn.

Diakenen: G. P. J. van Zijl, A. Y. Zerwick, J. P. H. Huizers, J. F. van der Merwe Jzn., J. L. du Preez, A. L. Badenhorst, E. J. A. Grimbeek, D. van Vuuren, N. Oosthuizen, W. L. Pretorius Jzn., D. J. du Plessis, J. Steyn, H. R. Collins, J. Viljoen, J. Maartins, J. A. Botha, G. van den Berg, J. J. Strijdom, W. Venter, A. W. Heyneke, Gert J. Kok, F. Freislich, B. Marnewek.

Koster: A. W. van Wijk.

Orgeliste: Mevr. Blommestein-Perold.

Scriba van den Kerkeraad: A. R. Fleischack, P.K. Bus 64, Potchefstroom.

Kassier: A. Y. Zerwick, Tuinstraat, Potchefstroom.

Zielen 4000, Lidmaten 2000, Aangenomen 146, Gedoopten 301, Vertrokken met attestaties —, Ingekomen met attestaties 5, Gehuwd 67 paren.

VENTERSKROON:—Predikant:
Consulent: Ds. P. W. Ennis.

Ouderlingen: P. L. Janse van Vuren, C. J. Hattingh, D. F. Kruger, J. J. Swart, P. A. Lourens, J. P. Jansen van Vuuren.

Diakenen: P. A. Hattingh, J. H. Koekemoer, J. H. C. Kok, G. H. Grobler, G.zn., G. H. Grobler, D.zn., H. M. Jansen van Vuuren.

Koster: J. J. C. Geyer.

Orgelist:

Scriba van den Kerkeraad: Ds. P. W. Ennis.

Kassier: G. H. Grobler, D.zn.

Zielen 283, Lidmaten 250, Aangenomen 19, Gedoopten 32, Vertrokken met Attestaties onbekend, Ingekomen met Attestaties 5, Gehuwd 0 paren.

KLERKSDORP. Predikant: Ds. P. W. Ennis. Consulent: Ds. J. J. Kuhn.

Ouderlingen: F. J. C. Steyn, P. J. Pienaar, J. J. L. Terblanche, B. H. Swart, N. J. Campher, I. J. Pretorius, J. P. Jansen van Vuuren, C. J. van den Berg. M. J. de Kock, J. C. Coetzee, P. R. Kock, W. J. Nel.

Diakenen: N. du Plooy, C. J. Spies, G. J. Pieterse, C. J. Visser, C. I. Delport, J. D. Nell, M. J. Els, P. F. Janse van Vuren, J. J. Grobler, D. Minnaar, W. Coetzee, P. M. Swanepoel.

Koster:

Orgeliste: Mej. Ella Ennis.

Scriba van den Kerkeraad: N. J. Campher.

Kassier: G. J. Pieterse.

Zielen: 1360, Lidmaten 657, Aangenomen 31, Gedoopten 111, Vertrokken met attestaties —, Ingekomen met attestaties 20, Gehuwd 25 paren.

MAKWASSIE.—Predikant:
Consulent: Ds. P. W. Ennis.

Ouderlingen: A. P. Roos, P. A. Bosman, J. F. Janse van Rensburg, W. J. Stoltz, D. J. Fouche, N. J. S. Basson, J. N. Claase.

Diakenen: A. L. Oosthuizen, J. F. Janse van Rensburg, J. J. C. Geldenhuys, S. J. Janse van Rensburg, C. H. Fouche, T. F. Dreyer, F. J. Janse van Rensburg.

Koster: W. V. Matthijsen.

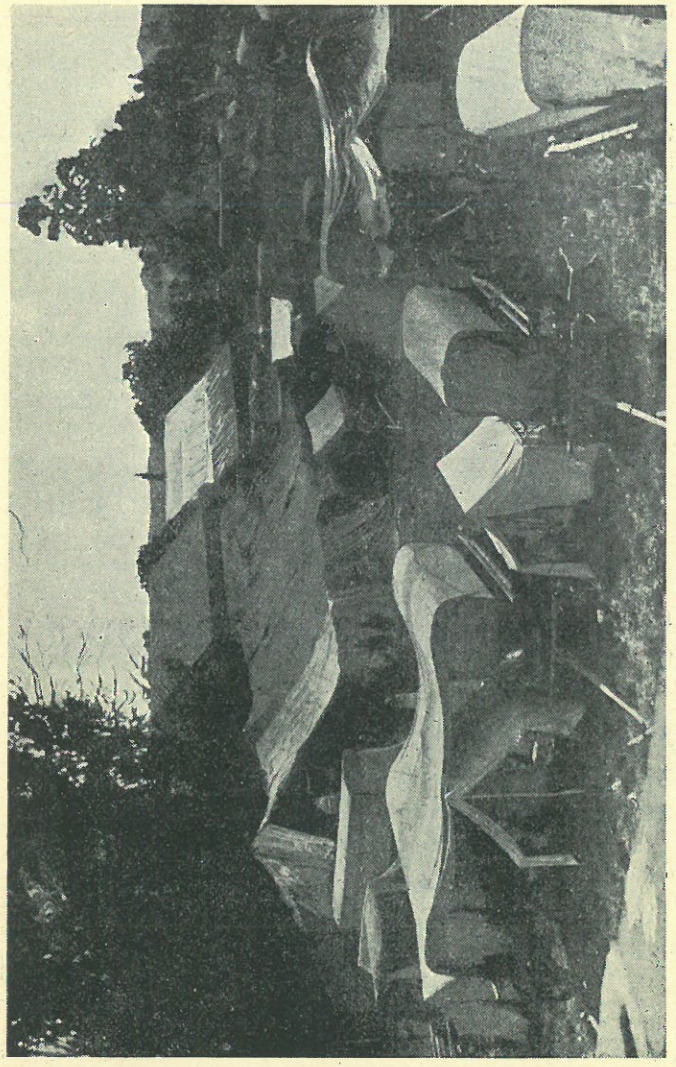

Een Nachtmaalsviering te Rustenburg ongeveer 1893. In de groote tent op het midden werden de diensten gehouden. Photo: Ds. van Belkum.

Orgelist:

Scriba van den Kerkeraad: A. L. Oosthuizen.

Kassier: A. L. Oosthuizen.

Zielen 1056, Lidmaten 422, Aangenomen 14, Gedoopten 60, Vertrokken met Attestaties —, Ingekomen met Attestaties 1, Gehuwd 3 paren.

LICHTENBURG.—Predikant:
Consulent: Ds. S. Vermooten.

Oûderlingen: A. H. Klazinga, C. J. Bodenstein, W. J. Otto, C. L. Dreyer, M. P. Basson, S. H. Visser, D. J. Seymore, P. du Plessis, F. D. Rousseau, J. G. J. v. Vuuren, C. L. Engelbrecht, F. G. A. Wolmarans, J. F. du Toit.

Diakenen: T. F. J. Steyn, H. v. Aarde, J. C. v. d. Merwe, D. J. Steyn, D. Nortje, M. J. Steinmann, C. v. Niekerk, J. v. d. Berg, B. R. J. v. Vuuren, G. Venter, C. J. Smit, P. S. Oosthuysen.

Koster: W. G. Gouws.

Orgeliste: Mej. Lizzie Dreyer.

Scriba van den Kerkeraad: A. H. Klazinga.

Kassier: A. H. Klazinga, Bus 33, Lichtenburg.

Zielen 1300, Lidmaten 600, Aangenomen 34, Gedoopten 92, Vertrokken met attestaties 6, Ingekomen met attestaties 16, Gehuwd 4 paren.

Agent voor Hervormer: A. H. Klazinga.

MARICO.—Predikant: Ds. S. Vermooten.
Consulent: Ds. P. W. Ennis.

Ouderlingen: J. C. Coetzee, A. J. Joubert, G. L. Roos, D. J. J. Breytenbach, F. J. Naudé, P. J. J. Basson, J. Oosthuizen, M. M. J. Basson, P. S. v. d. Berg, J. S. van Staden, M. Grobler.

Diakenen: S. J. Naudé, A. Swanepoel, P. J. v. d. Berg, B. J. Klaassen, P. J. Erasmus, A. G. Oberholzer, J. P. Meyer, A. D. Swart, L. J. Erasmus, W. Coetzee, S. J. Joubert, J. J. Joubert.

Koster: P. H. Marais.

Orgelist: J. H. Timmerman.

Scriba van den Kerkeraad: G. J. M. Wolmarans.

Kassier: A. J. Joubert.

Zielen 2154, Lidmaten 1063, Aangenomen 30, Gedoopten 132, Vertrokken met attestaties 6, Ingekomen met attestaties 5, Gehuwd 22 paren.

VENTERSDORP.—Predikant:
Consulent: Ds. C. W. du Toit.

Ouderlingen: R. A. Buitendag, J. G. v. d. Berg, H. N. Pieterze, F. W. C. Buitendag, H. J. Visser, G. J. Thompson, J. C. Esterhuizen, J. N. M. Pretorius, K. N. de Kock.

Diakenen: S. H. Coetze, A. W. Swanepoel, H. F. Joubert, C. W. Hudson, F. W. C. Wolmarans, Welco. Wilkens, R. J. Coertze, H. C. Visser.

Koster: D. G. O'Nelley.

Orgelist: Mej. van Graan.

Scriba van den Kerkeraad: F. W. C. Buitendag, Rietvlei, P.K. Reismierbult.

Kassier: H. N. Pieterze.

Zielen 1127, Lidmaten 527, Aangenomen 35, Gedoopten —, Vertrokken met Attestaties 0, Ingekomen met Attestaties 10, Gehuwd — paren.

WOLMARANSSTAD.—Predikant:
Consulent: Ds. S. Vermooten.

Ouderlingen: G. P. van Vuren, A. J. v. d. Westhuizen, P. P. Steyn, D. C. Bloem, G. P. Rossouw.

Diakenen: G. S. Rossouw, J. H. Steyn, J. P. Koekemoer, D. D. van der Westhuizen, H. J. le Roux.

Koster: B. C. Lottering.

Scriba van den Kerkeraad: Ds. S. Vermooten.

Kassier: J. H. Steyn.

Zielen 551, Lidmaten 312, Aangenomen 20, Gedoopten 54, Vertrokken met attestaties 1, Ingekomen met attestaties —, Gehuwd 1 paar.

ZWARTRUGGENS.—Predikant: Ds. J. J. Kühn. Consulent: Ds. S. Vermooten.

Ouderlingen: J. H. Joubert, Piet S. van Staden, Th. van Staden, Jan Schoeman, P. S. van Jaarsveld, A. J. Els, Joh. P. van Tonder, P. S. van Staden, J. Pienaar, A. Oberholzer.

Diakenen: F. J. Naudé (J.zoon), F. J. Naudé (F.zoon), A. A. van Jaarsveld, H. Geyer, J. D. Scnoeman, D. J. Hattingh, A. Swart, C. P. Els, A. McDonald, J. H. Jacobs, H. Breedt.

Koster: J. F. du Toit.

Orgelist:

Scriba van den Kerkeraad: J. H. Joubert, P.K. Brakkloof, via Rustenburg.

Kassier: A. J. Els, P.K. Lindleyspoort, via Zwartruggens.

Zielen 1375, Lidmaten 550, Aangenomen 44, Gedoopten 74, Vertrokken met attestaties 5, Ingekomen met attestaties 16, Gehuwd 8 paren.

BLOEMHOF.—Predikant:

Consulent: Ds. J. J. Kühn.

Ouderlingen: W. J. Opperman, D. J. Bezuidenhout, T. E. Kleynhans.

Diakenen: C. J. Bezuidenhout, P. C. Snijman.

Koster:

Orgelist:

Scriba van den Kerkeraad: A. J. Strauss.

Kassier: W. J. Opperman.

Zielen 202, Lidmaten 62, Aangenomen 5, Gedoopten —, Vertrokken met attestaties —, Ingekomen met attestaties 4, Gehuwd — paren.

BECHUANALAND: Predikant:
Consulent: Ds. P. W. Ennis.

Ouderlingen: E. E. Meyer, C. J. van der Merwe.

Diakenen: W. Barnard, W. P. Viljoen.

Koster:

Orgelist:

Scriba van den Kerkeraad:

Kassier:

Zielen 80, Lidmaten 41, Aangenomen 2, Gedoopten 1, Vertrokken met Attestaties —, Ingekomen met Attestaties —, Gehuwd —.

WESTELIJKE RING.

	Zielen.	Lidmaten.	Aangenomen.	Gedoopten.	Vertrokken. Met Attestatie	Ingekomen.	Gehuwde paren.
Potchefstroom	4000	2000	146	301	—	5	67
Venterskroon	533	250	19	32	—	5	—
Klerksdorp	1360	612	31	111	—	20	25
Makwassie	1056	422	14	60	—	1	3
Lichtenburg	1500	600	34	92	6	10	4
Marico	2154	1063	30	132	6	5	22
Ventersdorp	1127	527	35	—	—	10	—
Wolmaransstad	551	312	20	54	1	—	—
Zwartruggens	1375	550	44	74	5	16	8
Beetsjoeanaland	80	41	2	1			
Bloemhof	202	62	5	—	—	4	—
	13938	6439	380	857	18	76	129

ALGEMEEN OVERZICHT.

Noordel. Ring	11572	5124	277	593	41	125	77
Oostel. Ring	11662	5698	311	729	59	138	79
Westel. Ring	13938	6439	380	857	18	76	129
	37172	17261	968	2179	118	339	285

Deze foto is het beeld van Mevr Susara Salomina Catharina Smit, geboren Vermaak, genomen in 1914, in haar 83ste jaar. Geboren in de Kaap, op 5 Oktober 1831, kwam zij jong, ongeveer 14 jaar oud, met haar vader Pieter Vermaak, naar Transvaal, waar deze zich een tijdlang neerzette op Boschhoek, dist. Heidelberg. Daar huwde zij met Frans Petrus Smit, 5 December 1849, en leefde met hem gedurende 50 jaren, tot op 2 Augustus 1900 haar man haar ontviel op de plaats Rietspruit, waar zij stierf op 2 Augustus 1917. Zij had 14 kinderen, waarvan nu nog 5 leven, en bij haar dood, liet zij achter 53 kleinkinderen en 39 achter kleinkinderen; zij is op Rietspruit begraven naast haar echtgenoot.

Nog leeft van haar eene zuster Mevr. M. J. Jacobs, oud 88 jaar op de plaats Hartebeestfontein, distr. Heidelberg, en een jongere zuster Mevr. Bezuidenhout in het distr. Pretoria.

DIENSTDOENDE PREDIKANTEN OP 1 NOVEMBER 1917.

Ds. C. W. du Toit, Candidaat 1869, Hannover 1869, Pearston 1875, Tulbach 1876, Potchefstroom 1883.

Ds. Jac. van Belkum, Candidaat 1876, Varik 1877, Steenwijk 1882, Zierikzee 1889, Rustenburg 1891, Heidelberg (Transvaal) 1903.

Ds. A. Murray, Jzn., Standerton en Amersfoort 1877, Jacobsdal (Oranje Vrijstaat) 1880, Ventersdorp 1899, Rustenburg 1904.

Ds. L. E. Brandt, Candidaat 1889, Niezijl 1901, Pietersburg 1904, Johannesburg 1908.

Ds. P. W. Ennis, Ermelo 1886, Klerksdorp 1906.

Ds. P. van Drimmelen, Candidaat 1906, Zeerust 1907. Zoutpansberg 1915.

Ds. J. J. Kuhn, Candidaat 1909, Krugersdorp 1909. Lichtenburg 1913. Zwartruggens 1916.

Ds. J. J. Prinsloo, Candidaat 1909, Standerton en Bethal 1909. Bethal 1915.

Ds. H. C. M. Fourie, Candidaat 1910, Pretoria 1911. Erasmus 1913.

Ds. S. J. Strijdom, Candidaat 1914, Krugersdorp 1914.

Ds. S. Vermooten, Candidaat 1915. Zeerust 1915.

Ds. H. D. van Broekhuizen, Pretoria 1917.

Studenten na Matriculatie in Utrecht (Holland):—De heer S. P. Engelbrecht. In Pretoria, Transvaal Universiteits College:—P. J. Venter, B. S. Grobler, G. P.

PREDIKANTEN VAN DE NEDERDUITSCH HERVORMDE KERK SEDERT 1852.

Ds. D. van der Hoff (overleden 1881), Potchefstroom.

Ds. W. G. Smits (overleden 1895), Rustenburg.

Ds. A. J. Begeman, Pretoria, Emeritus 1873.

Ds. N. J. van Warmelo (overleden 1892), Schoemansdal 1864, Heidelberg 1867, (verenigd 1885), overleden 1892.

Ds. H. S. Bosman (verenigd 1885) Pretoria.

Ds. D. P. Ackerman (verenigd 1885) Wakkerstroom (overleden 1916).

Ds. J. C. de Vries, Sutherland, Dutoitspan, Zeerust, Laingsburg (overleden 1906).

Ds. L. F. C. Biccard, Zoutpansberg, Emeritus 1890, (overleden).

Ds. A. J. Lagerwey, Candidaat 1880, Ankeveen 1881, Helenaveen 1884, Hoogeloon 1886, Maassluis 1889, Heidelberg 1895 (overleden 1898).

Ds. J. Beyer, Candidaat 1880, Lemele 1881, IJselmuiden 1883, Hierden 1886, Harderwijk 1888, Eemnes Binnen 1890, Zeerust 1898, Standerton 1899, naar Holland terug 1903.

Ds. C. Spoelstra, Candidaat 1894, Zoeterwoude 1894, Pretoria 1896, naar Holland terug 1898.

Dr. P. J. Muller, Candidaat 1878, Steenwijkerwold 1879, Wolsum c.a. 1882, Nijmegen 1884, Rotterdam 1888, Kerkelijk Hoogleeraar aan de gemeentelijke Universiteit te Amsterdam, predikant bij de Waalsche gemeente te Haarlem 1896, Pretoria 1904, terug naar Holland 1909.

Ds. C. J. L. Ruysch van Dugteren, Candidaat 1904, Oosterland 1904, Pretoria 1908, de dienst verlaten 1911.

Ds. F. S. du Toit, Candidaat 1885, N.Bethesda 1886, Hugenoten Gedenkschool 1889, Lichtenburg en Ventersdorp 1905, overleden 1914.

Ds. M. J. Goddefroy, Candidaat in Holland 1876, Lage Zwaluwe 1877, IJsselmuiden 1880, Achlum 1882, Pretoria 1887, Middelburg (Tvl.) 1903, Emeritus 1917.

Ds. K. T. van den Heever, Christiana 1899, Makwassie 1908, Ventersdorp 1915; weer naar de Nederd. Hervormde of Gereformeerde Kerk 1916.

BIJDRAGE TOT DE GESCHIEDENIS DER HERVORMDE KERK IN ZUID-AFRIKA.

Het kerkelijk en godsdienstig leven der Boeren na den Grooten Trek. Historisch en critisch onderzocht door Ds. C. Spoelstra. J. H. Kok, 1915. Kampen.

Zelden heb ik mij in mijn veertigjarigen loopbaan als leeraar een onaangenamer taak zien opgelegd dan de bespreking van bovenstaand boek. Ik zou er zeker niet toe zijn overgegaan, indien ik niet rekening heb moeten houden met de ideeën, die in Zuid-Afrika onder velen gevonden worden. Immers, wanneer een christenmensch zwijgt op lastertaal, of verkeerde voorstelling en beoordeeling van feiten, dan denkt men niet, dat "zwijgen ook een deugd is," en "dragen en dulden" grooter bewijs is van kracht, dan antwoorden en zich verzetten, maar de wereld zegt: 't zal wel waar wezen, wat deze of gene zegt of schrijft, want anders zou men het wel weerleggen. Verder is het nu geen tijd, nu er zooveel beter verstandhouding en samenwerking is tusschen de Hollandsche kerken in Zuid Afrika, om weer eens al die oude verschilpunten op te rakelen, die licht aanleiding kunnen geven tot verwijdering en onaangenaamheid. Wanneer ik nu toch tot die onaangename taak overga, is het om ook aan de leden der Hervormde Kerk in Zuid Afrika te laten zien dat er tegen de beweringen en oordeelvellingen van den heer Spoelstra nog wel wat kan worden ingebracht, en dat dit boek geen 14 dm. bom is, die in eens onze kerk doet ineenstorten.

Voordat ik overga tot de bespreking van dit boek een enkele opmerking omtrent den persoon van een **historieschrijver.** Niet alle schrijvers kunnen historieboeken schrijven. Wie dit wil doen moet de gave bezitten om alles, wat op de geschiedenis of een deel er van betrekking heeft, op te kunnen sporen, te kunnen beoordeelen en te kunnen ziften: niet minder moet hij onpartijdig zijn in het hooren en onderzoeken van hetgeen voor- en tegenstander zegt, en eindelijk moet hij sympathiek staan tegenover vriend en vijand, en zich nergens door haat of hartstocht laten verleiden.

Of de heer Spoelstra aan deze vereischten voldoet, betwijfel ik zeer.

Ik geef toe, dat de heer Spoelstra een ijverig nazoeker is geweest van archieven en oude geschriften: dat hij verbazend veel moeite zich heeft getroost om dikwerf onleesbaar geschrift te ontcijferen. Daarin heeft hij zich reeds een meester getoond door de uitgave van zijn "Bouwstoffen voor de Geschiedenis der Nederduitsch Gereformeerde Kerk in Zuid Afrika, II dln., 1907." Voor den historie-schrijver van de kerk in Zuid Afrika hebben die Bouwstoffen een onberekenbare waarde. Ook wat hij in het boek, onder bespreking, heeft samengebracht is van groote waarde voor elken geschiedschrijver.

Maar, in het beoordeelen van die bronnen, in het ziften van de gegevens schiet hij deerlijk te kort. Reeds is mij dit gebleken in zijn opschriften boven de brieven in zijne Bouwstoffen, maar in dit boek is het verbazend. Ik zal later hierop terugkomen. Erger echter maakt Spoelstra het met zijn onpartijdigheid. Hij laat alleen, die menschen spreken, die het met zijne beschouwingen eens zijn: wanneer zijne tegenstanders iets anders zeggen, dan noemt hij dat legenden (stories) of hij scheldt de zegsman uit voor onbetrouwbaar, leugenachtig. In het beoordeelen van zijn tegenstanders is hij eenvoudig hatelijk, hartstochtelijk, onchristelijk. B.v. als prof. Lautz over de Schotsche en Engelsche godsdienst leeraars iets schrijft, dat niet erg mooi is, dan wordt dit weerlegd: als Spoelstra iets laat zeggen of schrijven van Ds. van der Hoff wordt het niet alleen als geloofwaardig voorgesteld, maar aangedikt ook nog. (Zie bladz. 243.)

Als bewijs hoe weinig betrouwbaar Spoelstra is in zijne aanhalingen diene het volgende. De groote held van zijn boek is Ds. F. Lion Cachet, aan wiens nagedachtenis zijn werk is opgedragen, en die op allerlei wijze wordt verheerlijkt. Op bladz. 57, waar uittreksels voorkomen van een rede uitgesproken door Ds. N. F. Schoon, (zie De Kerkbode, 17 Juni 1915) lezen we onverwacht:

"Ds. Cachet, een bekeerde Israëliet, is tot de evangelie bediening opgeleid in verband met de Schotse

Presbyteriaanse Kerk, en door haar als leeraar geordend. Vandaar is hij tot ons overgekomen naar Ladysmith. Aan verstandelike gaven heeft het hem niet ontbroken; hij is een vlugge schrijver en een welsprekende redenaar geweest; en sommige mensen hebben veel van hem gehouden, maar bijwijlen kon hij iemand op zeer onsympatieke wijze bejegenen. Hij is later naar Utrecht gegaan, heeft een tijd lang in Transvaal gearbeid, vertrok vandaar naar Holland, kwam later weer terug naar Zuid Afrika, en ging na een wijle te Villiersdorp in de Kaapse Kerk gestaan te hebben, andermaal naar Holland, waar hij aanvankelijk niet altijd welgezind was jegens ons volk, zooals blijkt uit een toespraak , door hem in Schotland gehouden in de General Assembly, en uit een brief aan iemand in Europa geschreven, en zonder zijn medeweten in de nieuwsbladen gepubliseerd, (welke stukken ik gelezen heb, maar tot mijn leedwezen niet heb kunnen behouden). Toch heeft hij in latere leeftijd onze Nationale belangen op het hart gedragen, zooals, onder andere, blijkt uit zijn "Worstelstrijd der Transvalers." Zijn laatste brief aan mij dagtekenend 11 October 1899 getuigt van de hartelijkste belangstelling in en de innigste deelneming met ons in het lijden dat ons toen boven het hoofd hing. Zijn assche ruste in vrede."

Van dit bezadigd oordeel van Ds. Schoon schrijft Spoelstra niets. Het schijnt algemeen bekend te zijn geweest, dat Ds. F. L. Cachet eerst tegen de Transvalers heeft willen schrijven, maar dat hij tijdens of na den oorlog van 1880 van inzicht is veranderd, waarvan de "Worstelstrijd der Transvalers" de vrucht is geweest.

Iets dergelijks is het geval bij het oordeel van Ds. Schoon over Ds. P. Huet. Spoelstra laat weg: "Later is hij teruggegaan naar Nederland en daar is hij (Huet) in zijn onverstandig ijveren in allerlei dwalingen vervallen—arminianisme, perfectionisme, universalisme en spiritisme: doch de Heere heeft hem weer van den doolweg teruggebracht; en met de belijdenis, dat hij den Heiland altijd heeft liefgehad met het hart, hoewel hij Hem met het verstand had verloochend, is hij in vrede ontslapen."

Dan wat Ds. Schoon zegt van Ds. van Velden: ook is zijn werk in den eersten tijd zijner bediening, niet ongezegend geweest, laat Spoelstra de gespatierde woorden weg. Waarom? Weet misschien Spoelstra dat die bediening later om de eene of andere reden, wel ongezegend was?

Op zulk verminkte getuigenis, wordt nu Spoelstra's boek gebouwd.

Zulke getuigen worden als waarheid sprekend door Spoelstra alleen geloofd.

Het is mij leed, dat ik deze regels van Ds. Schoon weer moet laten overdrukken. Edoch, ik moet den lezer van Ds. Spoelstra's boek, die niet alles zoo kan nasporen, doen gevoelen, hoe hij niet een al te betrouwbaar historie-schrijver is en zijn sympathien en antipathien te veel in zijn werk laat gelden. Daarom zijn zijne voorstellingen ook bijna allen eenzijdig en hebben alleen ten doel: de verheerlijking van de Kaapsche Kerk (de Nederduitsch Gereformeerde Kerk), de vernedering van de Gereformeerde Kerk en de vernietiging als 't kan, van de Nederduitsch Hervormde Kerk in Transvaal.

Het is verbazend jammer, dat Spoelstra weinig of niets af weet van de politieke geschiedenis van Z.Afrika, of althans doet, alsof hij niets weet. Met deze enkele volzin op bladz. 1: "De politieke geschiedenis veronderstellen wij bij U allen bekend"; maakt hij zich van die geschiedenis af, ofschoon zij alleen de sleutel biedt voor alles wat gedurende de 19e eeuw in Z.Afrika is gebeurd.

De in bezit neming van de Kaap (in 1795—1803 tijdelijk en in 1806 blijvend) is oorzaak van de grooten uittocht of trek der Kaapsche Boeren over de Oranjerivier. Geen wonder! het Engelsche bestuur heeft nooit recht de Hollandsche volksplanting verstaan: de geschiedenis van Slachtersnek; de zwarte rondgang, de bevoorrechting der inboorlingen, de dwaze en onware rapporten van Hollandsche en Engelsche zendelingen, de onvoorbereidde, ontijdige en onoordeelkundige wijze van de vrijverklaring der slaven, het niet uitbetalen der schadevergoeding voor de slaven dan in Londen, het tegen de bepaling, bij de overgave in 1806 gemaakt, omtrent

de Hollandsche taal, verplichtend stellen van het gebruik der Engelsche taal in officieele stukken, dit alles is oorzaak of aanleiding geweest voor die trek. Voeg daar nog bij de invoering van Schotsche leraars, die alleen maar wat Hollandsch hadden te leeren, op aanbeveling van niemand minder dan den Koning van Engeland, dan wordt het geheel duidelik dat sedert 1834 een deel der Hollandsche bevolking de Kaapkolonie ging verlaten, en dat kerkelijke toestanden daar in de nieuwe landen werden gevormd, welke Spoelstra met de fraaie namen "scheuring, afscheiding, verdeeldheid zaaien" en dergelijke noemt.

Spoelstra wil in zijn boek bewijzen, dat de Kaapkolonische kerk, de eenige is, die recht van bestaan heeft in Zuid-Afrika, Om dit te kunnen doen beroept hij zich alleen op het getuigenis van menschen, die uit die kerk voortkwamen, voor die kerk gewerkt hebben; op getuigenissen van ongenoemde schrijvers in Tijdschriften, als Elpis en Zuidafrikaanse Tijdschrift; op personen als de heren Hiddingh en Smellenkamp, wier namen zelfs nu nog niet aangenaam klinken in de ooren der Transvalers; wat Dii. van der Hoff, Postma, van Warmeloo, de heeren de Wet en Kotzé zeggen, gebruikt hij niet, verwerpt hij eenvoudig als leugen of legende (storie). Op bladz. 19 schrijft Spoelstra: "De Emigranten Boeren waren en bleven quo jure leden der Nederduits Gereformeerde kerk van Zuidafrika." Dat een man, die zegt te behooren tot een Gereformeerde Kerk zoo iets kan schrijven, zo iets echt Roomsch en pauselijk, gaat boven mijn begrip. Volgens deze leer van den Gereformeerden, 20-eeuwschen historieschrijver en godgeleerde Spoelstra, behoort dus elk christenmensch tot de Roomsch-Katholieke kerk, die, zoo zij zegt, haar autoriteit ook ontleent aan de H. Schrift, aan haar moederrecht, aan haar kerkrecht en aan het feit, dat bij de Hervorming zoovele landen en koningen en geleerden bij haar gebleven zijn. Zeker de kerken in Engeland, Schotland, Frankrijk, Duitschland zijn gesticht door de Roomsch-Katholieke kerk, maar toen zij mondig waren geworden, hebben zij natuurlik de moeder-woning verlaten en zijn op zich zelf gaan wonen. Evenzoo is het daarna ge-

gaan met de Hollandsche kerken in Amerika, op Ceylon, in Z.Afrika door de Hollanders gesticht in de 17e eeuw, die later zich van haar moederkerk hebben afgescheiden. Waarom is dit dan niet zoo ook voor de kerk in Zuid Afrika? Omdat Spoelstra zegt de Nederduitsch Gereformeerde kerk van Zuid Afrika is onze kerk (ook nu nog, nadat Spoelstra's naam is geschrapt van de lijst der beroepbare kandidaten dier kerk, vgl. Alm der Nederd. Geref. kerk van Z.Afrika 1916, bladz. 55 en 1917 bladz. 56); of omdat de Nederduitsch Gereformeerde kerk van Kaapkolonie zich ook nog altijd beschouwd als een dochter van de Nederduitsch Hervormde kerk van Holland onder wier klassikale zorg zij heeft gestaan van 1652—1806. Och kom, Spoelstra weet zelf beter, "onze" kerk is een zelfstandige kerk, die de leeraren uit de moederkerk, als zij onder haar willen dienen, en terecht een examen afneemt en legitimeert. De Hervormde kerk in Transvaal heeft evenveel recht op zelfstandig bestaan, als de Nederduitsch Gereformeerde kerk in Kaapkolonie; dat de eerste zich als een geheel zelfstandige kerk heeft gevormd, kan haar niet als scheurmakerij worden aangerekend.

Spoelstra tracht in zijn werk duidelijk te maken, dat de Kaapsche kerk de Voortrekkers zoo goed heeft verzorgd. Ei, zo. De eerste leeraar, die de Voortrekkers bezocht, was Ds. A. Faure en deze ging niet van wege de Synode, maar als een politiek man, gezonden door den Gouverneur. Toen de Boeren hem begonnen te wantrouwen, verliet hij hen weder. In 1848 kwam de eerste leeraar in Bloemfontein t.w.: Ds. A. Murray, Jr., ook door den Gouverneur gezonden, ofschoon kerkelijk beroepen, nadat in 1847 een Kommissie uit Kaapsche predikanten de Voortrekkers had bezocht. Tot op 1847 heeft de Kaap-kolonie zich niet met de Voortrekkers ingelaten. Dit feit te konstateeren is noodzakelijk, maar behoeft niet te leiden tot minachting der kerk. Wanneer het er toch toe is gekomen om de kerk te beschuldigen, dan is dit eenerzijds, omdat van haar kant allerlei bezwaren tegen die zending zijn ingebracht, en van den anderen kant haar moeilijkheden niet begrepen

aars, in 1848 had zij 37 gemeenten met 35 leeraren, m.i. genoeg om voor een tijd een of twee af te staan, maar de kerk als kerk was niet sympathiek gestemd. Hoe kon zij dat zijn? Van de 35 leeraren waren niet minder dan 17 van Schotsche afkomst, die onmogelijk de beweegredenen voor de Trek konden verstaan en goedkeuren. Zich onttrekken aan Britsch bestuur, zooals de Voortrekkers deden, was in hun oog dwaasheid en opstand tegen den koning.

Ook kwam in dien tijd al op het liberalisme, waartegen zij straks zou hebben te strijden en had zij in haar inwendig bestuur allerlei moeilikheden, zoodat zij ook niet al haar zorg aan de menschen kon geven buiten de grenzen der Kaapkolonie. Wanneer dus Spoelstra onmacht had willen pleiten en ook andere Broeders die over deze dingen schrijven of spreken, dit doen, dan willen wij ook de kerk niet oordeelen, want niemand kan gedwongen worden, "het onmogelijke te doen."

Erasmus Smit, de zendeling D. Lindley en P. Döhne, een Duitsch zendeling, gelijk Lindley een Amerikaan was, hebben zich het lot der Voortrekkers aangetrokken, niet afgevaardigd of gezonden door de kerk, maar door hen zelf daartoe aangezocht.

Eerst nadat Ds. Ham en Stucki uit Nederland gearriveerd zijn, is ook de Kaapsche Kerk wakker geworden!

Spoelstra probeert ook te bewijzen dat de naam Hervormd nooit in Zuid-Afrika bekend is geweest. Ergens in zijn boek spreekt hij van de taaiheid der Hervormde legende, maar ten opzichte van den naam "Hervormd" is de legende in onze kerk nog taaier. Indien Spoelstra een goed historiekenner ware op kerkelijk gebied, dan had hij moeten weten:

1e. dat Hervormd reeds in Holland hier en daar voorkomt in de dagen van J. Lodensteijn (ongeveer 1620-1677);

2e. dat deze naam in het laatst der 18e eeuw zeer veel in gebruik was, in Holland (zie verklaring gevoegd achter het authentieke afschrift der psalmen d.d. 19 Juli 1773), en in Zuid-Afrika ook. Zie Bouwstoffen van Spoelstra, Bouwstoffen I., 545, enz., Register 709).

derlandsche kerk in 1809 ook spreekt van het Hervormd kerkgenootschap (Hooyer — Oude Kerk-Ordeningen, bladz 489-552).

4e. dat de Ordinantie van den Gouverneur-Generaal de Mist ook spreekt van Nederlandsch Hervormde Kerk;

5e. dat dit woord gebruikt werd zelfs door de Schotsche leeraars zooals blijkt uit de hierbijgaande attestatie van lidmaatschap afgegeven 23 April 1838.

"De leeraar en opzieners der Hervormde Christelijke Gemeente te Beaufort getuigen bij deezen aan de Eerwaarde Broeders en Opzieners der Gemeente te Colesberg, dat Gerhardus Petrus Pretorius blijkens het ledematen Register hunner Gemeente, lidmaat is der Hervormde Christelijke Kerk, zijnde alhier aangenomen op belijdenis des geloofs den 8e Juli 1825, en gemelde G. P. Pretorius verzocht hebbende om een kerkelijk Getuigschrift, hetzelve na driemalige afkondiging in de kerk, aan hem is toegestaan, en bij deezen verleend worden, ten einde onder uwe kerkelijke opzicht aangenomen en tot de gemeenschap des heiligen avondmaals toegelaten te worden.

Uit naam des Eerwaarden Kerkeraad alhier, gegeven te Beaufort den 3en April 1838.

(w.g.) COLIN FRASER, v.d.m.

Als Spoelstra niet zoo bevooroordeeld was geweest tegen de Hervormer, dat partijdige, hatelijke kerkblad, door Ds. Jac. van Belkum uitgegeven, had hij dit geweten, want dit afschrift is daarin vroeger geplaatst. Maar Spoelstra wil geen kennis nemen van wat tegen zijn meening in gaat.

6e. Een zoon van wijlen den heer F. Joubert, oud-Volksraadslid, heeft mij gezegd, dat in 't bezit van zijn vader was het geschreven Consept van de Grondwet van 1852, (welk stuk helaas in den oorlog van 1899-1902, in zijn huis met andere belangrijke stukken is verbrand) waarin de naam van de kerk open was gelaten. Men wilde eerst onderzoeken of die naam Hervormd of Gereformeerd moest zijn. Toen men uit ingekomen attestaties zag dat die alle waren afgegeven door kerkeraden der "Hervormde" gemeenten in Kaapland, is ook om deze reden de naam alzoo vastgesteld.

7e. Spoelstra had kunnen weten, daar hij langen tijd nabij Kaapstad heeft vertoefd, dat in den ouden Bijbel te Wijnberg dit wordt gevonden:—"Gegeven door Ouderling van Breda, van de Nederduitsch Hervormde Gemeente aan den Wijnberge bij gelegenheid van de inwijding van den nieuwen preekstoel."

8e. Spoelstra, die toegang had tot de archieven van de Nederduitsch Gereformeerde Kerk, had moeten weten, dat de naam "Hervormde Kerk" voorkomt in officieele brieven der Kaapsche Kerk. Dit is zeer duidelijk uit onderstaanden brief, door P. G. J. M. gepubliceerd in de Kerkbode van 28 Juni 1917, bladz. 635. Deze brief luidt als volgt:

Mij Lord,—Daar de Gemeente der Hervormde Kerk volstrekt een ruimer locaal noodig heeft tot het houden der gewone Communie, terwijl de toevloed dergenen die daarvan gebruik maken, vooral op de hooge Feesten, sedert een geruime tijd aanmerkelijk vermeerderd is, zo is de kerkeraad zoo vrij om aan uwe Excellency voor te slaan van kerken wege, de consistorie kamer dewelke daartoe alsdan gewoonlijk gebruikt wordt, convenabel te doen vergrooten. Als uwe Excellency alleen gelieve in aanmerking te nemen, dat de Gemeente thans wel driemaal zo talrijk is, als toen dit Locaal mede met dit oogmerk werd aangelegd, vertrouwt de kerkeraad, dat dit voorstel niet zal worden aangemerkt geheel ontijdig te geschieden. Wij hebben de eer met de meeste hoogachting te zijn, mij Lord, uwe Excellencies zeer ootmoedige dienaren, de Kerkeraad der Hervormde Gemeente,

Chrs. Fleck, v.d.m.,
J. N. van Manger, v.d.m.,
Dl. de Waal,
P. J. Truter, Sr.,
G. N. Meier,
A. de Villiers,
P. Roux, D.zn.,
C. S. Eckhardt.

Als men weet, dat alle onderteekenaars behalve de tweede, Afrikaners waren, dan zegt het veel, dat de

kerk toen ook "Hervormde Kerk" door hen is genoemd.

Wanneer nu Spoelstra aan Ds. van der Hoff toeschrijft, én de afscheiding van de Kaapsche Kerk, én de vaststelling van den naam "Hervormd," toont hij ook nu weer niet te kennen het karakter der Boeren, die niet zoo spoedig en gemakkelijk luisteren naar den raad van vreemden en ook niet te verstaan, dat wanneer zij niet sedert 1804 dien naam voor hun kerk hadden gebruikt, zij dien toen ook niet zouden hebben aangenomen.

Zeker in de brieven van Dii. Faure, A. Murray, J. H. Neethling, in de notulen van de eerste kerkeraden van Potchefstroom en Rustenburg komt de naam Nederduitsch Gereformeerd voor: ook in de brieven door de Boeren naar Kaapland gezonden: zelfs van der Hoff gebruikt dien naam in den beginne. Maar het mag niet vergeten worden, dat al die stukken dagteekenen na 1842 en geschreven zijn òf door leeraren der Kaapsche Kerk, òf door mannen, die wel wisten van die naamsverandering in 1842. Uit die latere stukken dus af te leiden, dat "Hervormd" niet bekend was of gebruikt in Zuid Afrika, is een zeer gewaagd ondernemen, met het oog op de bovenaangehaalde feiten.

Vgl. ook F. Lion Cachet: Worstelstrijd der Transvalers, 3e. druk, bladz. 322. Noot.

Ds. D. van der Hoff is volgens schrijver de man, die de afscheiding van de Kaapsche Kerk heeft bewerkt. Door dit niet alleen te poneeren, maar telkens in zijn boek te herhalen, bewijst schrijver alweer, dat hij noch geschiedenis, noch menschen kent. Kende hij toch de geschiedenis, dan zou hij moeten weten, dat één man, en dan nog wel een vreemdeling, den geest van een geheele groep van menschen in korten tijd niet kan omzetten, wanneer niet iets van dien geest aanwezig is, zooals in de Transvaal in de jaren 1850-1860.

De Voortrekkers waren uit Kaapland getrokken om vrij te zijn van Engeland en zijn onderdrukking. Dit sloot nog terstond niet in, dat zij ook vrij wilden zijn van de kerkgemeenschap in welke zij waren gedoopt en aangenomen, tot welke zij van ouder tot ouder hadden behoord. Toen nu echter in 1852 tusschen Pre-

toria en Engeland het Zandrivier-verdrag gesloten was, en men dus vrij was van die overheersching, begon men ook te begeeren, geestelijk vrij te zijn van de kerk, vooral omdat men begon te vreezen voor "het geestelijk zwaard van Sir Harry Smith." Of nu al wordt gezegd, dat de Kaapsche Kerk geen hulp kon verleenen, al wilde ze ook, het feit blijft bestaan, dat er geen hulp gegeven was, zoodat toen men in Van der Hoff zelf een leraar had gekregen, men ook meende vrij te kunnen zijn van de oude kerk. Ds. van der Hoff zelf heeft het niet gewild. Zijn eigen woord is: "ik was zelf liever in verband met de Gereformeerde Kerk gebleven, maar heb toegegeven, omdat Pretorius mij zoo dringend gevraagd had, vrij te blijven." Schrijver heeft geen recht om de waarheid van dit woord in twijfel te trekken.

Ook meene men niet, dat Spoelstra gelijk heeft als hij schrijft, dat Ds. van der Hoff de scheuring heeft gewild en de Voortrekkers daartoe heeft overgehaald. Wie dit beweert, kent hen niet. Zij hadden hun eigen inzichten en aspiraties en deze worden niet zo gemakkelijk op zij gezet. En de heren Dii. Murray, Neethling, Cachet, zelfs ook Ds. Postma, hebben ondervonden, dat deze mannen niet, in alles zoo gemakkelijk met hen samengingen.

De Voortrekkers zelf hebben de Hervormde Kerk in Transvaal gesticht. Daarom hebben zij ook niet gewild, dat Ds. A. Murray de bevestiger van Ds. van der Hoff zou zijn. Zij deden het zelf! Waarom ook niet? Heeft niet P. Retief, E. Smit het formulier laten lezen, ofschoon hij geen geordend leeraar was als Van der Hoff, die door de Kommissie voor Indische Kerken met handoplegging was ingezegend als predikant? Spoelstra maakt veel er uit, dat Ds. van der Hoff gelegitimeerd bij de Kaapsche Kerk, evenals Ds. Smit en Begeman, ook bij die kerk had moeten blijven. Waarom toch? Wat is legitimatie? Niets anders, dan dat een kerk eenig persoon, die aan de door haar gestelde voorwaarden voldoet, beroepbaar verklaart in eenige gemeente tot haar behoorend. Zoo was dus Ds. van der Hoff beroepbaar in de Kaapsche Kerk. Toen hij later was overgegaan tot de Hervormde Kerk, was hij bij deze gelegi-

geheel de Transvaalsche Kerk, die hem beriep, daar er nog geen bepaling was, die daarin voorziening maakte, en niet meer bij de Nederduitsch Gereformeerde, die dan ook, en terecht, later haar legitimatie heeft teruggetrokken.

Onder het opschrift: de belangrijkste dag in het leven van Ds. Cachet en in het kerkelijk leven der Z.-Afrikaansche Republiek," geeft Spoelstra verslag van een gemeene kerkvergadering, de 20ste November 1865 gehouden te Pretoria.

Wat hij in dit Hoofdstuk schrijft, ontleent hij geheel en al aan het verslag van die vergadering gegeven door Ds. Lion Cachet, de heftige bestrijder en tegenstander van de Hervormde Kerk. Zijn verhaal moet dus zeer eenzijdig zijn. Wie het leest krijgt terstond den indruk, dat de heer Cachet op onbeschaamde brutale manier zich daar heeft aangesteld als rechter over alles, alsof hij en hij alleen als opperste bisschop, had te beslissen over kerk- en leerkwesties. Althans dien indruk kreeg ik. Dat ik niet alleen sta, blijkt wat uit het onderstaande historisch dokument.

Pretoria, 29 November 1865.

Aan de Ledematen der Ned. Herv.
Gemeente van Pretoria.

Geliefde Gemeenten, Broeders en Zusters in onzen Heere Jezus Christus:

De God van alle genade zij U ten goede nabij in onzen Zaligmaker en Heere Jezus Christus en de troostvolle gemeenschap des Heiligen Geestes.

De ondergeteekende uw leeraar en belangstellende vriend, gevoelt de behoefte om een woord van besturing, vertroosting en bemoediging tot U te richten.

Onze zwaar bewogen gemeente en de gevaren waaraan de gemeente is blootgesteld, dringt mij om U op te wekken tot standvastigheid, en getrouwheid aan uwe roeping als gemeente des Heeren; levendig kan ik mij voorstellen hoe vele gemoederen bewogen zijn bij het vernemen van wat geschiedde bij gelegenheid van de zitting van Uw algemeene Kerkvergadering alhier op

dikant eener gereformeerde Gemeente van Utrecht als aanklager tegen uwe predikanten en hooge kerkvergadering optrad.

Genoemde predikant beroemt zich, dat hij onze kerken en gemeenten een doodelijken slag heeft gegeven. Ik ontken dit. Wel is waar heeft uw kerkvergadering niet geantwoord op de beschuldiging van Ds. Cachet haar aangewreven, maar heeft dan altijd de luidruchtigste spreker het meest gelijk? Ook beschouwt uwe Kerkvergadering zich niet geroepen, om zich door Ds. Cachet een geloofsonderzoek te laten afnemen. Ik acht het zelfs niet noodig de gesprokene woorden van Ds. Cachet te weerleggen. Zijne bedoeling en woorden zijn openbaar geworden. Op één punt wenscht ik nog de gemeenten opmerkzaam te maken.

Vreest niet Geliefden, dat de predikanten en opzieners uwer gemeenten, de grondvesten van uwe kerk en van uw geloof zullen bewegen. Vrees niet dat dit door hen gedaan of getracht is. Laat U niet beroeren door beweegredenen, die een schijn hebben (Coll. 2 vers 4).

Gij allen, die tot hiertoe in de kracht Gods gewaakt hebt en bewaard geworden zijt om niet door allen wind der leer te worden omgevoerd (Ef. 2 vers 14), ik vraag U om getrouwheid niet aan menschen maar aan uwe kerk hier te lande.

Ik vraag U om getrouwheid aan de belijdenis van dien Koning, die meer is dan Jona, meer is dan Salomo, meer dan den Tempel (Matt. 12 vs. 41, 42 en 6), meer dan elke offerande en het einde van alle offeranden welke is, Gods eenig geboren Zoon, onze Heer. Weest dan niet vele meesters, want een is uw meester namelik Christus.

Met de bede dat de Allerhoogste zelve door den Heiligen Geest uwe harten verzegele tot alle goede werk, en dat gij onberispelijk moogt gevonden worden in de toekomst van onzen Heere Jezus Christus.

Blijf ik, Waarde Gemeente,

Uw heilbiddende Leeraar,

A. J. BEGEMAN.

Het is te betreuren, dat in den oorlog 1899/1902 zoovele boeken, boekjes en pamfletten zijn verloren gegaan of verbrand. Wij zouden dan zeker in staat zijn op veel meer punten het boek van Spoelstra te weerleggen. Eveneens is het jammer, dat wij niet vroeger bij vele ouden van dagen navraag hebben gedaan, naar wat zij van dezen tijd wisten en opgeteekend hebben, wat zij hadden beleefd: hun getuigenis zou van evenveel waarde zijn als dat van de door Spoelstra aangehaalde boeken.

Maar één ding kan en moet ik tegenspreken, n.l. dat Ds. van der Hoff zulk een dronkaard is geweest, dat hij door dronkenschap vaak niet in staat was zijn heilig dienstwerk te verrichten. Ik heb menschen gesproken, vroeger en later, die van zulk een wangedrag niets wisten. Bij eigen ondervinding weet ik verder, dat de booze wereld maar al te spoedig genegen is, om te smalen op leeraars, als zij hen zelfs maar een enkel glas wijn of iets dergeliks zien gebruiken.

Even leugenachtig is de bewering op bladz. 226 over den steun van overleden President Kruger aan de Gereformeerde en Hervormde kerken bewezen door schenkingen van grond. Wat waar is, is dat Z.H.Ed. van den Volksraad een besluit heeft weten te krijgen, waarin aan alle kerkelike gemeenten gronden werden gegeven voor kerkelike doeleinden. Van dat besluit hebben alle kerken voordeel gehad en geen enkele Hervormde gemeente heeft meer grond gekregen, dan volgens dit besluit haar kon worden toegekend. Deze laster werpt een smet niet op President Kruger, noch op de zoozeer door Spoelstra gehate kerken, maar op Spoelstra zelf, die ook hier blijk geeft geen historie te kunnen schrijven.

Ten slotte een opmerking. Hoe is 't mogelijk, dat Spoelstra, die slechts een paar jaar in de Transvaal was, zich durft vermeten een oordeel te vellen over mannen als van der Hoff, Postma, van Warmeloo, Kruger en anderen, die hun leven in dit land doorbrachten en het land bewoonbaar hielpen maken, terwijl hij zelf in een gemakkelijk spoorweg-rijtuig Afrika kon doorreizen. Ook al is er wel wat aan te merken op het leven

en de leer van enkele dier mannen, dit wordt meer dan opgewogen door hun zelfoffering en moed, om in een gedurende hun werk bijna onbekend, en nauwelijks bewoond land, te arbeiden aan den opbouw van een volk en van hun kerk. Wij, later gekomenen, mnr. Spoelstra, hebben niet het recht deze mannen door den modder te slepen en te belasteren zooals gij doet o.a. ook in uw latijn: Quid pastor sine sanctitate? Histrio, (d.i. wat is een zieleherder zonder heiligheid? Een tooneelspeler.) Waarlijk gij moogt uw hand wel in eigen boezem eerst steken en denken aan des Heeren Woord: "Oordeelt niet, opdat gij niet geoordeeld wordt."

Het is mij leed dit te hebben moeten bespreken. Eén ding hoop ik, dat mijn geschrijf geen bitterheid bij de Broeders der Nederduitsch Gereformeerde kerk heeft verwekt. Ik heb dit niet gewild noch gezocht.

Alleen mijn kerk, die ik sedert 26 jaren dien en wier geschiedenis ik vrij goed ken, heb ik willen verdedigen tegen een onwaardigen aanval, van een hartstochtelijk, door haat verblinden renegaat.

NASCHRIFT.

BIJDRAGE TOT DE GESCHIEDENIS DER NEDERD. HERVORMDE KERK.

Toen alles reeds geschreven was kreeg ik in handen de Handelingen der zeven eerste Synoden der Nederduitsch Gereformeerde Kerk in Kaap de Goede Hoop uitgegeven in 1858.

Daaruit blijkt dat in die Handelingen tot op 1842 slechts driemaal gesproken wordt van Gereformeerde Kerk, en wel in de zitting van 11 November 1824: de Eerwaarde Thom spreekt van 't oprichten van een kweekschool voor onderwijzers der Heidenen voor ons Gereformeerd Kerk-genootschap. (De Eerwaarde Thom was een Schot.)

17 November wordt gevraagd dat de Commissie politiek mag zijn lid der Hervormde Kerk.

17 November: Gereformeerde Reglementen en leden der Gereformeerde Kerken.

7 November 1836 Consistorie der Gereformeerde Kerk en in alle Gereformeerde Kerken. Ds. Faure was toen Scriba.

Merkwaardig is het volgende: De Wel.Eerw. Heer Thomson, door eene Commissie te Londen geordend mag toegelaten werden (als predikant) omdat hij reeds verscheidene jaren lid is van den Ring, maar dit mag niet weer gebeuren: de Commissarissen politiek schorsen dit besluit.

Wij besluiten dus: de officieele naam der kerk in Zuid-Afrika is van 1804 tot 1842 geweest de Nederduitsch Hervormde Kerk.

In 1842 is die naam veranderd in Nederduitsch Gereformeerde Kerk, toen een nieuwe wet werd vastgesteld en in Art. 3 dien naam werd aangenomen zonder discussie of stemming.

v. BELKUM.

ZIJT NIET WIJS IN UWE OOGEN, VREES DEN HEERE EN WIJK VAN HET KWADE.

Spr. 3:7.

Mijn ondervindingen der laatste jaren hebben mij steeds meer tot nadenken gebracht en met mij zal het zeker ieder lid der Herv. Kerk menigmaal grieven, dat onze kerk in het algemeen zoo geringschat wordt. Maar het meest grieft me zeker wel, steeds meer en meer op te merken, hoe die geringschatting in hoofdzaak ontstaat door de houding en de daden van onze eigen leden. Waar zijn de mannen, die de leiding hebben? Ik bedoel niet slechts de predikanten, maar mede de ouderlingen en diakenen! In hoevele onzer gemeenten vindt men het niet, dat de kerkeraad zich beschouwt als een lichaam, dat alles mag doen zooals het wil en vergeet, dat ieder lid staat in den dienst des Heeren. De predikant wordt hoe langer hoe meer beschouwd als huns gelijke, maar vergeten wordt, dat de predikant een man is, door God verkozen tot verkondiging en uitbreiding van Zijn Woord. En dat een kerkeraadslid, ouderling of diaken, bestemd is hem te helpen. Dienen is dus de hoogste plicht. Maar wat ziet de gemeente? De kerkeraad toont zich als een lichaam, dat gediend wil worden. Neen, laten onze kerkeraden niet wijs zijn in eigen oogen, maar God vreezen en door hun voorbeeld de gemeenteleden steeds meer aanmoedigen God te erkennen als onzen Leidsman. En als de gemeenteleden in hun kerkeraad menschen zien, die het zich als hoogste plicht rekenen, om al hun krachten daaraan te geven, dat ze in al hun werk God dienen, wel, dan kan het niet anders of ook de gemeenteleden zullen gaarne God dienen. Grooter zal dan de behoefte worden om te hooren naar Gods Woord. Voor het terhand nemen van den Bijbel zal weer tijd gevonden worden en het kerkgaan ook buiten nachtmaalsvieringen zal beter worden. En de aanleiding tot minachting der kerk zal moeten verdwijnen, want ieder die God dient, voelt zich gelukkig en dat geluk wordt dan immers gevonden in onze kerk.

Maar hoe is het tegenwoordig? Zooals Jezus eens weende over Jeruzalem om de vele en groote ongerechtigheden, die daar bedreven werden, zoo ziet Hij ook zeker nu vol droefheid neer op ons en smeekt ons allen om te luisteren naar Gods Woord, wel lang geleden reeds gesproken, maar toch ook van toepassing op onzen tijd. Daarom, laten ook onze gemeenteleden niet wijs zijn in eigen oogen, maar den Heere vreezen en zoo afwijken van het kwade.

Makkelijk zal het dan ook worden om in te zien wat een ieders plicht is tegenover elkander, tegenover hen, die boven ons gesteld zijn, maar vooral tegenover ons aller God en Vader. Waar een aardsch vader van zijn kinderen in de eerste plaats gehoorzaamheid eischt, daar, dunkt me, kan geen van onze gemeenteleden er iets tegen hebben, dat God, als ons aller Vader ook van ons gehoorzaamheid vraagt. En die gehoorzaamheid tot God openbaart ons altijd weer hoe groot Gods liefde tot ons is. En als we door het leven gaan geleid door Gods liefde en trouw, dan zien we niet alleen welke plichten we hebben tegenover dien Hemelschen Vader, maar dan vinden we niets zoo natuurlijk als om onze plicht te vervullen, zij het ook tot ons eigen stoffelijk nadeel. Gods eer gaat ons dan boven alles. Wijs in eigen oogen zijn we dan nooit weer, want God zal ons geleerd hebben, dat we niets zijn zonder Hem.

Mochten toch alle leden onzer Hervormde Kerk er eens over nadenken, dat het Gods wil is, niet dat zij stil zitten maar dat zij arbeiden en dat al hun werk moet strekken tot eer van God, tot uitbreiding van Zijn Koninkrijk. Gods liefde en trouw is eeuwig en daarom: Ken Hem in al uwe wegen. Zijt niet wijs in uwe oogen, vreest den Heere en wijkt van het kwade. Dan zeker zullen we spoedig zien hoe God, onze God, ons zegenen zal en onze Herv. Kerk zal niet meer geringschat kunnen worden, want het is God die daar gedient wordt, wiens eer daar gezocht wordt en die als Leidsman in alles gevolgd wordt.

M.

JUDAS ISKARIOT,

of

Wat wilt gij mij geven en ik zal hem u overleveren?

In een klein stadje Kariot genaamd, gelegen in Judea, legt een moeder haar kind in de wieg. Haar ogen stralen van blijdschap en vreugde, haar hart is vol van verwachting en hoop.

Grote verwachtingen heeft zij van haar zoon, en noemt zijn naam Judas, terwijl zij met Lea van ouds spreekt: "Nu zal ik den Heere loven!"

Moeders hoop! Moeders verwachting!

Ach, elk kind is 'n raadsel, waarvan de oplossing later pas gezien wordt.

Ouders staan bij de wiegjes hunner kinderen en dromen heerlike dromen voor de toekomst; zij bouwen luchtkastelen,—en de uitkomst?—stelt vaak bitter te leur!

En dit is juist 't geval hier.

Moeder belooft zich zoveel van haar zoon: zij verwacht zó veel van hem! En—hij is geworden—de verrader van de Christus Gods.

Toen het gerucht van de Heiland uitging door het ganse land, komt ook Judas om te zien en te horen.

En in de Rabbi van Nazareth, meent Judas te zien zijn ideaal van 'n meester, meent hij te zien de Messias die komen zou. Ook Judas, evenals alle Joden van die tijd, verwachtte 'n Messias, met uiterlike pracht en praal en heerlikheid, die 't aardse koninkrijk aan Israël wederom zou oprichten. En hier ziet Judas nu een weg om groot te worden in de maatschappij: hier ziet hij de weg die leiden zal naar rijkdom en eer! En als hij geroepen wordt, verlaat hij terstond alles, om de Christus na te volgen.

Maar achter dit alles zien wij toch iets meer, n.l. de hand van Hem, die alle dingen bewerkt naar de raad van zijn Goddelike wil!

Judas was blijkbaar de enige Judaeër onder de apostelen, en bij allen in aanzien: zijn woord droeg bij hen gewicht.

Wanneer hij zich bij de zalving te Bethanië het giftige woord laat ontvallen: "Waartoe dit verlies?" sleept hij alle apostelen in zijn afkeurend oordeel met zich mee: allen stemmen zij in met zijn woord.

Hij genoot het ongeschokt vertrouwen zijner mede-discipelen, want aan hem werd de armen beurs toevertrouwd.

Niemand die Judas zou verdenken! Zelfs aan de paasdis, als Jezus zegt: "Eén uit u zal mij verraden," mistrouwen zij nog liever zichzelf. Eerder nog 't "Ben ik het, Heere?" van hun lippen, dan om 'n achterdochtige blik te werpen op Judas.

Alleen de Meester wist wie en wat Judas was. "Heb ik niet u twaalf uitverkoren, en één uit u is een duivel?"

Maar waarom verraadt Judas nu zijn Meester? Met fijne trekken wordt ons in het Evangelie, de wortel zonde van Judas getekend. Geldgierigheid en eerzucht hadden hem in hare netten gevangen. De gedachte—"Jezus op de troon, zijne discipelen met hem in ere, en Judas drager van de vorstelike beurs"— is verijdeld.

Al dat prediken, het genezen van kranken, brengt geen stap nader aan de troon! En erger nog—Jezus begint van lijden en sterven te spreken, en dan—alle hoop vervlogen. Judas! redt wat te redden valt!

Door Jezus te volgen zijt gij arm geworden, zijt gij in ongunst geraakt met de groten en edelen der aarde! Redt nu wat nog te redden valt! Door Hem, uw Meester te verraden, kunt gij nog wat geld verdienen, en de gunst der Oversten weer herwinnen!"

En Judas gaat heen tot de overpriesters, en vraagt: "Wat wilt gij mij geven, en ik zal Hem u overleveren?" Hem!—Judas behoeft niet eens zijn naam te noemen. De kinderen der duisternis verstaan elkaar zó goed, dat het onnodig is, een naam te noemen.

Dertig zilverlingen (ongeveer £3 6s. 8d.), de prijs

van 'n slaaf in Israël, worden hem gegeven. Voor 30 zilverlingen verraadt Judas, die Meester, Die hem nooit enig kwaad gedaan had.

Wie gruwt niet van zulk een duivelse daad—en wie gevoelt niet een afschuw als de naam van Judas de man van Kariot wordt uitgesproken?

Wie zal, zij hij christen of heiden, zijn kind de naam van Judas geven? Wie ontsteekt niet in toorn als hij beschuldigd wordt van te ontvangen, 'n Judas loon, van te geven 'n Judas kus?

Wat wilt gij mij geven? Bij 't lezen van deze vraag, zegt uw hart, arglistig ten alle tijde, misschien: "Heere, ik dank u, dat ik niet zo slecht ben als Judas!"

Maar, lezer, hoevelen zijn er niet, die Christus verraden, voor v e e l minder dan Judas dat deed?

Wat wilt gij mij geven?—ziedaar de vraag op veler lippen in onze dagen, waar de strijd tussen Christus en Mammon heviger woedt dan ooit.

Een onlesbare gouddorst verteert de harten van overheden en volkeren. Wij zien de heilige beginselen van waarheid en recht, die hun vastigheid in Christus hebben, van recht en gerechtigheid, die de bestanddelen zijn van Gods troon, ten offer gebracht aan 't streven om machtsgebied te vergroten.

Wat eens 't hoogste goed der mensheid was—n.l. 't houden van Gods geboden, wordt nu verachtelik op zijde geschoven bij 't jagen naar goud en zilver.

De Judas-vraag op bijna aller lippen: de opgestoken hand bijna overal: in de kabinetten, in de parlementen, in de winkels, op de kantoren, op de boerderijen, overal die dorst naar geld, en op de achtergrond de Christus Gods, Die daarvoor wordt opgeofferd.

"Wat wilt gij mij geven?" En voor werelds voordeel, voor goud en voor zilver, verkoopt men de ziel van zijn medemens, ja vaak zijn eigen ziel.

Hoe weinigen worden er in onze dagen nog gevonden, die kunnen staan, pal staan te midden van al de verzoekingen met Naboth's woord op de lippen: "Het zij verre van mij dat ik u het erfdeel mijner vaderen ver-

kope!" Neen, zelfs onze kerk, de kerk onzer vaderen, die kerk, wier geschiedenis geschreven is, wij zouden bijna zeggen, met 't bloed en de tranen der vaderen, die kerk, wordt door velen opgeofferd, voor werelds voordeel.

Voor hoevelen is de kerk niets meer dan 'n plaats om kinderen te laten dopen of aannemen? Door hoevelen is de kerk van Christus in deze dagen van politieke strijd, gebruikt als wapen tegen de vijand? De kerk van Christus opgeofferd, en verscheurd, de tradities der kerk, verachtelik op zijde geschoven om politiek voordeel te behalen?

Judas zocht eigen voordeel—en wat was zijn einde? De zonde belooft veel, maar wat zij geeft, stelt vaak bitter te leur. Zij gaf aan Judas in ruil voor de gemeenschap met Christus, in ruil voor de hoop der heerlikheid, een 30 tal zilveren penningen, en—een zelfmoordenaars graf.

En waar de Judas geest in 't hart leeft, daar gaat 't met die mens, zoals 't met Judas ging. Het wordt "nacht in zijn ziel, zal zijn nacht in de toekomst, in de ganse eeuwigheid nacht."

God beware ons voor de Judas vraag: "Wat wilt gij mij geven?" zodat de uitspraak des Heeren voor ons niet zij: "het ware dien mens goed, dat hij nooit ware geboren geweest."

S.V.

Z.

PRIESTER BEDROG EN ROOMSE HAAT.

Op 31 October 1917 vierde het Protestantisme, door heel de wereld, het 4de eeuwfeest der Hervorming. Op die dag was het 400 jaar geleden, dat de Augustijner monnik en Hoogleraar van Wittenberg, Dr. Maartin Luther, zijn 95 stellingen vastspijkerde tegen de deur van de slot-kerk van Wittenberg, als een protest tegen de aflaat-handel van Johannes Tetzel, die op bevel van de Paus Leo X deze afschuwelike aflaathandel dreef. Aflaathandel betekent het verkopen voor geld van een zonde-vergiffenis-certificaat voor enige zonde, het zij men die reeds begaan heeft, of nog van plan is te begaan!

De gevolgen van deze daad van Luther waren echter groter dan zelfs een Luther op dat ogenblik vermoedde. Oorspronkelik, bedoelde hij slechts een protest tegen de verfoeilike aflaathandel, met alle eerbied voor de Paus en de Roomse kerk: hij was nog een getrouw zoon dier kerk!. Doch hier was de vinger Gods: die 95 stellingen werden de artikelen van de grondwet der Hervorming!

Nog enige strijd met zichzelf, met de Paus, met Keizer en Rijksdag, en Maartin Luther werd de stichter van een nieuwe kerkgenootchap—de vader de kerkhervorming in alle landen, en onder alle volken.

Doch die nieuwe kerk zou zich alleen uitbreiden, groeien, en bloeien, te midden van haat en vervolging, te midden van martelaars-vuren en brandstapels, gelijk de geschiedenis er geen weerga heeft.

Wij, kinderen der martelaren en der bloedgetuigen, wonende in de wijde vlakten van een godsdienst-vrij Zuid-Afrika, wij hebben geen besef meer van het lijden onzer voorgeslachten, of van de haat en het bedrog van de Roomse kerk der 16de eeuw.

Niet alleen is het een feit, dat velen van ons de heerlike vrijheid van de gezegende Kerkhervorming niet meer waarderen, maar het is ook een treurige waarheid,

dat menige zoon en dochter der vrome Hugenoten in onze dagen heult met de Roomse kerk, alsof er van die zijde nooit gevaar dreigde, en ook nooit meer dreigen zal!

De geschiédenis van Roomse bedriegerijen en bloeddorstigheid niet kennende, beooordelen zij de Roomse kerk naar de daden van vriendelike en geslepen Jesuiten hier te lande, die hun best doen om de kinderen van ons volk te vangen in hun goedkope en waarlijk excellente scholen, terwijl de ouders in slaap worden gesust met vriendelike zoetsappigheid.

Arme dwazen, die niet weten of niet weten willen, dat Rome zichzelf nimmer kan verloochenen! De leuze van zijn Pausen blijft de eeuwen door onveranderd:— "non possumus!"— (wij kunnen niet anders).

Het is dus goed, dat bij een gelegenheid als deze, nog eens een waarschuwend woord den volke worde verkondigd!

Ik heb mijzelf echter voorgenomen in deze bladzijden geen afgetrokken tirade op Rome te schrijven, doch slechts een paar historiese gebeurtenissen voor onze lezende gemeenteleden te brengen ,zoals die gevonden worden in de geschriften van de Kerk-historieschrijver Dr. J. H. Merle d'Aubigné. En ik doe zulks onder de opschriften, als boven aangegeven, n.l. "Priester Bedrog en Roomse Haat."

I.—**Priester Bedrog.**

Wij, kinderen der Hervorming en der Nuchtere Bijbelse waarheid, kunnen ons nauweliks een voorstelling maken van de schandelike middelen, gebruikt door de Priesters in de Roomse kerk van de middel-eeuwen, om eenvoudige gelovigen en arme gemeenteleden te misleiden en te bedriegen.

Luister: Onder de Regering van Hendrik VII werd de Hervorming in Engeland i n g e v o e r d? ik zeg, "ingevoerd", want het was voorwaar een zonderlinge Hervorming daardie Hervorming van Koning Hendrik VIII.! Maar daarover heb ik het nu niet. Waarover ik het wél heb, is dit: De verschrikkelike daden van geweld en bedrog, en moord en onzedelikheid, gepleegd in de

kloosters van Engeland, kwamen de Koning ter ore, waarop hij een kommissie van spesiale kommissarissen uitzond om de zaak te onderzoeken. Het rapport van deze kommissie is openbaar gemaakt in de documenten van die tijd. Doch de haren rijzen ons te berge, als we lezen, wat door die kommissie van Hendrik VIII. in de kloosters werd ontdekt.

Laat mij toe u daarvan het een en ander mede te delen—laat mij toe u een paar b e d r i e g e r i j e n te noemen, waarmee de goddeloze Priesters van Rome het arme volk bedrogen hebben. Zie hier, wat D'Aubigné verhaalt: "Te Hales, in het graafschap Glocester beweerden de monniken, dat zij in een vaas het bloed van Jezus Christus bezaten. Hij, wien God nog niet een doodzonde vergeven had, kon het niet zien, zeiden zij, terwijl de zondaar, die vergeving had ontvangen, het onmiddellik zag. Duizenden boetvaardigen kwamen van alle kanten toestromen. Als een rijke bij de priester kwam biechten en zijn geld op het altaar nederlegde, bracht de priester hem in de geheimzinnige kapel, waar de kostbare vaas op het altaar was geplaatst. De ongelukkige man viel op de knieën en keek, maar zag niets. "Uw zonde is nog niet vergeven", zeide de priester. Wederom een biecht, wederom een offer, en wederom een binnenleiden in het heiligdom; maar of de ongelukkige ook al grote ogen opzette, hij zag niets, totdat eindelik de monniken met de neergelegde som te vreden waren. De kommissarissen onderzochten de vaas, en bevonden, dat zij aan de ene zijde m a t geslepen en aan de andere zijde d o o r s c h i j n e n d was. "Zie, mijne heren," zeide een broeder een weinig naïef, "wanneer er een rijke biechteling komt, dan draaien wij de vaas met de mat geslepen zijde naar voren, dan opent hij zijn hart en zijn beurs." De doorschijnende zijde werd eerst dan naar voren gekeerd, als er een grote som op het altaar lag.

Hier is een ander geval. "Geen ontdekking bracht in Engeland meer ontsteltenis te weeg, dan hetgeen te Boxley in Kent gezien werd. Er was daar een beroemd crucifix (een kruis met het beeld van Christus daaraan), waarvan het houten beeldje een toestemmend teken met het hoofd gaf, als het offer was aangeno-

men, met de ogen knikte en het gehele lichaam boog Was het offer te gering, dan keerde het verontwaardigde beeld het gelaat af, of schudde met het hoofd van neen.

(In de taal van de oude documenten heet het:—"Capite nutare, innuere oculis, barbam convertere, incurvare corpus": dus zelfs de baard stond overend, zoals het haar van een "fox-terrier", wanneer het dier ontevreden is! J.K.)

"Een der kommissarissen maakte het crucifix los van de wand, en ontdekte buizen, waardoor ijzeren draden liepen, waaraan de in de geheimen ingewijde priester trok. Daarop liet hij de machine werken, en zeide: "Zie hoe de monniken met ons en onze vaderen gehandeld hebben!" De monniken beefden van schaamte en schrik, en enige toeschouwers lachten als Ajax luidkeels, zegt het document. De Koning beval deze machine bij hem te brengen en haar in het bijzijn van hovelingen te laten werken. Het beeld verdraaide de ogen, dreigde met de lippen, wrong zijne neusgaten, liet het hoofd zakken, en boog de rug. Een ieder lachte. "Ik weet waarlik niet," zeide de Koning, "of ik in plaats van te lachten, mij niet veel meer moet bedroeven, dat het arme volk van Engeland zovele eeuwen achtereen zo bedrogen is geworden." En dat de godsdienst zo bespot is geworden, kunnen wij daaraan toe voegen!

Die lage bedriegerijen waren echter nog de minste zonden en verkeerdheden van die ellendelingen. Gij zult erger dingen dan deze horen, waar ik nu enige historiese feiten ga opsommen, om het twede deel van mijn opstel te staven: "Roomse Haat!"

Van de onmenselike martelingen, waarmee arme discipelen van Jezus Christus gemarteld werden, enkel en alleen, omdat zij God wensten te dienen naar de ingeving van hun eigen hart, of omdat zij de Heilige Schrift begeerden te lezen, daarvan kan ik u in enige bladzijden druks niet het flauwste beeld geven. Gij kunt u echter daarvan een voorstelling maken, wanneer ik zeg, dat er alleen door de Inquisitie in

meer dan een millioen mensen gedood zijn. En dan spreek ik niet eens van die honderdduizenden, zo mannen als vrouwen en kinderen, die door de kruis-legers van Rome omgebracht zijn in Bohemen, en in de bergen van Piemont, waar gehele geslachten te vuur en te zwaard zijn uitgeroeid; dan noem ik niet eens de slachtoffers van de 30-jarige oorlog in Duitsland, of die van de Burgeroorlogen in Frankrijk, tegen de Hugenoten (Bloed-bruiloft van Parijs), en later tegen de Camisards.

Als we het grote Boek der Martelaren van Fox openslaan, dan krimpt ons hart ineen van pijn, bij de gedachte, dat mensen, zogenaamde Christenen, zo wreed en goddeloos kunnen zijn, en dit alles in naam van de godsdienst, en ter ere van God, als het heette! Doch deze zijn bekende gevallen. Wie zal ons echter malen, wat daar in de donkere kelders van de kloosters in het verborgen is afgespeeld? O, wat een dag zal de oordeelsdag eenmaal voor Rome niet zijn! De bovengenoemde kommissarissen van Hendrik VIII. ontdekten in de kloosters de vreselikste sporen van wreedheden door monniken van een partij op die van de tegenovergestelde partij of tegenover vreemdelingen uitgeoefend. In sombere gewelven afgedaald, bemerkten zij bij de glans van fakkels de beenderen van een groot aantal ongelukkigen, waaronder sommigen die van honger gestorven, anderen die gekruisigd waren.

Het ligt niet op mijn weg over de onzedelikheid der monniken te schrijven—die daarover ingelicht wil zijn, die leze vader Chinequey's boek "Vijftig jaren in de Kerk van Rome." In dat verband slechts deze éne opmerking, volgens D'Aubigné: "Bovengenoemde kommissarissen ontdekten een monnik, die van de oorbiecht een afschuwelik misbruik makende, in twee of drie honderd huisgezinnen de zonde van overspel gebracht had. De lijst".....neen, terwille van de godsdienst en de wélvoegelikheid ga ik niet verder! Ik vervolg mijn verhaal van Roomse Haat, en ga u een beschrijving geven van de marteldood van zegge twee martelaren—Jan de Bakker, en Patrick Hamilton —de eerste een martelaar van Nederland en de twede

Jan de Bakker.—Ik noem deze martelaar om verschillende redenen, waarvan ik slechts deze meld:—zijn Latijnse naam was Pistorius (het woord voor Bakker), en aangezien er verschillende families met de naam Pistorius in Zuid-Afrika zijn, zo heeft de marteldood van deze christen-held voor ons als Afrikaners als het ware nog een biezondere betekenis. En terwijl ik nu toch over de naam van deze martelaar schrijf, kan het geen kwaad, als ik zeg, hoe hij aan de naam gekomen is. Zijn eigenlike naam was Jan van Woerden, maar nadat hij als Roomse Priester gehuwd was en reeds door die daad met Rome gebroken had, ging hij ook, als Paulus, met hard werk in zijn eigen onderhoud voorzien. Hij ging broodbakken en de grond bewerken, van daar de naam: Jan de Bakker (Pistorius). Het zou zeer interessant en leerzaam zijn, als we het leven van deze man konden nagaan: hoe hij studeerde en omgang had met Erasmus en Luther; hoe hij later Holland doorreisde, overal het Evangelie verkondigende, en de zwakken vertroostende, terwijl zijn oude, grijze vader hem op die reizen vergezelde—doch daarvoor ontbreekt ons de plaatsruimte. Zij het voldoende, als ik zeg, dat ook hij eindelik aangeklaagd en in de gevangenis geworpen was. Toen de dag kwam, dat hij voor het geestelik hof moest verschijnen, waren zijn vijanden zó bevreesd voor de kennis van deze jonge theoloog van 27 jaar, dat zij beroemde godgeleerden van andere steden lieten komen, teneinde hem vast te vragen. Doch alles te vergeefs. Hij overwon zijn beulen niet alleen door zijn geloof, maar ook door zijn kennis. Woedend over hun nederlaag, zonden zij hem terug naar zijn kerker. Gaarne zou ik nu echter het een en ander van deze hofzitting willen mededelen, maar ook daarvan moet ik afzien.

Eindelik brak de dag van zijn dood aan—15 Sept. 1525.

Vóór het echter zo ver kwam, hebben de inquisiteurs alle pogingen aangewend om Jan's standvastigheid te ondermijnen. Men bracht hem voor het laatst in de biechtstoel, waar de biechtvader de boeteling ontvangt, en een priester ondervroeg hem zorgvuldig omtrent alle soorten van punten. Men kon slechts één

antwoord van hem bekomen: "Ik belijd openhartig voor God", zeide hij, "dat ik een zeer ellendig zondaar ben, der verdoemenis en des eeuwigen doods waardig, maar tevens hoop ik, en heb ik zelfs het vaste vertrouwen, dat ik om der wille van Jezus Christus mijn Heer en enige Zaligmaker, zekerlik de eeuwige gelukzaligheid verkrijgen zal."... Nu verklaarde de biechtvader hem alle absolutie onwaardig en werd hij in een donker hok geworpen. Doch de inquisiteurs meenden, dat hun nog één middel overbleef—Jan's vader! Zij begaven zich mitsdien tot de grijsaard en verzochten hem Jan over te halen zich aan de Paus te onderwerpen. "Mijn zoon," antwoordde hij, "is mij uiterst dierbaar; hij heeft mij nooit enig verdriet aangedaan, maar ik ben bereid hem Gode ten offer te brengen, gelijk Abraham voortijds Izaäk offerde!" Zo sprak de grijze, eerwaarde Koster van Woerden!

Och, kon elke vader zó van zijn zoon spreken!

Maar het is 14 Sept. 1525. Men verwittigde Bakker, dat het uur van zijn dood aanstaande was. Dit bericht vervulde hem met een buitengewone, verwonderlike blijdschap, zegt de kroniek-schrijver. Hij las en overdacht in de nacht Gods woord: vervolgens genoot hij een rustige slaap—zijn laatste nacht op aarde!

Des morgens (15 Sept. 1525) deed men hem een planken verhevenheid beklimmen, men ontdeed hem van zijn priesterlike klederen, die hij had moeten aantrekken (hij was vroeger priester geweest); men deed hem nu een geel kleed aan, en zette hem een hoed van dezelfde kleur op het hoofd. Toen dit gedaan was, geleidde men hem naar de rechtplaats. Toen hij een gedeelte van de gevangenis voorbij ging, waar verscheiden christenen om des geloofswil waren opgesloten, werd hij bewogen en riep met luider stem: "Broeders, ik ga de marteldood sterven. Hebt goede moed, als getrouwe krijgsknechten van Jezus Christus, en verdedigt de waarheden des Evangelies tegen alle ongerechtigheid."

De gevangenen sprongen op toen zij deze woorden hoorden, klapten in de handen, hieven vreugdekreten aan en zongen eenstemmig het oude martelaarslied: "Te Deum laudamus" (wij loven u, o God!). Zij besloten

hun gezang niet te eindigen, vóór de christen-held had opgehouden te leven. Bakker kon hen niet horen, doch deze liederen, in overeenstemming met de gedachten van de bloedgetuige, klommen op tot voor de troon van God. Eerst zongen zij het Magnum Certamen (de grote strijd); vervolgens het lied beginnend met de woorden: o Beata beatorum Martyrum solemnia (o, welgelukzalig feest der martelaren!). Dit heilig concert was het voorspel tot het feest, dat in de hemel zou worden gevierd, wanneer deze bloedgetuige van Jezus Christus zijn kroon aan de voeten van zijn meester zou nederleggen, met het triomflied van openbaring: "Het Lam, dat geslacht is!" enz.

(Niet waar, broeder of zuster, de tranen schieten ons in de ogen,—heilige tranen, gelijk martelaars wenen!...)

De martelaar besteeg de brandstapel, nam uit de handen van de scherprechter het koord aan, waarmede hij moest gewurgd worden, alvorens hij aan de vlammen werd overgegeven, en terwijl hij het zelf om zijn hals sloeg, zeide hij verheugd: "O Dood, waar is uw prikkel?"—Een ogenblik daarna riep hij uit: "Heer Jezus, vergeef het hun, en gedenk mijner, o Zone Gods!"

De beul trok het touw aan en worgde hem. Daarna verteerde hem het vuur. De grote strijd was geëindigd, het feest der martelaren was afgelopen op aarde, maar aangevangen in de hemel. Zodanig was het sterven van Jan de Bakker; zijn vader en zijn vrouw bleven achter om hem te bewenen.

Zijn dood was, hoewel niet bitter voor zijn gemoed, toch een wrede daad van Romes haat.

Doch ik ga u nog een vreeseliker, wreder dood verhalen,—Roomse haat zal uw hart doen stilstaan van ontroering, als ik spreek over Patrick Hamilton, de martelaar van Schotland.

Ziehier een van de edelste martelaren, die ooit om het getuigenis van Jezus Christus zijn gedood! En waarlik, was het mij reeds een vurige begeerte, om wat meer uit het leven van Jan de Bakker te mogen vertellen, hier wordt het mij bijna een onmogelikheid te zwijgen over de levensgeschiedenis van deze ongekroonde martelaars-konings. Ja, hij was een ongekroonde

koning, want afgezien van zijn koninklike geest en vorstelik karakter, was hij uit het Koninklike bloed van Schotland. Hoor wat een tijdgenoot van hem zegt, toen hij in Duitsland studeerde: "Deze jonge mens, uit de beroemde familie der Hamiltons, die door banden des bloeds nauw verbonden is met de Koning van Schotland, die nauweliks drie en twintig jaar oud, in de studie der Schriften een zeer beslist oordeel heeft en een grote mate van wetenschap bezit, is van het einde der wereld, uit Schotland, op uw akademie gekomen, om daar overvloediger bevestigd te worden in de waarheid Gods. Ik heb bijna geen twede persoon ontmoet, die met zoveel geest en waarheid zich over het woord des Heren uitsprak."...

Wilt gij iets weten van de wijze, waarop hij Gods woord uitlegde? Luister dan naar een paar van de stellingen, waarmee de jonge Hamilton zich verdedigde in een twist-gesprek te Marburg, in de tegenwoordigheid van studenten en hoogleraren van de Hogeschool, zoals het gebruikelik was in die dagen:

"Er is een onderscheid, en zelfs een tegenstelling, tussen de wet en het Evangelie", zeide Hamilton: "de wet wijst ons op onze zonden, het Evangelie wijst ons op het geneesmiddel.—De wet toont ons de verdoemenis, het Evangelie toont ons de verlossing.—De wet is het woord des toorns, het Evangelie is het woord der genade.—De wet is het woord der wanhoop, het Evangelie is het woord der vertroosting.—De wet is het woord der beroering, het Evangelie is het woord des vredes.

De wet zegt: Betaal uw schuld; het Evangelie zegt: Christus heeft die betaald.—De wet zegt: Gij zijt een wanhopig zondaar, sterf onder het oordeel; het Evangelie zegt: Uw zonden zijn u vergeven, verheug u dan, want Gij zijt gered.—De wet zegt: Boet voor uw zonden; het Evangelie zegt: Christus heeft voor u geboet.—De wet zegt: De hemelse Vader is vertoornd op u; het Evangelie zegt: Christus heeft die toorn gestild door zijn bloed.—De wet zegt: waar is uw gerechtigheid? waar is uw goedheid? waar zijn de voldoeningen, die gij de Heer kunt aanbieden? Het Evangelie zegt:

Christus is uw gerechtigheid, Christus is uw goedheid, uw voldoening.—De wet zegt: Gij behoort mij toe: gij behoort de hel toe: gij behoort de duivel toe! Het Evangelie zegt: Christus heeft u van hen allen verlost. Gij behoort de Here toe! enz. enz.

Doch gaan wij over tot de beschrijving van de terechtstelling van Hamilton. Zodra hij in zijn vaderland Schotland was teruggekeerd, werd hij bespied door de priesters, eindelik gevangen en veroordeeld om verbrand te worden. Er stond destijds aan het hoofd van de Roomse kerk in Schotland een ware duivel in het vlees—de aartsbisschop Beaton, die niet alleen een gemakkelik, wellustig leven leidde, maar ook de eigenlik ware regeerder van Schotland was. De Kinderkoning Jacobus V. was slechts een speelbal in de hand van de aartsbisschop en zijn handlangers.

Deze bisschop vond later zijn dood als een oordeel Gods—een geval, dat ons doet denken aan onze eigen goeverneur van Noot, die, naar luid der overlevering, op zijn stoel dood gevonden werd, nadat hij voor de rechterstoel van Christus binnen 24 uur gedagvaard was door een van zijn slachtoffers, die hij onbarmhartig voor een kleine overtreding liet ophangen. Het geval met de aartsbisschop Beaton was als volgt: Enige tijd na de marteldood van Hamilton werd een ander discipel van Jezus Christus in het openbaar verbrand. Het was een van de vroomste en heiligste mannen, die ooit op deze zondige wereld hebben geleefd zijn naam was Wishart. De dag van zijn terechtstelling brak aan: op een plek ten westen van het kasteel van de aartsbisschop, in de nabijheid van de priors woning, waren enige mensen druk bezig, sommigen met het gereedmaken van een brandstapel, anderen van een galg. Gewapende mannen omringden de gerechtsplaats, en artilleristen richtten de kanonnen, en plaatsten zich op enige afstand, gereed om vuur te geven; het scheen wel alsof er toebereidselen voor een beleg gemaakt werden. De aartsbisschop, die reeds de kardinaals-hoed van de Paus had ontvangen, had die bevelen gegeven, omdat hij bevreesd was, dat de talrijke vrienden van Wishart hem zouden wegvoeren, maar misschien meer nog om vertoning te maken van zijn macht. Tegelijkertijd

werden de vensters van het hof van het kasteel met tapijten, zijden behangsels en prachtige kussens versierd, om de kardinaal en de prelaten in staat te stellen op hun gemak de brandstapel te kunnen zien en getuigen te zijn van de pijnigingen, die zij die rechtvaardige man zouden doen ondergaan.

(Toen Hamilton zijn marteldood onderging is hetzelfde gebeurd: de kardinaal—zijn vrouwen en zijn bijwijven—zijn geweldigen, en zijn dienstknechten, hebben zich ook op bovengenoemde wijze verlustigd in de smarten van de martelaar!)

Wishart, in de verterende vlammen, zeide: "Dat doet pijn aan het lichaam, maar niet aan de ziel." Daarop de kardinaal met zijne hovelingen voor het venster ziende, voegde hij erbij: "Hij, die van een verheven plaats met welgevallen op mij ziet, zal over weinige dagen op deze zelfde plaats uitgestrekt worden met evenveel schande, als men hem er thans in zijn hoogmoedige houding ziet."

En dat woord is vervuld geworden. Niet lang na deze dagen werd er een samenzwering gesmeed door enige edellieden tegen dit monster met het hart van een duivel. Hij werd in dat zelfde gebouw, in diezelfden kamer, tot verantwoording geroepen, en zat daar als een lafhart voor een uur te beven en te bidden voor zijn leven, terwijl het zwaard boven zijn hoofd flikkerde. De God van Petrus en Paulus, die een Ananias en Safira, en een Bar-Jezus strafte op het woord van zijn dienstknechten leeft nog, en geeft ook nog in onze dagen een zondaar zijn verdiend loon! Doch keren we terug tot Patrick Hamilton. Terwijl het hout bijeen geraapt werd, (voor de brandstapel) en de palen in de grond werden geslagen, gebruikte Patrick zijn laatste maaltijd in een der vertrekken van het kasteel: hij at matig, zoals altijd, maar zonder de minste gejaagdheid: een heldere glans lag op zijn gelaat. Goedsmoeds ging hij de dood tegen, dewijl deze voor hem de ingang was in het huis zijn Vaders; hij hoopte zelfs, dat zijn marteldood een winst zou zijn voor de kerke Gods. De klok sloeg twaalf; dit was het uur, waarop het vonnis zou voltrokken worden; Hamilton liet de kapitein van het kasteel roepen. Die officier kwam en

scheen diep bewogen te zijn. Zonder van tafel op te staan, vroeg Hamilton hem of alles gereed was. De kapitein, wiens hart verbroken was door het zien, dat zoveel onschuld en zoveel edelaardigheid met zulk een wreede dood betaald werd, kon er niet toe komen om een woord uit te spreken, dat aan de brandstapel deed denken, en antwoordde diep bewogen: "Dii meliora! God schenke u een beter lot!" Hamilton verstond hem, hij stond op, nam zijn evangelie in de ene hand, en greep met de andere de hand van de medelijdende kapitein, en zo ging hij als een lam naar de strafplaats. Enige vrienden vergezelden hem, zijn getrouwe dienstknecht volgde, en een talrijke wacht omringde hem. Het kruis van Christus, dat hij toen droeg, verkoos hij boven al de liefelikheden van het leven. Hij genoot een heerlike en standvastige vreugde, die beter is dan de vreugde der wereld. Hij kwam op de plek aan; alles was gereed: hout, kolen, buskruit en andere brandbare stoffen. Vóór de brandstapel genaderd, ontblootte hij het hoofd, en de ogen ten hemel heffende, bleef hij enige ogenblikken onbeweeglik, in gebed. Daarop keerde hij zich tot zijn vrienden, en gaf een hunner zijn Evangelie. Vervolgens riep hij zijn knecht, ontdeed zich van zijn kleed, zijn rok, zijn muts, en de handen uitstrekkende, bood hij ze hem aan en zeide: "Neem aan, deze kledingstukken kunnen mij in het vuur geen dienst doen, en zij kunnen u nog van nut zijn. Dit is het laatste geschenk, dat gij van mij ontvangt—behalve het voorbeeld van mijn dood, waarvan ik u verzoek de herinnering in uw hart te bewaren. De dood is bitter voor het vlees, maar het is de ingang in het eeuwige leven, dat niemand kan deelachtig worden, die Jezus Christus verloochent."

De aartsbisschop, die de machtige familie der Hamiltons te vriend wilde houden, had enigen zijner geesteliken gelast de jeugdige hervormer lijfsbehoud aan te bieden, als hij zich aan het onbepaald gezag van de Paus wilde onderwerpen. "Neen," antwoordde Hamilton, "uw vuur zal er mij niet toebrengen om het geloof te herroepen, dat ik beleden heb. Het is beter, dat mijn lichaam in uw vlammen verteert, omdat ik de Zaligmaker heb beleden, dan dat mijn ziel zou branden in

de hel, omdat ik Hem verloochend heb. Van het tegen mij uitgesproken vonnis beroep ik mij op God, en beveel mij Zijn barmhartigheid aan."

De beulen naderden om hun werk te verrichten: zij bonden het lichaam van het slachtoffer met een ijzeren ketting aan de paal, die boven de brandstapel uitstak. Daar Hamilton begreep, dat de vreeselike pijnen hem zouden kunnen doen wankelen, bad hij God, dat de vlammen hem toch geen woord mochten ontpersen, waardoor zijn goddelike Meester kon bedroefd worden. "In de naam van Jezus," voegde hij erbij, "geef ik mijn lichaam over aan het vuur, en mijn ziel in de handen des Vaders." Driemaal werd de brandstapel aangesteken, en driemaal ging het vuur uit, daar het hout nat was. Plotseling ontbrandde het kruit, dat tussen de takkebossen gelegd was, en een stuk hout, dat tegen Hamilton geslingerd werd, kwetste een gedeelte van zijn lichaam. Maar hij was nog niet dood. Zich tot de beul wendende, vroeg hij hem op zachtmoedige toon: "Hebt gij geen droog hout?"

Enige mannen gingen naar het kasteel om het te halen. Alexander Campbell was daar, worstelende met zijn kwaad geweten (hij had Hamilton aan de aartsbisschop verraden, zich eerst voordoende als vriend); hij werd onstuimiger, naarmate hij zich meer angstig en ellendig gevoelde.

De knechts van de beul brachten droog hout aan en deden de vlammen opflikkeren. "Ketter!" sprak Campbell, "bekeer u, herroep! roep onze lieve vrouwe aan, zeg alleen: "salve regina." "Als gij gelooft dat, hetgeen gij zegt waarheid is," antwoordde Patrick, "geef dan daarvan getuigenis door slechts de top van uw vinger te steken in het vuur, dat mij geheel verteert."

De ongelukkige Dominikaan (Campbell) was wel zo wijs dit niet te doen; hij begon de martelaar te beledigen. Toen zeide Hamilton tot hem: "Ga weg van mij, bode des Satans!" Campbell werd razend; hij sprong als een brullende leeuw rondom het slachtoffer. "Onderwerp u aan de Paus," riep hij, "alleen door zich met hem te verenigen, wordt men behouden (zalig!). Diep smartte het Patrick, om te zien tot welk een graad

van verharding zijn oude vriend gekomen was. "Boos mens", zeide hij tot hem, "gij weet zeer goed, dat juist het tegendeel waar is; dat hebt gij mij zelf gezegd." Het edele slachtoffer, dat aan de paal geketend was, en reeds half verbrand, gevoelde zich echter verre verheven boven de ongelukkige, die hem kwelde, en sprak daarop als een rechter, oordelende als een koning, en zeide tot Campbell: "Ik daag u voor de rechterstoel van Christus".—Bij deze woorden hield Campbell met zijn geschreeuw op. Hij bleef verstomd, spoedde zich van de plek en vluchtte verschrikt naar zijn klooster. Zijn geest werd verward, een geweldige woede greep hem aan; hij was als van de duivel bezeten, en kort daarop stierf hij.

Ziehier weer opnieuw het rechtvaardig oordeel Gods dat de woorden van zijn dienstknechten bevestigt, en zondaar sidder en beef! Waarlik, het woord van de Heiland is een levend woord: "Al wat gij op de aarde zult binden of ontbinden, zal in de hemel naar uwe wil worden vervuld." Denk dan nog eens aan: Petrus tegen Ananias en Safira; Paulus tegen de toovenaar Bar-Jezus, op Cyprus; Wishart tegen de Kardinaal Beaton, enz. enz.

De smartelikste gezindheden in het hart van Hamilton maakten plaats voor de tederste genegenheden. Hartverscheurende scheidingen naderden; zijn gedachten, die zich naar de hemel richtten, waren toch ook niet afgewend van de woning te Kincavil (waar zijn jonge vrouw leefde). Hij hoopte vader te zullen worden; enige tijd daarna baarde zijn vrouw een dochter, die Issobel genaamd werd, later aan het hof leefde en herhaalde malen gaven van de koninklike gunst ontving. Hamilton, die altijd de teerste eerbied voor zijn moeder gehad had, vergat haar op de brandstapel niet, en beval haar in de toegenegenheid zijner vrienden. Na zijn vrouw, na zijn moeder, kwam zijn vaderland: "O God! zeide hij, "open de ogen mijner medeburgers, opdat zij uw waarheid leren kennen."

Terwijl alzo de liefde in het hart van de martelaar overvloeide, werd zijn lijden door velen der ongelukkigen, die hem omzingden, nog verzwaard. Een bakker nam een bos stroo en wierp dat in het vuur, om het te

doen opflikkeren: op hetzelfde ogenblik kwam er een windvlaag van de zeekant, die de vlam aanwakkerde tot boven de brandstapel uit. De ketting, die om het lichaam van Patrick Hamilton gebonden was, was geheel gloeiend, en had hem reeds bijna in tweeën gedeeld. Een der toeschouwers, waarschijnlik een Evangelies, riep hem toe: "Als gij nog gelooft, dat de leer, waarvoor gij sterft, waarheid is, geef ons dan daarvan een teken." Twee vingers van zijn hand waren reeds verteerd: doch nog stak hij zijn arm uit, hief de drie andere vingers op, en hield ze onbewegelik omhoog, ten blijke van zijn geloof. De strafoefening was ter 12 ure aangevangen, en nu was het bijna reeds zes ure des avonds; Hamilton was letterlik geroosterd. Te midden van het geraas hoorde men hem deze kreet slaken: "O, God, hoe lang zal de duisternis nog dit rijk bedekken, tot hoe lang zult gij nog toe laten, dat de tirannie der mensen zegeviert?" Het einde naderde, de arm van de martelaar begon te zakken; zijn drie vingers vallen af. Hij sprak: "Heer Jezus, ontvang mijn geest." Hij boog het hoofd; zijn lichaam viel ineen, en de vlammen, hun woede eindigende, verteerden hem tot as.....

De menigte ging heen, getroffen door dit groots en smartelik schouwspel, en nooit werd de herinnering aan de dood van de jeugdige hervormer uit het geheugen gewist van degenen, die er getuigen van waren geweest. Diep werd zij vooral gegrift in de ziel van de latere hervormer Alesius. "Ik heb," zeide hij vele jaren daarna in een stad van Duitsland, "ik heb in mijn vaderland de strafoefening gezien van een man van hoge geboorte, van Patrick Hamilton." En zo grift zij nog vandaag in de ziel van elk een, die haar hoort!

Ziet daar dan, o Hervormer, gij verflauwde en verkeerde zonen en dochteren der martelaren, ziet daar, zeg ik, wat de bloedgetuigen van Jezus Christus, ook uw voorgeslachten, hebben geleden voor de vrijheid van godsdienst, die wij in onze tijd niet eens meer waarderen! En aanschouwt daar ook de haat van de Roomse kerk, tegenover welke menig lidmaat in onze gemeenten tegenwoordig niet al te onvriendelik gezind is, verklarende zoals mij wel ter ore is gekomen: "O, de

Roomse kerk is niet zo slecht en zelfs beter dan onze kerk, want men behoeft daar geen predikant salaris te betalen!" Ja, mijn broeder, gij hebt gelijk, gij behoeft daar geen salaris te betalen, maar men zal wel uit u, met de leer van het vage-vuur, tien maal zoveel halen. Denk maar aan de geheimzinnige vaas, vroeger door mij aangehaald! En denk aan de brandstapel van Hamilton, en geef! Neen, dank God voor de vrijheid, die ons deel is, ons geworden door de marteldood en lijden van mannen als Patrick Hamilton en Jan Pistorius!

En hiermee ga ik eindigen. Klaagt misschien iemand, dat mijn stuk voor een opstel te lang is, dan antwoord ik: Mijn vriend, bedenk, dat het mij toch in elk geval meer moeite moest gekost hebben om het te s c h r i j v e n, dan het u kan geven om het te l e z e n. Doch ik heb geen moeite ontzien, of lange uren van waken door de nacht, opdat de lidmaten van de Hervormde Kerk, (ook de kleinen en de kleinen in wetenschap) mogen beseffen, wat de dag van 3 1 O c t o b e r 1 5 1 7 voor ons, ja voor de wereld betekende. En op 31 October 1917 is het feest, het 400-jarig feest der Kerk-hervorming!

Elk H e r v o r m e r verblijde zich op die dag recht van harte, en leggen op het altaar der dankbaarheid zijn gave voor het Theol. School Fonds, als een gedachtenis van 31 Oct. 1917!!

J.K.

HET VOORTREKKERS MUSEUM TE PIETERMARITZBURG.

Het Voortrekkers Museum te Pietermaritzburg is een van de monumenten van de geschiedenis van onze voorouders, dat gelukkig gespaard is, om nog te kunnen spreken tot het nageslacht van Gods groote daden en van het lijden en werken der Voortrekkers.

Wij kennen de geschiedenis van 16 Desember 1838, toen de beslissende slag geleverd is, waar Dingaan geheel verslagen werd en de moord van Piet Retief en zijn menschen gewroken is.

Ook is bekend dat op 6 December door het commando van Andries Pretorius bij een godsdienstoefening geleid door Sarel Cilliers te Danskraal, nabij het tegenwoordige Ladysmith, een plechtige gelofte gedaan werd, dat zoo de overwinning hun werd gegeven, zij en hun nageslacht dien dag als een Sabbath en dag van dankzegging aan den Heere zouden wijden.

Doch niet zoo algemeen bekend is, dat zij in hun gelofte ook beloofden een kerk tot eere Gods te zullen bouwen in dit land.

Dit tweede deel van de gelofte werd door hen uitgevoerd, zoodra zij in Natal zich konden vestigen en reeds in 1839 werd daarmede een begin gemaakt, getuige de collectelijsten, die nu nog in het Museum zijn, en waarbij alle burgers gevraagd worden bij te dragen.

Waarschijnlijk is in 1840 het gebouw voltooid. De zendeling Daniel Lindley, die door de Voortrekkers in hooge eer gehouden werd, is tot in 1847 hun leeraar geweest, die geregeld in dit kerkgebouw het Evangelie predikte, en ook na hem werd het nog vele jaren gebruikt, totdat ongeveer in 1860 een nieuwe en grootere kerk kon gebouwd worden.

Eerst werd het oude gebouw voor schooldoeleinden aan de Regeering verhuurd, maar later verkocht en gebruikt voor een wagenmakers winkel.

Hoewel hier en daar een kleine verandering ge-

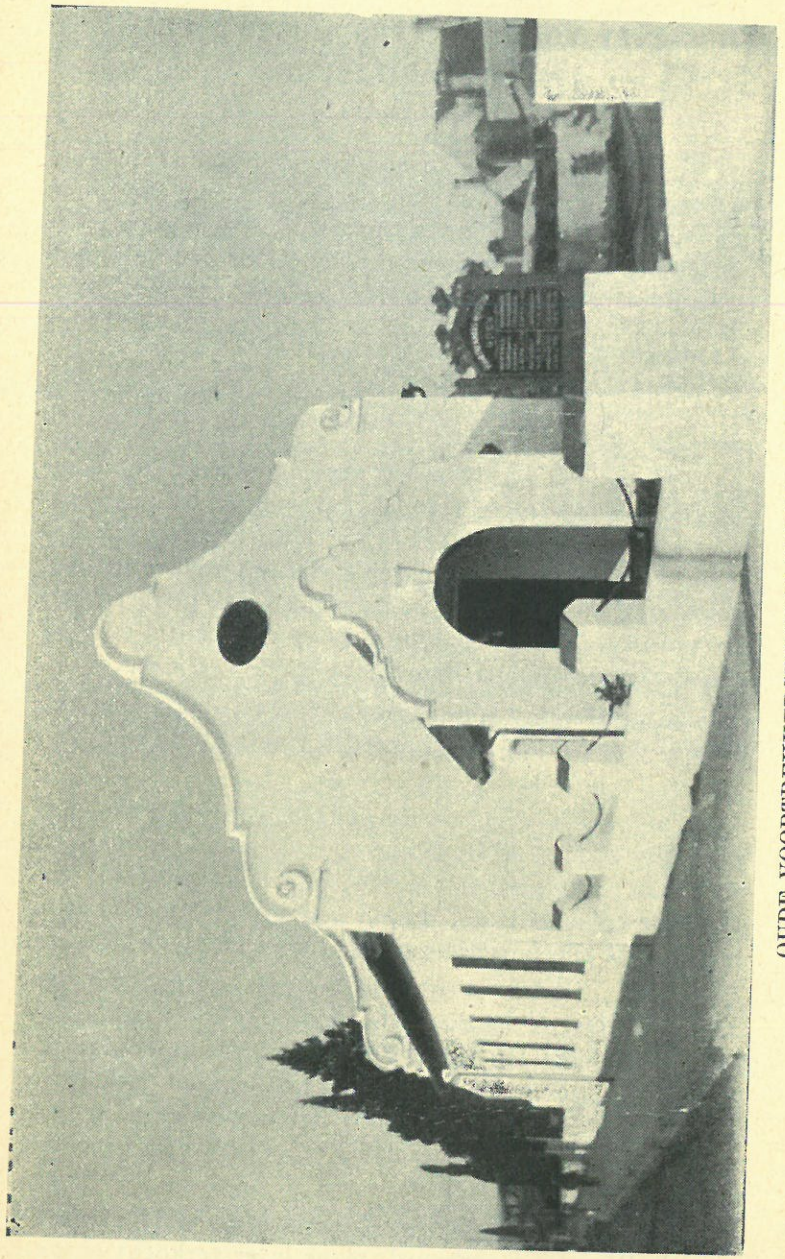

OUDE VOORTREKKERSKERKJE PIETERMARITZBURG.

maakt is, zijn de muren, balken en zoldering vandaag nog dezelfde, als van de oorspronkelijke kerk.

In 1909 was er sprake van, dat het gebouw zou worden verkocht om afgebroken te worden en toen is op initiatief van den Kerkeraad der Nederduitsch Gereformeerde Kerk te Pietermaritzburg een commissie gevormd, die geld zou verzamelen om het terug te koopen. Dit is gebeurd, maar terwijl de Kerkeraad bij het verkoopen £700 ontving, moest nu £1,700 worden betaald. Het geld kwam evenwel bijeen, en het gebouw is geheel opgeknapt en in orde gemaakt, en op 16 December 1912 is het officieel aan de Unie Regering aangeboden en door de Ministers F. S. Malan en Kolonel G. Leuchars namens haar aanvaard als een publiek museum. Er wordt thans een mooie verzameling van allerlei voorwerpen uit den ouden tijd bewaard, waaronder geweren, en andere wapens, boeken, documenten, gereedschappen, kleedingstukken, meubels, munten, wagens, portretten.

Ongelukkig is er geen hoeksteen in een van de muren, en geen oud opschrift, dat ons bijzonderheden geeft, maar blijkbaar heeft men in die oude dagen daar niet aan gedacht.

Ds. J. M. Pellissier te Pietermaritzburg houdt een wakend oog over het museum, en zal gaarne eenig voorwerp van belang ontvangen, dat iemand wil afstaan.

L.E.B.

VOOR ZONDAGSCHOLEN.

De Zondagscholen zijn een vrucht van het Methodisme. De eerste die de noodzakelijkheid ervan inzag was Robert Raikes, geboren 1735 gestorven 1811, boekdrukker in Gloucester in Engeland. Getroffen door de verwildering der jeugd in zijn woonplaats, waar zij noch godsdienstig noch maatschappelijk onderwijs in de week ontvingen, begon hij in 1780 die kinderen Zondags te vergaderen om ze onderwijs te geven. Geweldig was het gevolg van zijn werk. Overal werden zulke scholen opgericht, die evenwel spoedig veranderden in inrichtingen van godsdienstig onderwijs, daar verbetering van het gewone schoolonderwijs, het leeren van lezen enz. overbodig maakte.

In 1784 schrijft John Wesley: I find these schools springing up, wherever I go (Ik vind dat deze scholen, overal waar ik kom, opspringen).

Spoedig werd op het vaste land dit voorbeeld gevolgd, en ook daar vonden ze grooten bijval.

Het oorspronkelijke doel was dus: onderwijzing der jeugd. Langzamerhand is men begonnen te zeggen, dat op die scholen de kinderen tot Christus gebracht moesten worden: dit is vooral het streven van het Methodisme. Hoe goed dit nu ook schijne, men begaat daarmede toch een groote fout, die op het vasteland niet zoo gereedelijk is overgenomen. Die fout is deze, dat men in Engeland en Amerika, waar het Methodisme het meest ingang vond, niet rekende met het feit, dat de kinderen die men zocht te onderwijzen, gedoopte kinderen zijn en dus lidmaten der christelijke kerk. Het over 't hoofd zien van dit feit is ook oorzaak, dat er wel eens gesproken is geworden van "gedoopte Heidenen."

Aangezien volgens de Gereformeerde kerkleer, de gedoopte kinderen in het verbond Gods zijn opgenomen, en dus hoewel onmondig, leden der gemeente zijn (doopleden) moeten die kinderen ook als zoodanig worden onderwezen. Zij moeten onderwezen worden in het Evangelie volgens de leer der kerk, waartoe zij behooren, en dus opgevoed tot leden der christelijke gemeenschap. Dit werk is eigenlijk de taak der ouders, doch omdat deze dit verzuimen, of uit onkunde, of uit nalatigheid of uit onverschilligheid, neemt de kerk dit van hen over. Gelijk de Staat zorgen moet in zijn eigen belang dat de burgers behoorlijk onderwezen worden, zoo moet ook de kerk werken, eveneens in haar belang dat hare jonge leden, onderricht ontvangen op haar levensterrein.

Hieruit volgt, dat het brengen der kinderen tot Jezus niet het doel moet zijn der Zondagscholen, maar de vrucht. Het is een zeer bekend feit, dat "een volk verloren gaat, wanneer het geen kennis heeft." Omdat nu ook in Z.Afrika veelal het doel der Zondagschool is geweest de kinderen vroom te maken, ziet men ook in dezen tijd, zooveel afval van de kerk, ongeloof en het volgen van allerlei secten. Indien de nu levende ouders grondiger waren onderwezen in den Bijbel, zouden zij niet zoo gemakkelijk hunne kinderen naar de Roomsche convent-scholen zenden: indien vele leden der kerk beter onderwijs hadden ontvingen in hunne jeugd, zouden ze nu niet zoo licht zich laten vervoeren door allerlei secten, als wederdoopers, geloofsbidders en Zaterdag vierders. De kerk heeft het alleen aan haar zelf te wijten, dat door het verzuim van onderwijs of door verkeerd onderwijs thans zoovelen haar den rug toekeeren.

Het eerste en het voornaamste deel van de Zondagschool is dus: Bijbelsch onderwijs te geven naar de vatbaarheid van het kind. Een zeer verkeerd stelsel wordt op de lagere scholen gevolgd, waar men een heel jaar lang stukken uit de Schrift met de kinderen moet behandelen. Aan alle kinderen moet zooveel mogelijk de geheele Bijbel in volgorde worden verteld: in elke hoogere klasse uitgebreider en dieper. Hierbij moet niet vergeten worden de lessen van zedelijkheid en leer aan de kinderen te onderwijzen, b.v. in de geschiedenis van Jacob (Izaak en Laban), hoe God het bedrog straft, in die van den storm op zee, hoe de Heere Christus als Zone Gods macht heeft in de natuur. Om dit onderwijs goed te geven is noodig, dat de onderwijzer zelf de Schrift goed kent en onderzoekt. Hoe zal iemand onderwijzen die zelf niet onderwezen is. Aanbeveling

verdient dan ook, dat Zondagschool-onderwijzers in de dorpen, elke week conferentie houden onder leiding van een leeraar of een in de H. Schrift onderwezene.

Wordt dit doel in het oog gehouden, dan zal de kerk op den duur er veel voordeel van hebben. Niet alleen zullen de leden beter de Schrift kennen, maar die kennis leidt tot bekeering, tot verdieping van geestelijk leven, tot verbreeding van den invloed der kerk.

VAN BELKUM.

TWEE KLASSIEKE LIEDEREN.

HET LUTHER-LIED.

Een vaste burg is onze God,
Een toevlucht voor de zijnen,
Al drukt het leed, al dreigt het lot,
Hij doet zijn hulp verschijnen!
De vijand rukt vast aan
Met opgestoken vaan,
Hij draagt zijn rusting nog
Van gruwel en bedrog,
Maar—zal als kaf verdwijnen!

Geen aardsche macht begeeren wij:
Die gaat alras verloren!
Ons staat de rechte man ter zij,
Dien God ons heeft verkoren!
Vraagt gij zijn naam? Zoo weet
Dat Hij de Christus heet!
Gods Eengeboren Zoon,
Zijn Zoon en troongenoot,
De zege is ons beschoren!

En grimde ook de open hel ons aan,
Met al haar duizendtallen,
Toch zal geen vrees ons nederslaan!
Toch doen wij 't krijgslied schallen.
Hoe ook de Satan woedt,
Wij staan hem voet voor voet;
Wij tarten zijn geweld:
Zijn vonnis is geveld:
Eén woord kan hem doen vallen!

Gods Woord houdt stand in eeuwigheid:
Het zal geen duimbreed wijken!
Beef, Satan! Hij, die ons geleidt
Zal u de vlag doen strijken!

Delf vrouw en kind'ren 't graf,
Neem goed en bloed ons af!
Het brengt u geen gewin:
Wij gaan ten hemel in,
En erven koningrijken.

Dit lied, wereldberoemd, een Duitsche vrije bewerking van Psalm 46, uitdrukking van een vast en innig geloof, het strijdlied van het Protestantisme, met krachtige, overweldigende muziek, is door Luther opgesteld in 1530 op den Ehrenburg tijdens den Rijksdag te Augsburg. Te midden van den strijd met keizer en paus, toen de zaak der Hervorming aan groot gevaar onderhevig was, geboren uit den drang der omstandigheden, geeft het weer hoe sterk zijn Godsvertrouwen was en hoe Luther voor geen macht ter wereld vreesde, omdat God zijn toevlucht was.

v. B.

BEVEEL GERUST UW WEGEN.

Beveel gerust Uw wegen,
Al wat u 't hart begeert,
Der trouwe hoed' en zegen
Van Hem, die 't al regeert.
Die wolken, lucht en winden
Wijst spoor en loop en baan,
Zal ook wel wegen vinden
Waarlangs Uw voet kan gaan.

Den Heer moet gij betrouwen,
Begeert gij d' uitkomst goed,
Op Hem Uw hope bouwen
Zal 't slagen wat gij doet.
Door geen bekommeringen,
Geen klagen en geen pijn,
Laat God zich iets ontwringen,
Hij wil gebeden zijn.

Uw trouw en Uw genade,
O Vader! weet zoo goed,
Wat onze ziel tot schade
Of winste wezen moet.

En hebt g' iets uitgelezen
Dat werkt Ge, o, sterke Held,
En brengt in stand en wezen
Wat G' U hebt voorgesteld.

Een weg hebt G' allerwegen,
Geen middel, dat U faalt,
Uw doen is louter zegen,
Uw gang met licht omstraald.
Niets kan Uw werk verhind'ren,
't Blijft rustloos voorwaarts spoên,
Als Gij, wat voor Uw kind'ren
Het heilzaamst is, wilt doen.

Mijn lijdend hart blijf hopen,
Blijf' hopen onversaagd,
Al spert zich d' afgrond open,
Schoon u de kommer, plaagt,
God rukt u uit die zorgen,
Verwacht alleen Gods tijd,
En eerlang rijst de morgen
Wiens licht Uw ziel verblijdt.

Schep moed, zeg aan Uw smarte
En zorgen goeden nacht!
Laat varen, wat Uw harte
In onrust heeft gebracht.
Gij wilt toch niet regeeren
Als een, die alles weet,
God blijft, als Heer der Heeren
Met alle macht bekleed.

Laat Hem besturen, waken,
't Is wijsheid, wat Hij doet,
Zoo zal Hij alles maken,
Dat g' u verwondren moet,
Als Hij, die alle macht heeft
Met wonderbaar beleid,
Geheel het werk volbracht heeft,
Waarom gij thans nog schreit.

Wel kan zijn hulp vertragen
En 't schijnt soms in den nacht
Alsof geen licht zal dagen,

Alsof geen troost u wacht,
Als ging Hij u begeven,
Wel kunnen op Uw pad,
Gevaren u omzweven
Alsof u God vergat.

Maar zoo uw trouw mag blijken
Zoo gij Gods wil betracht,
Dan doet Hij d' onspoed wijken
Ook als gij 't minst verwacht.
Eens zal Hij u bevrijden
Ook van den zwaarsten last,
Houdt gij slecht onder 't strijden
Aan God en godsvrucht vast.

Wel u, gij kind der trouwe!
G' ontvangt dan voor Gods troon
Aan d' eindpaal van Uw rouwe
Uw overwinningskroon.
God zelf reikt U de palmen
In Uwe rechterhand,
En gij zingt vreugde psalmen
In 't hemelsch Vaderland.

Hoor onze smeekgebeden!
Heer! redt uit allen nood!
Sterk onze wankle schreden
En leer ons tot den dood.
Op Uwe hoed' en zegen,
Vertrouwen, vroom van zin,
Zoo voeren onze wegen
Gewis ten Hemel in!

Die dichter van dit schoone lied is Paul Gerhardt, eerst diaken aan de St. Nicolai Kerk te Berlijn, daarna leeraar te Mittenwalde, geboren 1607, gestorven 7 Juni 1677. Streng Luthersch van belijdenis, wilde hij uit vrees dat de Luthersche leer schade zou lijden, liever in ballingschap gaan, dan gehoorzaam zijn aan het bevel van den keurvorst van Brandenberg, die wilde, dat leeraars op den predikstoel niet over de leerverschillen zouden spreken. In zijn ballingschap heeft hij dit lied gemaakt, dat vol is van ootmoed en Godsvertrouwen.